İSTANBULUM

Mecidiyeköy

Buraları Eskiden Dutluktu...

Deniz İşcen

heyamola
yayınları

Mecidiyeköy, Buraları Eskiden Dutluktu

Prof. Dr. Deniz İşçen

Heyamola - 2010

Prof. Dr. Deniz İşcen

1956'da İstanbul'da doğdu. Mecidiye İlkokulu ve Mecidiyeköy Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden 1979 yılında mezun oldu.

Genel cerrahi ve plastik, rekonstrüktif, estetik cerrahi uzmanlık eğitimini 1986 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tamamladı. Haseki Hastanesi ve Vakıf Gureba Hastanesinde çalıştı. 1992 yılında doçent, 1999 yılında profesör oldu. Kocaeli Tıp Fakültesi Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalı Başkanlığı'ndan 2005 yılı sonunda emekli oldu.

Halen İstanbul'da serbest çalışmaktadır. "Mecidiyeköy", bilimsel yayınları dışında ilk yazarlık denemesidir.

Teşekkür

Mecidiyeköy kitabını ararken kendimi Mecidiyeköy'ü yazar bulmama neden olan ve "İstanbulum" dizisine Mecidiyeköy'ü katan Heyamola Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Ömer Asan ve Murat İlhan'a, bu uzun ve sancılı süreçte beni her aşamada yürekten destekleyen teyzem Firuze Akbaba'ya, bilgi, belge ve fotograf desteklerinin yanı sıra metinleri özenle düzelten ağabeyim Yetkin İşcen ve Necdet Mercan'a, ayrıca Sevilay Nihan İşcen ve Prof. Dr. Serpil Bozkurt'a, Musa Dayı ailesinden Fahriye Büyükgöksu ve Gülay Büyükgöksu'ya, Cankurtaran, Birced ve Kuzuoğlu ailelerine, Ragıp Dinç, Mehmet Çelikbaş, Güner Evcin, Birdal Allahverdi, Numan Tezyel ve isimlerini sayamadığım bütün Mecidiyeköylülere, belge ve fotograf paylaşımları için Akın Kurdoğlu, Rifat Behar ve Kadir Can'a, başta yengem Leman Ayata olmak. üzere anılarını benimle paylaşan herkese saygı ve teşekkürlerimle...

Siz olmasaydınız bu kitap olmazdı.

Bizi Mecidiyeköy'le tanıştıran anneannem Şükriye Ayata, dedem Şaban Ayata'ya, Bizi Mecidiyeköy'de büyüten annem Perihan İşcen, babam Semih İşcen'e...

Önsöz

Bu kitabın yazılması, derin bir hüznün, bir anlamda "yaş alma"nın, ve bütün bunların yanı sıra geçmişe özlemle bakmanın sonucudur.

2010 yılında, Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi nedeniyle İstanbul'un semtlerini anlatan Heyamola Yayınları'ndan çıkan "İstanbulum" dizisinde aradığım semti bulamamanın sonucudur.

Aynı yayınların arasında olsa olsa otuz-kırk yıllık bir geçmişi olan ve artık kendini bir semt olarak kabul ettirmiş "Fulya" bile yer almışken, Mecidiyeköy'ü "İstanbulum" dizisi içinde bulamayışımın sonucudur.

Mecidiyeköy'ün, bugünkü internet ortamında hep olumsuzluklarla anılan ve "bir zamanlar buraları dutluktu" sözleriyle sanki bir "efsane" anlatılıyormuş gibi yâd edilmesinin bende oluşturduğu tepkinin sonucudur. Kayda değer tarihi anıtları olmayan, ya da göremediğimiz mahallemizin buna karşılık anlatılacak "anıt değerinde" çok şeyi olduğunu düşünmemin sonucudur.

Ünlü Kolombiyalı yazar Marquez'in "Hayat insanın yaşadığı değildir; aslolan, hatırladığı ve hatırladığını nasıl hatırladığıdır" saptamasının ışığında eski “Mecidiyeköy Anılarım”ı, benimle birlikte anımsayanların yardımıyla kayda geçirmeye çalıştım.

Okuyan Mecidiyeköylüler ve yolu Mecidiyeköy'den geçenlerin kitabın eksiklerini bağışlamalarını dilerim.

"Asılmayın Depoya Gider"

Şişli tramvay durağında vatman kalan son yolculara "Depoya gider" diye seslenir, ellerindeki dolu fileleriyle birkaç kadın ve erkek dışında tramvay tamamen boşalırdı. Depoya kadar tramvayın arkasına çocukların asılarak yolculuk etmesi sık rastlanan bir görüntüydü. Sonraları "Depoya gider" şeklinde tramvayların arkasına koyulan yazı, belki de bu yüzden zamanla "Asılmayın, depoya gider" şeklinde bir deyim olarak özel anlamına kavuştu.

Tramvayda kalan üç-beş kişi, raylar depoya doğru kıvrılmadan önce caddedeki İETT yönetim binası önünde iner, oldukça ıssız olan bu bölgede çevresine pek bakınmadan Mecidiyeköy yönünde hızla uzaklaşırdı. Kar, yağmur, şiddetli rüzgarda, hava karardığında uzaktan gelen köpek havlamaları yürüyenleri biraz da ürkütürdü. O yıllarda biz çocuklar için ana-babalarımızın elinden tutup, onların hızlı adımlarına yetişmek oldukça yorucuydu. Dedemle Taksim, Beyoğlu, ya da başka bir yerden eve dönüşümüzde, biz de onun elini tutar, yavaş yavaş evimize doğru yürürdük. Dedemin ayağında çocukluğundan kalma bir aksama, onun adımlarını biz çocuklarınkine uydururdu... Tramvay deposu ve Mecidiyeköy arasını yürümek çoğunlukla azap gibi gelir ve kucağa alınmak isterdik. Ama bunun için de oldukça büyüktük.

Yıllar hızla geçerken çocukluk anılarımda yer etmiş Tramvay Deposu'nun yok olabileceğini, Mecidiyeköy metro çıkışının tam da o noktaya yapılacağını yalnız ben değil, o yıllarda kimse bilemezdi...

Elektrikli tramvayın ilk deposu olan bu alan ve önündeki zarif bina, bizim çocukluğumuz ve gençlik günlerimizde oldukça bakımsızdı. Şişli Tramvay Deposu girişinde 1920'lerde yapılmış olan ve 1980'lerde kapatılıncaya kadar yönetim binası olarak işlev gören bu yapı, aslında hemen yanındaki iş hanını da içerecek şekilde, ince ve uzun, zarif bir bina olarak Fransız La Paix Hastanesi'ne komşuymuş. Neden ve ne zaman bir kısmının kesilip yok edildiği bilinmiyor; yerinin uzun süre boş kaldığını ve 1970'lerde bu arsaya bir iş hanı yapıldığını hatırlıyorum. Sonradan "Beytem Han" olarak anılacak olan bu binanın özellikle aklımda kalması da, herhalde, pencerelerin alüminyum

doğramalarının, o yıllarda bu konuda öncü firmalardan birinin sahibi olan dayımın üstlenmiş olması olsa gerek...

Çocukluğumda ve sonradan uzun yıllar önünden geçerken sevgiyle baktığım bu tarihi bina, Cevahir Alışveriş Merkezi yapılırken elden geçirilerek yenilendi ve korundu. Şu sıralarda özel sektörde restoran-kafe olarak hizmet veriyor.

Çocuk gözüyle Şişli Tramvay Deposu'nun arazisi uçsuz bucaksız gibiydi. Deponun arka tarafındaki yamaçlar Fulya'ya doğru boş ve ıssızdı. Bir gün bu alanın başka bir şekle bürüneceğini çok önceden tahmin edenler zaman içinde çevre arsaları sahiplendiler ve deponun çevresi bitişik binalarla dolu dar sokaklarla bölündü.

Bu bölge için ideal olacak bir park ile birlikte, sadece sınırlı bir alana yapılaşma izni verilmiş olsaydı, bugün belki şehir hala nefes alabilir ve burada neredeyse 24 saate yayılan trafik karmaşası yaşanmazdı.

Deponun devasa alanına yerleşen ve İstanbul'un en kalabalık alışveriş merkezi olan Cevahir Alışveriş Merkezi açıldığından beri semtin bu kesiminin adı da değişti. Eskiden "depo", "garaj" gibi isimlerle anılan bölge, artık doğrudan Cevahir olarak anılmaya başlandı. Bir adres tarifi eskiden depo/garaj isimleriyle yapılırken şimdi yalnızca Cevahir ismi kullanılıyor.

Şişli'den eski Tramvay Deposu'nu, ya da şimdiki "Cevahir" Alışveriş Merkezini Gayrettepe'ye doğru geçtiğinizde, yola dik konumda yerleşmiş ve yüzü Şişli'ye dönük ilk bina Hukukçular Sitesi'dir.

1960'ların sonuna doğru İETT deposunun karşısına yapılan bu bina, Mecidiyeköy çevresinin ilk ve en büyük, gösterişli binası olmuştu. O zamana dek Mecidiyeköy sadece caddedeki güzel Beytem Han'dan Mecidiyeköy'e doğru, Hukukçular Sitesi iki katlı ve bahçeli evler, köyün içindeki daha alçakgönüllü, orta halli müstakil binalar ve biraz daha dış halkada yerleşmiş ahşap fakirhanelerden ibaretti. Büyükdere Caddesi'nden Mecidiyeköy'e bakıldığında bu evler bakımlı, çiçekli bahçeleri, sakin ve düzgün görünümleri ile semte huzurlu bir sayfiye havası verirdi.

Mecidiyeköy'ün ilk yüksek binası olan Hukukçular Sitesi, 1950'li ve 60'lı yıllarda İstanbul'da birçok modern binanın da mimarı olan Melih Birsel tarafından yapılmıştı. Hukukçular Sitesi'nin özelliği, tüm dairelerinin deniz görebildiği bir toplu konut planlaması ile yapılmış olmasıydı. Bu anlayış aynı zamanda Mecidiyeköy'de sonun başlangıcı sayılabilir. Henüz çevre yolları ortada yokken, daha müteahhitler Mecidiyeköy'ü keşfetmemişken ilk darbe böyle vurulmuş ve bundan sonra çok katlı yapılaşmadan kaçınılamamıştır. Günümüzün İstanbul'unda 50-60 yıllık binalar hızla yenilenirken Hukukçular Sitesi halen yerindedir ve hemen hiçbir değişime uğramamıştır.

1960'larda Şişli'ye kadar asfalt olan Büyükdere Caddesi, Şişli'den sonra Gayrettepe'ye doğru parke taşlarla uzanır, Gayrettepe'den sonra iki yanda sonsuz boşluklar, bitmeyen çayırlar başlardı. Her ne kadar o zamanlar yeşile henüz böylesine hasret değilsek de, Mecidiyeköy'ün ve Gayrettepe'nin bayırlarında, yemyeşil çayırlarında koşup oynamaktan hoşlanırdık. Her bahar, çocuklar çevredeki açık alanlardan yararlanmak üzere okul yönetimi tarafından Gayrettepe ve Esentepe taraflarına pikniğe götürülürlerdi.

1970'lerden önce kendi halinde yaşayan Mecidiyeköylüler ardı arkası kesilmeyen iç göçler, yeni yerleşimler, yeni yapılaşmalarla semtin böylesine bir değişim yaşayacağını düşünemediler. Şimdi artık başka bir Mecidiyeköy var.

Geçmişe Bakış

18. yüzyıl öncesinde İstanbul için yapılan gravür tarzı ve ölçeğe dayalı haritaların hepsinde Taksim'den sonra sadece mezarlıklar görülüyor. 18. yüzyıla gelindiğinde ise, Şişli ve Mecidiyeköy civarında sadece bağlar, bostanlar ve tarlalar oluşmuş. 19. yüzyılın sonuna doğru imparatorluğun çökme sürecinde göçmen yerleşimlerinin başlamasıyla birlikte Mecidiyeköy'e bir süvari jandarma karakolu kurulduğu da Osmanlı arşiv notlarında belirtiliyor.

Bu yüzyılda Şişli civarında köy ve saraya ait çiftlikler vardı. Padişaha ait büyük çiftliklerden olan Şişli Çiftliği ile Balmumcu Çiftliği arasında geniş otlaklar bulunmaktaydı. Bölgedeki üçüncü çiftlik ise Zincirlikuyu'daydı ve bugün Zincirlikuyu'daki Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi olan bina veliaht köşküydü. Veliaht Yusuf İzzettin Efendi'nin köşkü olarak da bilinen bu binanın tavlalarına, 1877 yılında Osmanlı-Rus Savaşı sonrası Rusya'dan ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler yerleştirilmişti.

1875 yılında Kayseri Sancağı Avanus (Avanos) kasabasından İstanbul'a çalışmaya gelen Musa Dayı, Mecidiyeköy taraflarındaki fundalıkları temizlemiş ve bu bölgede bir bostan oluşturmuş. Musa Dayı çevreye çok sayıda dut ağacı dikmiş ve yörenin ilk yapısı olan iki gözlü kerpiç bostan evini bugünkü Eski Osmanlı Sokak yakınlarına yapmış. 1950 sonlarında bu yapının halen yerinde olduğu biliniyor. Biraz ilerde uzanan dutluklar sokaklarla bölündüğünde, bunlardan birine "Musa Dayı Sokağı" adı verilmiş. Bugün Eski Osmanlı Sokak ile Hark Sokak arasındaki onlara paralel sokak Musa Dayı'nın adıyla anılıyor.

Oğuzların Bayat boyundan gelen Avanoslu Ahrazoğullari Ailesi önce Şam'a, daha sonra Adana Pozantı'ya, oradan da Avanos-İğdelikışla köyüne gelip yerleşmişler. Ailenin kızları konuşamadığı için "Dilsizler" deniyormuş ve bu nedenle kızları aile içinde evlendiriyorlarmış. 17 yaşındaki Musa, amcakızıyla evlenmeye zorlanınca köyden kaçarak İstanbul'a gelmiş. (Burada genetik geçişli bir hastalığın yakın akraba evliliği nedeniyle kuşaklar boyunca devam ettiği düşünülebilir.)

Bu bilgiler, dedem öğretmen Şaban Ayata'nın, Mecidiyeköy'ün kuruluşunu öğrencilerine anlatmak üzere 1950'li yıllarda tuttuğu notlarından alındı. Aynı bilgileri bugün hala Mecidiyeköy'de yaşayan Musa Dayı Ailesi'nin mensupları da doğruluyorlar. 1858 yılında doğan Musa Dayı'nın aile içi evliliğe itirazı nedeniyle köyünü terk ettiğini, aileye "Ahrazlar" dendiğini ve ahrazın kelime anlamının dilsiz olduğunu aktarıyorlar. (Ahras: Dilsiz)

O yıllarda saraya seçilen bahçıvanların tümü Orta Anadoluluymuş. Her isteyenin İstanbul'a rahatça göç edemediği o yıllarda, genç Musa da Yıldız Sarayı'nda bahçıvan olarak çalışan bir akrabasının yardımıyla İstanbul'a gelip önce onun yanında kalmış. Fakat sarayda çalışmaktan fırsat buldukça, gezip dolaşarak İstanbul'u keşfetmeye çalışmış. Maçka Kışlası'nda duvarcılık yaparken o günlerde fundalık bir arazi olan Mecidiyeköy civarına gelmiş; boş ve bakımsız arazileri temizleyerek burada dut ve çilek yetiştirmeye başlamış. Derken, küçük bir ev yaptıktan sonra Fatma adında Bulgar göçmeni bir kızla evlenmiş. Bu evlilikten dördü kız, üçü erkek yedi çocuğu olmuş. Ancak, kızlardan birinin maltiz ateşinden eteklerinin tutuşması sonucu yanarak hayatını kaybetmesiyle Musa Dayı'dan hep "altı çocuklu" olarak bahsedilmiş.

Saray'dan aldığı dut fidanlarını aşılayarak ıslah edince, bu ağaçlar da iri dutlar vermiş. Mecidiyeköy'ün eskileri, onun yetiştirdiği türdeki iri duta hala "Musa dutu" diyorlar. Musa Dayı, Mecidiyeköy'ün birçok yerine gelen geçenin serbestçe yediği "hayrat dutu" denilen dut ağaçlarını dikmiş.

Musa Dayı'nın torunu Fahriye Büyükgöksu çocukluğunda "Araplar" denilen adamların peşin parayla bahçelerdeki bütün meyveleri satın aldıklarını, babasının buna çok sevindiğini hatırlıyor.

Musa Dayı'nın diğer bir torunu Şeref Karanfil, dedesinin günün birinde çiçek yetiştirmeye karar verdiğini aktarıyor. Bunun nedeni, ünlü çiçekçi Sabuncakis ile tanışmasıymış. İlk çiçekçi dükkanını 1874'te İstiklal Caddesi'nde açan ve Dolapdere'deki kendi arazilerinde çiçek yetiştiren Istradi Sabuncakis, Mecidiyeköy'deki dut bahçelerinde gezerken tanıştığı Musa Dayı'yı çiçekçilik yapmaya ikna etmiş. Özellikle karanfil yetiştirmesi önerilince, Musa Dayı Ailesi ve onların çocukları hep karanfil ve menekşe yetiştirmeye başlamışlar. Toplanan

menekşelerin çiçeklerini ailenin çocukları ayırır, bir ilaç fabrikasına satıp, iyi de para kazanırlarmış. Torunları, Mecidiyeköy yamaçlarından başka Gülbağ'da üzüm bağları, Zincirlikuyu'da bugünkü benzincinin yerindeki kiralık alanlarda da mısır tarlaları olduğunu hatırlıyorlar. Kuştepe taraflarına doğru çiftçilik yapıldığını, harman zamanını ve yerlerini çok iyi anımsıyorlar...

Musa Dayı oğullarına medrese tahsili yaptırmış, çocukların hepsine ev yapmış ve evlendirmiş. Oğullarından Hüseyin medresede öğrendiği dikiş ve aşçılığı sonradan eşine de öğretmiş. Tarlalardaki işlerinden sonra eve gelip yemek yapmayı sever, komşu gezmesine giden eşini hazır yemeklerle karşılarmış. Yaptığı kadayıf tatlısının çok nefis olduğu anlatılırmış. Arapça bilen, Kuran'ı tercüme eden Hüseyin Bey hergün aldığı Tasvir-i Efkar gazetesini gaz lambası ışığında tüm aileye okur ve okutur, böylece tüm mahallenin dünyadan haberdar olmasına çalışırmış. Mahallede çok sayılan, sevilen, sorunları olanlara çözüm bulmaya çalışan biriymiş; ancak erken bir yaşta, 57 yaşında vefat etmiş. Babasının zamanında çilek ve çiçek yetiştirirlerken, Musa Dayı ölünce çocukları buğday da ekmeye başlamışlar. Kuştepe tarafında tarlaları varmış. Tarlaları sürmek için gereken öküzleri Silivri'den alırlarmış. Çocuklar bu öküz arabasıyla eve dönmeyi çok seviyorlarmış. Tarla dönüşünde arabada vücutlarına ot ve saman yapışan çocuklar evde sabaha kadar kaşınırlarmış.

Musa Dayı'nın torunları, Kuştepe taraflarındaki harman zamanlarını ve eğlenceleri hatırlıyorlar. O zamanlar "Kıpti" dedikleri Çingenelerin Hıdırellez'de kuzu çevirdiklerini, bu etleri kırmızı tüllere sararak büyük tepsilere yerleştirdiklerini hatırlıyorlar. Çocuklar bu ziyafeti seyretmeye gittiklerinde Çingenelerin, "Biz sizin bayramlarınızı seyretmiyoruz, siz de gelmeyin" diye kovalamaları da ayrı bir tatlı anı...

Musa Dayı'nın oğlu Hüseyin sonraları biraz daha ılıman iklimi nedeniyle Büyükada'da çiçek yetiştirmek istemiş ve bir paşanın bahçesini kiralamış. Hergün adaya gittiği için vapura biraz geç kalsa onu tanıyan kaptan ve çımacılar vapuru kaldırmaz, biraz beklerlermiş. Adada uzun yıllar en çok menekşe, karanfil ve şebboy yetiştirmişler. Hüseyin Dede'nin adada olduğu akşamlar köyde yalnız kalan eşi ve çocuklarını o yıllarda İstanbul'a gelen kiracısı Lokman (Cankurtaran) kapı önünde yatarak beklermiş.

Torun Şeref Karanfil, çocukluğunda, şimdi Mecidiyeköy Meydanı'nın olduğu yerdeki zamanının en meşhur gazinolarından, Terlikçi Ahmet'in gazinosunun bahçesinde dut ağaçlarına tırmandığını, misafirlere dut dallarını silkelediğini ve iyi bahşiş aldığını anlatıyor. O zamanların Mecidiyeköyü'nün kiralık dutlukları ve gazinoları arasında; bugün ana caddede yerinde büyük binalar olan Kadriye Hanım'ın iri dutlu bahçesini; şimdiki Mevlüt Pehlivan Sokak civarında Lütfü Bey'in gazinosunu ve Gayrettepe taraflarında Sıtkı ve Basri Beylerin gazinolarını hatırlıyor. Terlikçi Ahmet'in gazinosunda bir dönem ünlü sanatçı Sevim Çağlayan bir istiridye kabuğu içinden sahneye çıkarmış. Gazinonun kapatılan kameriyelerinde bir yandan onun sesini dinlerken bir yandan da sevgili ile el ele, biraz da sarmaş dolaş olan çiftler o zamanlarda pek yadırganmazmış.

Sonraları Musa Dayı dutunun bozulduğu bir dönem yaşanmış. Bunun üzerine Büyükdere'deki fidanlıkta bu dutu aşılayıp tekrar Mecidiyeköy'e getirmişler.

Bir başka anısında Şeref Karanfil; kendisinden devamlı çiçek alan fakat düğününe çağırmadığı bir çingeneden "A be Şeref, yok muydu be beş liram, alamaz mıydım bir tencerecik, niye beni düğününe çağırmadın?" diye sitemkar sözler işitmiş. O zamanlarda düğüne tencere, tava gibi hediyelerle gidiliyormuş.

Şeref Karanfil, sonradan Teşvikiye Caddesi'nde bir çiçekçi dükkanı açmış. Fakat ekonomik nedenlerle 1960'da dükkanını kapatarak Yalova'ya yerleşmiş. Halen Yalova'daki arazisinde kendi çocuklarıyla, torunlarıyla menekşe ve karanfil başta olmak üzere çiçek yetiştirmeye devam ediyor.

Musa Dayı köyde önemli bir kişilik olduğu için anlatılan çok hikaye var. Bunlardan biri şöyle:

Bahçeli evleri, hayvanları, otlaklarıyla sakin bir köy olan Mecidiyeköy'de doğal olarak çarşı ve pazar yokmuş. At arabasıyla alışveriş için Beşiktaş çarşısına giden Musa Dayı, dönüşte çarşıdan bir çuval yemiş yükler, köyün sokaklarından geçerken evlerin damlarına taş atarak herkesi akşam evine çağırırmış. Evinde hemen her gece

misafir ağırlanırmış...

İri yarı, boylu poslu bir adam olan Musa Dayı, bir Ramazan ayında menekşe tarlalarında çalışan işçilerine Beşiktaş'tan dokuz tane büyük boy pide alıp yola koyulmuş, fakat at arabası ile dönüş yolundayken ezan okunması üzerine pidelerin yarısını köye gelene kadar yiyip bitirmiş...

Bir diğeri de şöyle:

Musa Dayı eşini erkence kaybetmiş. Yalnızlıktan olacak, eskiden hiç sevmediği, hatta biraz da tartıştığı, Mecidiyeköylü mandıra sahibi Hatice Hanım'ı gözüne kestirmiş. Kendisiyle hemen hemen aynı yaşlarda, bir gözü şehla olan Hatice Hanım bu duruma çok kızarmış. Bunu pek dikkate almayan Musa Dayı, Hatice Hanım'a şiirler yazmaya başlamış:

"Mecidiyeköyü yokuşa yokuşa

Haticemin memeleri tokuşa tokuşa..."

Sonunda, sütyenin olmadığı zamanlarda yazılmış bu gerçekçi maniyi köyde herkes söyleyip gülüşür olmuş. Bakmışlar olmuyor, Musa Dayı'ya başka bir eş bulup evlendirmişler, geç yaşında bir de erkek çocuk sahibi olmuş.

Musa Dayı'nın torunu olan Fahriye Büyükgöksu, dedesinin 1928'de öldüğünü, aileye kalan bir resminin bile olmadığını ve eski Kuştepe Mezarlığı'na gömüldüğünü anlatıyor. Gömüldüğü yerde artık mezarlık yerine bir üniversite yerleşkesi var.

Mecidiyeköy çevresinin boş olduğu ve köye ilk yerleşen Arnavut kökenli göçmenlerin defnedildiği Kuştepe Mezarlığı'na 1913-1923 yılları arasındaki savaşlarda yaralanıp ölen veya tifüs salgını nedeniyle hayatını kaybeden askerler de defnedilmiş. Bu nedenle buraya "Şehitler Mezarlığı" da deniliyormuş. O yıllarda Şişli Etfal Hastanesi'nde vefat eden sahipsiz ölüler de buraya gömülmekteymiş.

Aynı zamanda Mecidiyeköy'ün de mezarlığı olan Kuştepe Mezarlığı'na definler, 21 Ağustos 1955'te, Kuştepe'de İstanbul gecekondu bölgelerinden gelenler için kurulacak yeni semte yer açmak amacıyla durdurulmuş. 1986 yılında kalan mezarlar da boşaltılarak Hasdal Mezarlığı'na taşınmış.

Kuştepe'nin kuruluşunu "Bir Şehir Kuruyorum" başlığı ile kitaplaştıran Naim Tanyeri, mezarlığın taşınmasını böyle anlatıyor. Ancak eskiler, taşınmanın aslında ani ve hızlı olduğunu aktarıyorlar. Hatta Mecidiyeköylü, "Fiyakalı" lakaplı şoför Ragıp Dinç, çocuk yaşta kaybettiği annesini Kuştepe Mezarlığı'na defnettiklerini, ama mezarlığın bir gecede yok edilmesiyle annesinin mezarının kaybolduğunu anlatıyor. Demek ki, yetmiş yıl da geçse bazı acılar unutulmuyor.

Musa Dayı Ailesi ise, mezarlık taşınmasından haberli olduklarından orada yatan aile mensuplarını yeni kurulan Zincirlikuyu Mezarlığı'na taşımışlar.

Menekşe Kokulu Bayırlar

Torun Fahriye Büyükgöksu, çocukluğunu ve ilk gençliğini geçirdiği Mecidiyeköyü'nde, Latilokum Sokak'tan Dere'ye (şimdiki Dere Caddesi) uzanan yamaçların menekşe tarlası olduğunu, havaya menekşe kokusunun yayıldığı zamanlarda dereye gittiklerini, suyu pırıl pırıl olan derenin sarı kumlarını elle karıştırıp kazınca yerden fokurdayarak çıkan tertemiz kaynak suyunu içtiklerini anlatıyor.

Bu anılarla birden gözlerimin önünde çocukluğumun en güzel filmi canlanıyor: Latilokum Sokak'ta açılan Mecidiyeköy'ün ilk kapalı sineması olan Işın Sineması'nda, pazar sabahlarındaki çocuk seansında "Neşeli Günler" adıyla izlediğimiz "The Sound of Music"... Filmde Avusturya Alpleri'nin çiçekli yamaçlarında koşan çocuklara özenirken, fazla değil 1960'lı yıllarda, bulunduğumuz yerlerin 20-30 yıl önce yemyeşil ve çiçekli yamaçlar olduğunu, hatta sinemanın yerinde bile menekşe tarlaları bulunduğunu bilmiyorduk.

O yıllarda köydeki bazı ailelerin koyunları varmış ve her gün gelen çoban, sokaktan "Çoban geldi" diye bağırarak geçermiş. Bunu duyan

koyunlar ve keçiler bahçeden çıkarak sürüye katılır, dereye doğru otlamaya giderlermiş. Akşam dönerken hepsi evlerini bilir, sokağa geldiklerinde sürüden ayrılıp bahçelerine girerlermiş.

Fahriye Hanım'ın kızı Gülay Büyükgöksu anlatıyor:

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fahriye Hanımların bir Rus komşuları olmuş. O yıllarda Rusya'dan Türkiye'ye kaçan Zinaida'nın eşi Atlas Sineması içinde bir pastanede şef garsonmuş. Zinaida çevresine yardımı çok sever; kendi durumu çok iyi olmasa da, maddi durumu kötü ve çocukları hasta olan komşularından birine her gün yarım kilo kıyma alırmış. İki oğlu ve bir kızı Robert Kolej'de okumuş ve aile daha sonra Amerika'ya göç etmiş. Kızları daha sonra internet aracılığı ile Fahriye Hanım'ın kızı Gülay Büyükgöksu'yu bulmuş. İstanbul'dan Amerika'ya göç eden bir Ermeni ailenin oğlu ile evlenerek bir süre Bodrum'da yaşamış, sonra hastalığı nedeniyle Amerika'ya dönmüş.

Fahriye Hanım, Beyoğlu Akşam Sanat Enstitüsü'nde eğitim almış, ayrıca Zinaida Hanım ona dikiş, nakış, çeşitli el işlerinde öğretici olmuş. Akşam Sanat'ta dört yılda pasta, yemek, dikiş dersleri almış. Ülke ekonomisinin pek de iyi olmadığı yıllarda babası ve üç erkek kardeşinin gömleklerini dikermiş. Hazır gömleklerin olmadığı o zor yıllarda elde dikilen gömleklere bir yaka ile bir çift de yedek manşet dikilir, bunlar düğmelerle tutturulurmuş. Manşetlere sekizerden onaltı, yakaya onaltı, yedekleri ile kırksekiz, dört adet de öne açılınca, bir gömlek için toplam elliiki ilik açarmış. Gençkızlığında aile, akraba ve dostlar da olmak üzere toplam yüz adet gömlek dikmiş, bunların sadece birinden bir kere yirmi lira almış. Para kazanmayı hiç düşünmediği bu dikiş işi gözlerinin ileri derecede bozulmasına neden olmuş ve gözlük takmaya başlamış.

Fahriye Hanım'ın ağabeyi Emlak Bankası Müdürü Mustafa Karanfil, sonradan doktor ve dahiliye uzmanı olan arkadaşı Mustafa ile Taksim Lisesi'nde aynı sınıfta okumuşlar. Tıp fakültesinde iken ulaşımı çok iyi olmayan Kağıthane semtinde oturan Mustafa Örge, sık sık arkadaşı Mustafa Karanfil'de kalırmış. İki kafadar, çok esprili ve neşeli gençlermiş. Mustafa Karanfil arkadaşı için kızkardeşine bir gömlek diktirmiş, fakat üst cebine bir eşek figürü işletmiş.

Bunu görünce önce bozulan Dr. Mustafa Örge daha sonra kahkahalarla gülerek bu gömleği giymiş. Dr. Örge, Dr. Türkan Saylan'la evlenerek bir süre Mecidiyeköy'de oturmuş. İki çocukları olduktan bir süre sonra ayrılmışlar. Daha sonra Dr. Mustafa Örge, arkadaşı Mustafa'nın, yani Musa Dayı'nın Eski Osmanlı Sokak'taki apartmanında karşılıklı dairelerde yirmi yıl komşuluk etmişler.

Karanfil Kokulu Tarlalar

Musa Dayı'dan sonra damadı Celil Efendi ve çocukları Mecidiyeköy'de çiçek ve çilek yetiştirmeye ağırlık vermişler... Celil Efendi'nin toprakla uğraşması bütün köye örnek olmuş ve çilekçilikle çiçekçiliği köyün geçim kaynağı haline getirmiş. Çocukları Kazım ve Kamil Gökfiliz de uzun yıllar çiçekçilikle uğraşmış. Adı, tarlalarının bulunduğu, şimdiki Emniyet Müdürlüğü sırasındaki "Polat Celil Ağa" binasında yaşıyor.

Birçok kaynakta "kırmızı toprağı ve hafif rüzgarlı havası ile özellikle menekşe ve karanfil yetiştirilmeye uygun Mecidiyeköy" tanımı buradan geliyor ve 1960-70'lere dek varlığını sürdüren çiçek tarlalarını ancak orta yaşı geçenler hatırlıyorlar.

Sonradan Musa Dayı'nın yerleştiği alanda, 2. Abdülhamid'in 1887 tarihli fermanıyla 35 evlik bir köy kurulmasına karar verilmiş ve bu yeni köye de Balmumcu ile Zincirlikuyu köşklerinde kalan göçmenler yerleştirilmiş. Köyün yerinin seçimi ile ilgili olarak da, "Yıldız'dan görünmemesi için" diye ayrı bir not var.

Bu notlardan, giderek sayılarının artması ve barınma sorunu nedeniyle Zincirlikuyu ve Balmumcu Çiftliği'ne yerleştirilen Balkan göçmenleri için yeni bir yerleşim yeri oluşturma zorunluluğu doğduğu anlaşılıyor. Saraydan uzakta bir bölgeye bu yeni köyün kurulması ve gelişmesi 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarına rastlıyor.

Bu bilgiler bütün kaynaklarda Mecidiyeköy'ün tarihi konusunda yazılanlardan biraz farklı olmakla birlikte, aslında çok da çelişmiyor. Köyün resmi kuruluşu bu bilgiler ışığında daha ileri bir tarihe çekiliyor. Oysa hemen her bilgi kaynağında Sultan Abdülmecid zamanında Balkan göçmenlerinin yerleştirilmesi ile ilk yerleşimlerin yapıldığı ve Mecidiyeköy isminin de bu yüzden verildiği belirtiliyor.

Yedi tepeli İstanbul'da Fatih, Süleymaniye, Bayezid gibi padişahların isimlerini taşıyan tepeler dışında padişah adı taşıyan tek semt Mecidiyeköy'dür. Önceleri saraya ait binalara yerleştirilen göçmenlere bu civardaki saraya ait arazilerin kullanımını bağışlayan ilk padişah da Abdülmecid'dir. Ama onun zamanında bu yerleşim yeri Mecidiyeköy adını henüz taşımamaktadır. Onun ölümünden en az 20-25 yıl sonra oğlu 2. Abdülhamid'in fermanıyla kurulan köye "Hamidiye" adı verilmiştir.

1839-1861 yılları arasında hüküm süren Abdülmecid'in Mecidiyeköy taraflarında avlanmak maksadıyla çıktığı söylenir. 1861 yılında hayatını kaybeden Abdülmecid zamanında da bu civarda tek tük göçmen oturuyor olsa da, tarihler dikkate alındığında Balkanlardan gelen kitlesel göçün daha sonraki yıllara rastladığı kesindir...

Zaten Musa Dayı'nın da Bulgar göçmeni bir kızla evlenmesi, buraya göçün daha önce başlamış olduğunu kanıtlıyor. Bu durum, ilk kitlesel göçün Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Rusya ve Bulgaristan'dan gelenlerle başladığı, bugünkü Zincirlikuyu çevresine yerleştiklerini ve bunu diğer Balkan göçmenlerinin izlediği gerçeğini değiştirmiyor. Balkan göçmenleri içinde en kalabalık grubun Arnavutlar olduğu hemen herkes tarafından kabul ediliyor.

Dedemin notlarına göre, köyün kuruluşuna ferman veren 2. Abdülhamid, isim için babasının adını öneren üvey annesinin teklifini kabul etmiştir. Bu hanım, köye ismi verilen Abdülmecid'in eşlerinden ve Abdülhamid'e yaşamı boyunca annelik eden Çerkez asıllı Perestu Valide Sultan'dır (Rahime Sultan).

Ubih boyundan bir Çerkez beyinin kızı olan Perestu Hatun, çocukken babası tarafından çocuğu olmayan Esma Sultan'a verilmiş. Sultan Abdülmecid, kız kardeşi Esma Sultan'ın evinde tesadüfen karşılaştığı ve çok beğendiği Perestu Hatun'la geleneklerin dışında bir nikah ve düğünle evlenmiş. Perestu Hatun'un hiç çocuğu olmamış, fakat Abdülmecid oğlu Abdülhamid'i onun himayesine vermiş. Perestu Sultan, annesini erken kaybeden Abdülhamid'e üç yaşından itibaren annelik etmiş. Abdülhamid'den sonraki padişahlar tahta geçtiklerinde hepsi annelerini önceden kaybetmiş olduğundan Perestu Sultan "Son

Valide Sultan" olarak bilinmektedir.

Anlaşılan odur ki; Mecidiyeköy Abdülmecid'in ölümünden tam 25 yıl sonra 2. Abdülhamid'in hükümdarlığı sırasında fermanla, nihai adına kavuşmuştur.

Buna karşılık, Perestu Hatun'un, sağlığında, şimdiki Mecidiye Camii'nin yerinde bulunan eski camiyi, iki katlı okul ile müezzin evlerini, dükkânlardan oluşan vakıf binalarını yaptıracak kadar büyük bir kudrete sahip olduğunu ve padişahın ileri derecede saygısına mazhar olduğunu bilmekteyiz. Hatta bazı kaynaklar, bu caminin üvey annesine duyduğu saygı ve adını yaşatmak amacıyla Sultan Abdülhamid tarafından yaptırıldığını yazıyor. Hangisi doğru olursa olsun, bu durum aynı zamanda Perestu Hatun'un kurulan yeni yerleşim yerinin adının Mecidiyeköy olarak değişmesindeki gücünü ve etkisini işaret eden rivayet ve kaynakları doğruluyor.

Böylece kurulduğu sırada Hamidiyeköy olan ismin Mecidiyeköy olarak değiştirildiği anlaşılıyor.

Perestu Hatun'un hayatını kaybettiği 1904 yılında Mecidiyeköy'deki hane sayısı henüz yirmiyi bulmamıştır. Mecidiyeköy Merkez Camii olarak bilinen ve 1971'de yıkılarak daha büyük olarak inşa edilen caminin kapısında "Perestu Hatun Camisi 1306/1888" yazılıdır.

Aynı yıl Rum Ortodoks Mezarlığı içinde yapılmış olan eski kilise bugün hala ayaktadır ve civarın en eski yapısı olma özelliğini korumaktadır.

Mecidiyeköy'ün Sultan Abdülmecid tarafından kurulduğunu yazan tüm bilgi kaynaklarının aksine, kendi notlarında yukarıdaki bilgileri bize aktaran dedem, köyün kuruluşunda emeği geçen isimleri de kısaca derlemiş. Bu notlara göre; kurucu Musa Dayı'dan başka aynı aileden damat (Arnavut) Celil Efendi'nin adı, bölgede çiçek ve çilek yetiştiren kişi olarak geçiyor. Muallim (öğretmen) Düzceli Osman Nuri Efendi okulun ilk öğretmenidir ve Osmanlı Arşivleri'ndeki kayıtlara göre 1913 yılında göreve başlamıştır. Tarihçi Ahmet Refik (Altınay) Bey, Mecidiyeköy Kuyu Çıkmazı Sokak'ta doğmuş ve yaşamıştır.

Isparta İslamköy'lü Eyyüp Sabri Efendi'den caminin ilk imamı olarak bahsedilir. Eyyüp Sabri Bey'in oğlu Hafız Ata Karaağaç, uzun yıllar Teşvikiye Camisi müezzinliğini yapmış, arsa ve evlerinin bulunduğu Latilokum Sokak devamındaki sokaklardan birine adı verilmiştir (Hafız Ata Sokağı).

Muallim Faik Bey, köyün kültürel gelişimi ve imarına emek veren, Hamidiye suyunun köye getirilmesini sağlayan, yardımsever bir kişidir. Bugünkü Özlem İş Merkezi'nin yerinde bulunan evini, okulun yıkılıp yeniden yapıldığı bir dönemde bir süre eğitim için açtığı da aktarılanlar arasında yer alıyor.

Saltanatı zamanında kurulan köyde Abdülhamid'in adı sadece köye getirilen suyun adı olarak kalmıştır. Saraya su temini için Ayazağa Köyü'nün iki kilometre ilerisinden bu civara ulaştırılan Hamidiye suyu, 1902'de Şişli meydanına kadar getirilmiş, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Muallim Faik Bey'in gayreti ile Mecidiyeköy'deki çeşme yapılmıştır. İlk çeşme Mecidiye Camii'nin (Perestu Hatun Camii) bahçe duvarındadır. Sonraları Büyükdere Caddesi'nden Esentepe'ye kadar birçok yerde Hamidiye çeşmesi yapılmış ve bu çevrede içimi güzel bir su olarak uzun yıllar tercih edilmiştir. Halkın ücretsiz ve kolayca ulaşabildiği bu su evlerde içme suyu olarak kullanılır ve mahalle sakaları küçük ücretler karşılığında suyu evlere taşırlardı. Hamidiye suyunun bizim eve temini, babamla abimin göreviydi... O yıllarda böbrek rahatsızlığı çeken babam için içme suyunun kalitesi çok önemliydi. Arabaya yükledikleri bidonları, önünde pek kuyruk olmayan Esentepe'deki çeşmeden doldurur, bir kısmını dedemin evine, geri kalanını da evimize taşırlardı.

Çocukluk yıllarımızda musluğuna zincirle bağlı tası olan, Terkos suyu kesildiğinde önünde her zamankinden daha uzun kuyruklar oluşan, yaz akşamlarında başında sohbet etmenin neredeyse bir sosyal olay olarak görüldüğü Hamidiye çeşmeleri, İstanbul'un diğer semtlerindeki birçok çeşme gibi sessizce yok oldular. 1980'lerde bazılarının hala varlığını koruduğunu bildiğimiz bu çeşmelerin ne zaman kaybolduğunu pek anlamadık. Bu sırada damacana ve pet şişelerde su ticareti çoktan başını alıp gitmişti.

Kitaplarda Mecidiyeköy

Osman Nuri Ergin, 1934 tarihli şehir rehberinde Şişli'den sonrasını şöyle tanımlıyor:

"Büyükdere Caddesi'nin (Maslak Yolu) kuzeye doğru meskûn olmayan alanlardan geçtiği görülür. Yolun sağında bir tek eski tramvay deposu bulunur. Büyükdere Caddesi daha kuzeyde küçük bir yerleşim yeri olan Mecidiye Köyü'ne varmakta, batıdan gelen bir diğer yolla kavşak oluşturmaktadır. Tümü 10-15 sokaktan oluşan Mecidiye Köyü'nün çevresi boştur. 1930'da yapımına başlanan Likör Fabrikası o yıllarda Mecidiye Köyü çevresinde görülen tek yapıdır."

Aslında Şişli'nin ve ötesinin gelişimi 1913'te elektrikli tramvayın buraya gelişi ile başlar. Son durak olan Şişli'den sonra bir de tramvay deposu yapıldığından, çevresindeki tarla ve bostanlarla gerçek bir köy olan Mecidiyeköy'ün doğal yapısı da giderek değişmiş, Büyükdere Caddesi'nin iki yanı imar için teşvik dahi edilmiştir. Öyle ki, belediye, beş yıl içinde bina yapma koşulu ile sanatçı ve bilim adamlarına bedelsiz arsa tahsisi yapmıştır. Eski valiler Muhittin Üstündağ ve Lütfü Kırdar'ın anılarında bundan bahsedilmektedir. Ancak, bu öneri öğretim üyelerinden pek rağbet bulmamış, sanatçılar tarafından kısmen benimsenmiştir.

Vasfi Rıza Zobu bu teşvikle Mecidiyeköy'de Avusturya tipi çok güzel bir ev yaptırmış, yıllar boyu gelen geçen bu yeşil eve hayran olmuştur. Ayrıca Muhsin Ertuğrul'un da Mecidiyeköy'de çok güzel bir evi olduğu anlatılır.

Geçmişte İstanbul'da kışların daha sert geçtiği ve kuzey taraflarında daha çok kar yağdığı biliniyor. Mecidiyeköy ve Levent'te batı tipi dik çatılı evlerin yapılmış olması biraz da bu iklime bağlanıyor. Eski Mecidiyeköy'ü, Ortaklar Caddesi ve Banka Evleri'nin kuruluşunu yazan ve bunları daha sonra kendisinden detaylı dinleme fırsatını da bulduğum -bu süreç içinde kaybettiğimiz- Günay Birced, Şişli ile Mecidiyeköy arasındaki caddenin bir insan boyu karla kaplandığını (bu, belki de İstanbul Boğazı'ndan buzların geçtiği 1954 kışı olabilir);

hiçbir vasıta çalışmadığı gibi insanların karda patika genişliğinde bir koridor küredikten sonra buradan yürüyerek köye ulaştıklarını anlatmıştı. Birced, o zamanlar bu ilginç tablonun bir fotoğrafını çekemediğine üzülüyordu.

Osman Cemal Kaygılı'nın 1931'de Yeni Gün gazetesinde yazdığı "İstanbul'un Köşe Bucağı" başlıklı gezi yazılarında Mecidiyeköy'den şöyle bahsediliyor (Selis Kitaplar, Köşe Bucak İstanbul, s. 282-285):

"Şişli'nin yanıbaşındaki köy: Mecidiye Köyü

Mecidiye Köyü dört başı mamur bir yer olmuş: Su var, elektrik var. Güzel bina ve bol eğlence var. Bu sene Taksim-Sarıyer arasında işlemeğe başlayan otobüsler, zaten, öteden beri şerefli bir yer olan Şişli'nin arkasındaki 'Mecidiye Köyü'nü' bir kat daha şereflendirdiler. Şimdi Cuma günleri Mecidiye Köyü'nün cadde üzerindeki bahçeli kahvelerinde oturacak yer güç bulunuyor. Hele akşamları Beyoğlu'ndan Boğaz'a ve Boğaz'dan Beyoğlu'na akın eden yüzlerce otobüs ve otomobilin buradan geçişlerini seyir için oradaki dut ağaçlarının altı alaca bir panayır yerine dönüyor. Mecidiye Köyü imar cihetinden de gittikçe şeref buluyor: Daha üç beş sene evvel birkaç küçük köy evinden ibaret olan bu yakın köyün şosa tarafındaki hali arsalarına şimdi boyuna kagir evler yapılıyor.

Büyükdere şosasının tam kenarına yapılmakta olan eski büyük kâgir ev, elektrik fabrikası ustalarından Bekir Efendi'nindir. Bekir Efendi tabiat sahibi bir adamdır, onun için yeni yaptığı bu evlerin bütün tertibatı gayet kullanışlı ve alafrangadır. Bu evlerin önünde yeni yapılıp geçen cuma açılmış olan Ahşap Gazino da köyün eski kahvecilerinden İbrahim Efendi'ye aittir. Bu yeni yapılmakta olan kâgir evlerle yeni ahşap gazinonun arkasındaki dutluğun ortasında çok zarif bir köşk vardır ki, bunu daha uzaktan görenler her halde bu binanın gerek yapılışında, gerek boyanışında artistik bir zevkin hakim olduğunu sezerler.

Dutluğun ortasında ve köyün en güzel bir yerindeki bu çok zarif köşkün kime ait olduğunu bilin bakayım! Bilemediniz mi? Öyle ise ben size söyleyeyim: Bu küçücük sarılı beyazlı ve artistik kılıklı köşk Ertuğrul Muhsin Bey'indir. Aman, bazı hasutlar duymasın, belki tutarlar, bu sefer de köşkler dile geliyor diye bir seri açarlar.

Darülbedayi rejisörü Mecidiye Köyü gibi güzel bir yerde yaptırdığı bu çok zarif ve küçücük köşkle artistliğini bize bir daha isbat etmiş oluyor. Muhsin Bey'in bu köşkünü köyün meşhur simalarından Arnavut Celil Ağa'ya sorduk:

- Şu sarılı beyazlı minyon köşk kimin?

Celil Ağa memnun ve müftehir göğsüne kabartarak:

- Orası, dedi. Oyuncu başının!

- Oyuncu başı da kim?

- Yok mu hani efendim. Tepebaşı'nda belediyenin Darülbedayisi?

- Evet, var!

- İşte oranın oyuncubaşısı?

- Evet o da var.

- İşte curdunuz, sarılı, beyazlı coşk onundur! Allah bayışlasın ve nazar değmesin, çoyumuzun en güzel coşkü, fikdanı hasebile, odur işte!

Beyoğlu, hatta Şişli'nin iç tarafları sıcaktan cayır cayır yanarken Mecidiye Köyü püfür de püfür eser! Havası, manzarası, Ertuğrul Muhsin Bey'in tabirince "haaarikulade" güzel olan Mecidiye Köyü'nün suyu da hem bol, hem de nefis Hamidiye suyudur. Şişli ile Beyoğlu da yanıbaşında olduğu için denilebilir ki, Mecidiye Köyü İstanbul'un her cihetten dört başı mamur bir köyü sayılır.

Köyün genç ve münevver düşünüşlü, münevver görüşlü bakkalı Ahmet

Efendi diyor ki:

'Köyümüz cidden emsalsizdir, bir fırınımız eksikti. Şimdi o da yapıldı, yakında ekmek çıkarmaya başlayacak... Fakat arazimiz mülk olmadığı için fazla inşaat yapamıyoruz, yapanlar da kâgir yapacakları yerde ahşap yapıyor. Maamafih köylü arazi-i milliyeden olan bu yerlerin mülk olması için uğraşıyorlar. Eğer bir de bu olursa Mecidiye Köyü'nü gelin de siz o zaman görün, o zaman Şişli'nin burnunun dibindeki bu şirin köy derhal bir Avrupa köyüne döner. "

Köyün önündeki dutluktan başka karşı tarafta bir dutluk daha vardır ki, o civarın asıl mesiresi bu ikinci dutluktur. Buradan Marmara tıpkı faraş gibi görünür ve Kızkulesi bu mavi faraşın sivri ve beyaz kulpuna benzer.

Çamlıca buraya o kadar yakın zannedilir ki, arada deniz olduğunu bilmeyen bir insan Tomruk suyu sırtlarını buraya mülhak farzeder.

Büyükdere şosasının solundaki asıl dutluk denilen bu umumi mesire yerinin en hoş tarafı da Kolin'in bahçesidir. Burada yeşil çardakların altında Cuma, Pazar gramafonlar kurulur, mandolinler, kitaralar çalınır, danslar edilir ve seyyar fotoğrafçı Tebrizli Ali Efendi'ye boyuna resimler çektirilir. Buraların hemen her Cuma gedikli seyircilerinden bazılarını size tanıtayım:

Mecidiye Köyü'nden elektrikçi Nail Bey, Galata'da avukat Ali Kemal Bey'in katibi Muammer Bey, Beyoğlu'nda İsmail Kemal kundura mağazasında Nuri Bey, Beyoğlu'nda oturan Kayserili Madam Despina, fakat bu madamın ağzı pek bozuktur ha, kendisine: 'Madam resim çektireceğiz, gölge etme' derseniz derhal ağzını bozar:

- 'Eresimi başınıza çalın, yıhılın, defolun, gedin oradan!'

Madamın bu titizliğinin sebebini sorduk: Kendisini tanıyanlar dediler ki, fotoğrafçının biri bu altmışlık kadına:

- 'Ben' demiş, 'Senin güzel bir resmini çıkarayım, herkes seni otuz yaşında zannetsin!'

Halbuki çıkan resim kendisini altmışlıktan daha fazla göstermiş, o da bunun için ne vakit resim lafı edilirse dehşetli kızarmış..."

Bu yazının vurguladığı değerlerden yalnızca mekanları değil, Madam Despina'yı, Tebrizli Ali'yi bilen kalmadı. Kolin'in bahçesinin nerede olduğu, hatta Muhsin Ertuğrul'un o çok güzel köşkünün yeri bile bilinmiyor. (İnternette "eski Mecidiyeköy" ismiyle dolaşan Avrupai yapıda çok güzel iki katlı bir evin onun evi olduğunu düşünüyorum). Birkaç eski Mecidiyeköylü, ünlü sanatçının Mecidiyeköy'deki evinin bugünkü Konyalı Camii'nin yerinde olduğunu tahmin ediyor. Ancak bu konuda bir bilgi ve belge yok. Böyle bir bilginin olmamasından olacak, Fatma Girik'in Şişli Belediye Başkanı olduğu dönemde Şişli ve Mecidiyeköy'de sokaklara verilen sanatçı isimleri arasında Muhsin Ertuğrul'un adı geçmiyor. Sanatçının adı, bunun yerine, Ümraniye, Kartal ve Eskişehir'de sokak isimleriyle yaşatılıyor.

Araştırıldıkça ortaya çıkıyor ki, hemen hemen 1950'li yıllara kadar Mecidiyeköy karanfil tarlaları ve dut bahçeleri içinde kırsal manzarasını korumuş. Çevresine mandıralar dışında en fazla kır gazinoları yapılarak akşamları sazlı-sözlü eğlenceler düzenlenmiş. Birçok yazarın yazılarına konu olan Mecidiyeköy kır kahveleri ve müzikli gazinolarından Ahşap Gazino ve Despina'nın Meyhanesi, en bilinen ve unutulamayanlarından... Osman Cemal Kaygılı'nın yazılarında Ahşap Gazino'nun köyün eski kahvecilerinden İbrahim Efendi'ye ait olduğu anlatılıyor. Başka bir ayrıntı yok... Despina'nın Meyhanesi ise daha sonra Kurtuluş'ta yaşatılan bir marka olacak...

Bugün bile "yolun yarısını geçmiş olanlar"ın Gayrettepe'deki meyhanenin sahibi efsanevi Madam Despina şerefine kadeh kaldırdıkları söylenir.

1919 Gökçeada doğumlu Madam Despina, Gayrettepe'deki kendi meyhanesini 1946 yılında açmış ve 1965'teki evliliğine kadar burada mesleğini sürdürmüş. Vefa Zat tarafından internete aktarılan bilgilerde, Despina'nın rakı adabını iyi bilen, mezeleri ve yüzündeki anlamlı gülümsemesi ile ünlü bir hanım olduğu anlatılıyor. Eşinin ölümünden sonra Kurtuluş'ta yine "Despina'nın Meyhanesi" ismiyle yeni bir mekân açmış. Yardımseverliği ile çevresinde çok sevilen bir

kişi olan Madam Despina, akşamları masalar arasında dolaşırken hüzünlü sesiyle "Yalan" ve "Şimdi uzaklardasın, gönül hicranla doldu" şarkılarını söylermiş. Balıklı Rum Hastanesi'nde ömrünün son günlerini geçirirkenMecidiyeköy'den ziyaretine gidenler olurmuş.

Daha eskileri anlatan bir başka yazı, 10 Mayıs 1932 tarihli Akşam Gazetesi'nde Hikmet Feridun Es imzasıyla yayınlanmış:

"Yeni Bir Mesire: Mecidiye Köyü"

Es, köyden şöyle bahsetmiş:

"Belediye, Beykoz Çayırı'nı satın alıp, halk için bir eğlence yeri yapmayı düşünüyordu. O düşünedursun Mecidiye Köyü'nün kasapları sayesinde halka yepyeni bir eğlence yeri çıktı.

Mecidiye Köyü civarı akşamüstleri bir alem oluyor... Buraya gelenlerin çoğu Mecidiye Köyü kasaplarının daimi müşterileri. Mamafih hiç et almayanlar, sırf eğlenmek için civardan gelenler de yok değil. Bunlar kafilenin zembilsiz, torbasız kısmını teşkil ediyorlar. İşte gramofonları filan getirenler de bunlar...

Mecidiye Köyü'nün meşhur kasapları aynı zamanda birer şair. Her birinin et satarken tenor sesleri ile söyledikleri birer manzume var.

'Kıvırcığım yağlıca

Dağlıca gel dağlıca

Şişli'de kazıklanınca

Dağlıca gel dağlıca...'

İlerde gözünüzün alabildiğine uzanan dut bahçeleri, dutluklar var. Ağaçlardan bazılarının altında küçük sofralar kurulmuş. Taşlardan yapılan ocaklarda ateşler yanmış. Kasaptan aldıkları kebaplık etler defne dallarına geçirilmiş kızartılıyor. Bir yanda şişeler... Bir yanda çirozlar

dövülüyor. Köyün şık gazinosu doldukça doluyor. Artık etle hiç alakası olmayan şık şık genç kızlar, briyantinli saçlı delikanlılar geliyor. Ellerinde kitaralar, mandolinler var.

Etle alakası olmayan bu şıklar grubu gazinoda oturuyorlar. Canları sıkıldıkça gazinodan fırlıyorlar. Hep birden dut bahçelerine yayılıyorlar. Kitaralar çalınıyor, dans ediliyor..."

Es'in makalesine benzer şekilde yazılar yayınlayan başka bir yazar da Salahaddin Güngör... "Mecidiye Köyü" başlıklı yazısında;

"Burası köy müdür, belli değildir. Hangi niyete yenilirse onun tadını veren muza benziyor" diye bir alt başlık kullanmış...

Prof. Dr. Hüsrev Hatemi, değerli sanatçı Mücap Ofluoğlu, mimar Aydın Boysan gibi yazarlar, anılarında Mecidiyeköy'ün dut bahçelerine ve kadınlı-erkekli gidilen kır gazinolarına yer vermişler. Bu anılarda Mecidiyeköy iki şekilde tanımlanıyor;

"Mecidiyeköy'e dut yemeye giderdik" şeklindeki alışılmış anlatım ve *"Akşamları kır kahvelerinde içerdik, araba bulunmazdı, dönüş çok zor olurdu"* şeklindeki ilginç anılar...

1940'ların sonunda babası Likör Fabrikası'nda muhasebe müdürü olan ünlü mimar ve yazar Aydın Boysan, şehrin bitim noktası Şişli iken, buradan Büyükdere'ye doğru devam eden Maslak Yolu'nu, tramvay deposunu, az haneli Mecidiyeköy'ü ve Likör Fabrikası'yla birlikte birkaç meyhane dışında sadece dutluklar olduğu zamanları hatırlıyor. Baba Boysan ve onun deyimiyle *"Likörü Türkiye'ye yakıştıran insan"* fabrika müdürü Cafer Bey Laleli'de oturur, her gün birlikte Laleli'den Mecidiyeköy'e yolculuk ederlermiş. Aydın Boysan babasının görevi nedeniyle Likör Fabrikası'nın uçsuz bucaksız meyve, baharat bahçelerini gayet iyi biliyor. Gençliğinde gittiği içkili gazinoları *"Bu çevredeki meyhanelerde saz heyeti ile birlikte zamanın ünlü sanatçıları sahneye çıkar, açık ve kapalı mekanlarda birlikte şarkı söylenirdi"* diye aktarıyor.

Burak Boysan, babası Aydın Boysan'la birlikte yazdığı "İki Nesil Bir Şehir" adlı kitapta, İstanbul'un bu bölgesinden ve özellikle Mecidiyeköy'den *"Buralar eskiden dutluktu"* klişesinin en yakıştığı yer olarak bahsediyor.

"Ağlamakla Gülmek Arasında" adlı anılarında ünlü tiyatrocu Mücap Ofluoğlu, Mecidiyeköy'deki Terlikçi Ahmet'in gazinosunda geçirdikleri şarkılı-içkili ve neşeli geceyi; gecenin sonunda taksi bulamayarak kar yağışı altında üç arkadaş kol kola tramvay deposuna kadar yürüyüşlerini kendi üslubuyla aktarıyor ve ekliyor:

"Mecidiyeköy o yıllarda ava çıkılan bir kırlık gibiydi! Ne avlanırdı diye sormayın, ama yalnız başınıza Mecidiyeköy'e, hele geceleri uzanırsanız bal gibi sizi avlayabilirlerdi..."

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nden hocam Prof. Dr. Hüsrev Hatemi, 2007 yılında basılan “Anılar Ömür Süvarisi" adlı kitabında bizi terk eden eski İstanbul'a şöyle sesleniyor;

"Senin dutluklarla dolu ve 'köy' adını tamamen hak eden bir Mecidiyeköy'ün vardı. Şişli İETT Garajı son birkaç yılda yerle bir edildi. 1940'lı yıllarda Fransız La Paix Hastanesi'nden sonra İETT binası, ondan sonra iki villa vardı. Bunlardan birinin bahçesinde 1946-47'lerden 1970'lere kadar kalan mavi, kırmızı renkli Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler heykelleri göze çarpardı. Sonra da evler biter ve Mecidiyeköy'ün kırsal yoluna girerdik. Bugünkü Esentepe'ye kadar dutluklar uzanır, sonra Zincirlikuyu ve Maslak Yolu başlardı."

Hatemi, sohbetlerinde eski Mecidiyeköy'ü anlatırken *"Ailece dutluklara gidildiğinde çingeneler fal bakmaya gelirdi, babam fala inanmadığı halde 25 kuruş vererek onları gönderirdi, üst üste birkaç falcı geldiğinde kızardı biraz"* sözleriyle çocukluğundaki pazar gezmelerinin tadını da aktarıyor.

"İstanbul'da Kayıp Zamanlar" adlı kitabıyla Sarıyer'den Taksim'e kadar İstanbul'un birçok güzel bölgesini ve dönemini akıcı bir anlatımla aktaran Liji Pulcu Çizmeciyan, anılarında "Şişli'den Ötesi"ni şöyle tanımlıyor:

"Şişli, Mecidiyeköyü'ne doğru devam eder. Önce sağda La Paix Akıl Hastanesi, sonra Şişli Tramvay Deposu (şimdi Cevahir Alışveriş Merkezi). Solda mezarlıklardan başka bir şey yok. Rum ve Ermeni Katolik Mezarlığı. Buralar çok uzak sayılırdı, hatta kurt indiği bile söylenirdi. Bunlardan sonra Mecidiyeköy dutluklarla kaplı. Barba Luka'nın yeri çok meşhurdu. Mayıs ayında evimizin önünden tabla tabla taze dut geçirirlerdi. Sabah serinliğinde toplanan meyveler çok güzel olurdu. Ben yetişkindim ki hala kır kahveleri vardı..."

Eski Mecidiyeköy'ü anlatma çabaları içinde araştırmaları sürdürürken köyün eski halini betimleyen başlı başına bir kitaba ulaşamadım. Bununla birlikte yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, birçok kitapta kısa kısa da olsa eski Mecidiyeköy'den bahsedildiğini gördüm.

İstanbul'un resmi tarihini anlatan kitapların hiçbirinde Mecidiyeköy yer almıyor. İstanbul'un tarihine göre kuruluşu çok yeni olan ve hiçbir tarihi eserin bulunmadığı, tarihi bir olayın yaşanmadığı köyümüz, 60'lı yıllara kadar kendi halinde bir yerleşim bölgesi iken, son elli yılda inanılmaz bir değişim göstermiş. Bir zamanlar öylesine ıssız bir yermiş ki, Beşiktaş'ta doğup büyüyen Tuğrul Özkaracalar'ın dedesi buraları tarif ederken *"Mecidiyeköy'de şeytan bile yoktu"* dermiş...

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi'nin anlattığına göre, *"1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi, bugünkü Şişli - Levent arasındaki geniş bölgenin, Mecidiyeköy'deki küçük bir köy yerleşmesi hariç, bomboş kırlardan ibaret olduğunu göstermektedir. 1930'larda Büyükdere Caddesi'nin sağ tarafında şimdi yerinde dev bir alışveriş merkezi olan eski İETT Garajı ve daha kuzeydeki Likör Fabrikası'ndan başka kayda değer bina yoktur. Bu görünüm 1950'lere kadar sürmüş; Mecidiyeköy'ün İstanbul'un en kalabalık, en yoğun trafikli birkaç noktasından biri haline gelmesi, 1970'lerden sonra gerçekleşmiştir..."*

R. S. Kayserilioğlu'nun "Dersaadet'ten İstanbul'a Tramvay" (II. Bölüm, 1999) isimli kitabında Mecidiyeköy'den şöyle bahsedilmiş:

"Abdülmecid, Sırbistan civarından gelen muhacirleri iskân etmek için, burada bulunan dutlukları onlara vererek bir köy kurmalarını sağlamıştır.

Köye de Abdülmecid'in anısına; "Mecidiye Köyü" adı konulmuştur. Yerleşme 1950'lerin başına kadar gerçekten köy olarak kalmış, 50'li yıllardan itibaren ise, yoğun göç hareketinden nasibini almaya başlayarak, köy evleri yerlerini gecekondulara, gecekondular yerlerini apartmanlara, apartmanlar da peyderpey günümüzde tanık olduğumuz yüksek katlı binalara terketmiştir..."

Kayserilioğlu kitabında bugünlerdeki kargaşa için de şöyle yazmış:

"Mecidiyeköy'ün bugünkü kalabalıklığı (biraz da keşmekeşi), herhalde bundan 50 yıl önce tahmin dahi edilemezdi. Çünkü, boydan boya dut bahçeleriyle kaplı olan bu teferrüç (gezi, hava alma) yerine 1930'larda tramvay seferi dahi olmadığı ve Tramvay Şirketi'nin ilk defa 1 Ekim 1934'de buraya sefer koyması gazetelere "Köylüler artık rahat edecek!" başlığıyla haber olmuştu: 20 Eylül 1934,

"Mecidiye Köyü'ne tramvay işlemeye başlıyor.

Şimdilik arabalar köye 250 metre mesafeye kadar sefer yapacak. Şişli'nin onbeş dakika uzağındaki Mecidiye Köyü, son seneler içinde çok büyümüş, çok mamurlaşmış, şehrin güzel bir sayfiye yeri olmuştur.

Mecidiye Köylülerin başlıca dertlerinden biri gidip gelme vasıtası olmamasıdır. Köylüler, Şişli ile köy arasında ancak bir kilometrelik mesafe olduğu için tramvayın köye kadar uzatılmasını istiyorlar, bu olmadığı takdirde tramvay deposundan epeyce ileride hattın nihayet bulduğu noktaya kadar tramvay işletilmesini rica ediyorlardı..."

Bir Coğrafya Tezi

İstanbul Üniversitesi'nin o yıllarda henüz yeni kurulan Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü öğrencisi Remziye Salih, 1932-1933 öğretim yılında verdiği 171 numaralı mezuniyet tezinde, "Beşiktaş-Ihlamur Vadisinde Tetkik Tecrübesi" başlıklı bir inceleme yapmış ve kapsadığı alan içindeki Mecidiyeköy hakkında şu satıları yazmıştır:

"Mecidiye Köyü Büyükdere asfalt caddesi üzerinde Rumeli ve Sivas muhacirleriyle dolu bir yerdir. Köyün asıl eski nüvesi dahilde kalmış, şimdi asfalt cadde boyunca inkişaf etmiştir. Bu yol üzerinde tek katlı, kâgir sayfiye evleri yapılmıştır. Köy bu cepheden tam manasıyla bir Avrupa köyünü andırır. Mecidiye Köyü'nün ilk mektebi Rum, Katolik, Ermeni mezarlıklarının karşısındadır. Köyün dâhilindeki evler ahşap ve tek katlıdır. 35 sene evvel burada ancak 16 ev olduğunu söylüyorlar. Uzun müddet köyün inkişaf edememesine sebep, burada arazinin Emlak-i Hümayun'a ait olması dolayısıyla inşaat yapılamamasındandır. Mamafih, artık muayyen on beş sene oturduktan sonra inşaat yapabileceklerdir. Bu sebeple köy son senelerde çok büyümüştür. Bu inkişafa biraz da Maslak gibi İstanbul'un en büyük yollarından birisinin geçmesi sebep olmuştur.

Köyün ahalisinin bir kısmı civardaki araziyi ekmekle geçinen rençperlerdir. Ihlamur vadisi kabul havzası civarındaki araziden başka, Zincirlikuyu Çiftliği, Balmumcu sath-ı maili ve Galata sath-ı maili üzerinde de tavlaları vardır. Ahalinin büyük bir kısmı dışarıda çalışan esnaflardan mürekkeptir. Keza burada dutçulukla uğraşan halk da vardır. Mamafih buradaki dutlar sırf yemiş için yetiştirilir. Köyün süt ihtiyacını karşılayan bir de mandırası vardır. Aynı zamanda burası Beyoğlu ve civarının çilek pazarıdır. Köyde sebzecilik oldukça mühimdir, sebzeler Beyoğlu'na, Şişli'ye, İskele'ye gönderilir.

Köyde erkeklerin yüzde doksanı vatman, kondüktör ve şoförlerdir. Kadınlar ise müskirat fabrikasında (Likör Fabrikası) çalışırlar, Mecidiye Köyü'nde son zamanlarda mütekaitler ve memurlar da yerleşmişlerdir. Burası bir sayfiye yeri olduğu için yaz ve kışarasında çok fazla nüfus tebeddülatı vardır. Mecidiye Köyü bir Türk köyü olup bir tane ecnebi yoktur. Köyde içilen su Hamidiye bacasından gelen Hamidiye suyudur.

Mıntıkanın sath-ı mailleri dut ağaçları ile beraber baharda orta Avrupa'yı andıran layuhat çayırlarla süslüdür. Çiçekler içinde bin bir çeşit otlar görülür. Bu meyanda çoban çantası, ballı baba, yabani yonca, kanarya otu, sütligen otu, yabani hardal, yavşah otu, margarit envaları bulunur. Mıntıkanın kabul havzasından biraz daha cenupta sathi maillerde çilek tarlaları görülür. Çilek yetişmesi için demiri havi toprak ister. Buradaki şistler demiri ihtiva ettiğinden çilek neşvünemasına müsaittir. Sath-i maillerin hafif olduğu yerlerde toprağı teksif için setler yapılarak lale, menekşe, karanfil, sümbül gibi çiçekler yetiştirilir. Bu çiçek bahçeleri daha ziyade iki vadinin birleştiği sağrılar üzerindedir. Vadi boyunca kavak, söğüt ve dut ağaçları vardır. Mıntıkada menbadan mansaba kadar dut

ağaçları diğer meyveler arasında ekseriyeti teşkil eder. Bazı kısımlarında yegane ağaçtır." diye eklemiştir.

Çalışmanın ana konusu bölgenin jeolojik yapısı olduğu halde toprak yapısından, bitki örtüsüne, sosyal yaşamdan çalışma şartlarına kadar geniş bilgiler veren bu tezden, Maslak Yolu üzerinde Ortaklar Caddesi köşesi ile eski İETT Garajı arası bir yerde, 1940'ların sonunda kaldırılan eski ilkokulun, yani "Ahşap Mektep'in bulunduğunu yazılı olarak öğreniyoruz.

Remziye Salih'in tezinde sonradan birkaç yaşlıdan daha duyacağım ilginç bir bilgi de yer alıyor:

"Müskirat fabrikasının iki tarafından gelen çift vadinin birleştiği yerde bir köprü vardır. Köprünün bulunduğu yerde sath-ı mailler gayet diktir ve uçurum şeklini alır..."

Bugün oralarda akşam trafiğinin tıkanıklığında beklerken sözü edilen dere ve köprüyü hayal etmeye çalışıyorum... Salih, edebi bir anlatımla şöyle devam etmiş:

"Mıntıkamda ilkbaharda fevkalade bir canlılık görülür. Binbir çeşit çayırlıklar arasında meyve ağaçları, hububat tarlaları, çiçek bahçeleri vardır. Baharda fışkırırcasına olan bu nebati örtü, yazın büsbütün başka bir manzara arz eder..."

Özetlemeye çalıştığım bu bilgiler ışığında insan şöyle düşünüyor:

"Madem ki Mecidiyeköy dutlukları, kır kahveleri ve karanfilleri ile ünlüydü, geniş park alanı oluşturulabilecek kamu arazilerinin satışı ve gökdelen yapımı yerine -haydi yine biraz da insaf ederek- bu alanların bir parçasında oluşturulacak dut bahçelerinin ortasında küçük bir kır kahvemiz olsaydı, hatta çevrede biraz da menekşeler, karanfiller..."

İnternet Ortamında Mecidiyeköy

Mecidiyeköy'ü yazmaya başladığımda yaptığım internet araştırmaları sırasında beni en çok şaşırtan, köyün “eskiden bir dutluk olduğu”nun bir efsane gibi anlatılıyor olmasıydı. Günümüzde adı yalnızca bilgisayar-bilgisayarcılarla anılan Mecidiyeköy'ün bir zamanlar "dutluk" olabileceğine ihtimal bile vermeyen bu yorumların çoğunun dalga geçen bir anlatım tarzı vardı.

İkinci olarak, trafik karmaşası ve gürültüden söz ediliyordu. Sevimsiz tamlamalarla bölgenin kalabalığı ve pahalılığı gündeme getirilip, bölgenin bir aktarma alanı olduğu söyleniyordu. Profilo ismi sadece alışveriş merkezi olarak anılıyor, bir zamanlar bu binanın bir fabrika binası olduğunu Google bile hatırlamıyordu.

Çarpıcı bir Mecidiyeköy tanımı:

"Otobüste yaklaşık bir saat uyuyarak geldiğim, indiğimde yeni uyanmış olduğum için her sabah beni şaşkına çeviren, insanda yoldan geçen herkesi tek tek durdurup nereye koşturuyorsunuz diye sorma isteği uyandıran semt... Sabahın köründe oradan oraya koşturup duran insanlarla koskocaman Ermeni Mezarlığı'nın oluşturduğu tezat karşısında her sabah bir kez daha şaşkına dönülesi semt..."

Bir başka yazar, Melda Cinman Şimşek, internete içini şöyle dökmüş:

"Mecidiyeköy'de salıncaklar vardı. Giderdim, dizlerimi parçalardım salıncaktan düşüp... Karşısı da dutluktu. Tamamen dut ağaçlarıydı ve biz duta para mara vermezdik. Bazen giderdik, benim küçük bir sepetim vardı. Orada ağaç silkelenir, yere çarşaf serilir, yere düşen dutları yıkamadan yerdik. Çünkü dut yıkanırsa lezzeti gider. İki erkek dutçu, çarşaf gibi beyaz, temiz bir bezin üstüne dutları koyup el tezgahıyla satarlardı. Manavda satılmazdı dut. El tezgahıyla dutçu diye küçük bir kürekle alıp, kesekağıdına koyup verirlerdi ağaçtan toplamayanlar için. Bu devasa büyük gökdelen tipi binalar da olmadığından daha sevimli bir İstanbul'du.

Mecidiyeköy'de iki katlı binalar vardı. Bir de fabrikalar başlıyordu orada şehir dışı olduğu için... Mesela bisküvi fabrikası vardı. Nerede biliyor musunuz? Gayrettepe, Esentepe... Orada bisküvi fabrikası vardı. Arı

bisküvileri... Bisküvi fabrikası olduğu için oradan geçerken bisküvi kokardı. Bisküviler de tenekeyle satılıyordu. Bazen babam rahmetli, biz istersek eğer, arabayı çeker kenara, bir teneke bisküvi alırdı.

Yani Musevi, Ermeni ve Rumların çoğu gitmek zorunda kaldı. Ben bile gitmek istiyorum gidecek yerim olsa, ama burası benim köyüm. Çünkü rahatsızız. Bu şehirde rahat etmiyoruz artık...

Bunun dışında Mecidiyeköy'de yazlık iki tane sinema vardı: biri Ayşem, biri de Ferah... Bunlara da yine geceleri ailelerle giderdik.

Mecidiyeköy'de dut toplamak, salıncaklara binmek, Şişli'de bisiklet sürmek, yazlık sinemada film izlemek... Tüm bunlar kulağa bir masal gibi gelse de yakın geçmişte yaşanmış bir öykünün satır başları esasında..."

Böylece uzayıp giden satırlar arasında tek bir olumlu özellik gözüme çarpıyor: *"Bu bölgede İstanbul'un her tarafına ulaşım araçlarının bulunabilmesi"*, bir teselli gibi görünüyor.

23 Ağustos 2013 tarihli bir gazetede İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın bir demeci var: Mecidiyeköy'den başlayacak teleferiğin Altunizade'ye geçerek Küçük ve Büyük Çamlıca ile devam edeceğini söylemiş. Saatte 6.000 yolcu taşınabilecekmiş, bu demek oluyor ki, Mecidiyeköy'de yaşayanlara saatte 6.000 (yazı ile altı bin) kişi katılacak.

İşte tam da burada Erich Kaestner'in Behçet Necatigil tarafından dilimize çevirilen şiirinde derin bir anlam buluyorum:

"Ne çıktı, ne de çıkar sesiniz

Diledikleri gibi yapsınlar, dersiniz.

Olur mu devletin işine karışmak?

Siz oturun, bekleyin o kadar!

Sanki bir dişçidir başucunuzda kader,

Sizin ödeviniz de ağzınızı açmak..."

Karkuyusu'ndan Bizim Zamanımıza...

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencileri olarak hocamız Prof. Dr. Selçuk Aybar'dan 1976 yılı tıp bayramı nedeniyle çıkaracağımız dergi için bir yazı istemiştik. Bizi kırmamış, *"Hayatın sonbaharını ortalamış veya kışı karşılamışlar için özledikleri bahar kendi baharlarıdır. Hâlbuki şimdiki baharlar bizim zamanımızdan değişik. Doğa belki baharlarını pek değiştirmedi ama bizler yine de bizim zamanımızdakini özleriz"* diye başlayan düşüncelerini bizimle paylaşmıştı. Yirmili yaşlarımda onun yaşama bakışı beni çok şaşırtmış, yazıyı saklamıştım. Ne zaman bu konuda düşünceye dalsam, bu "görece" bahar kavramına takılır kalırım.

Mecidiyeköy'ün büyük değişimi benim baharıma denk geldi, sanırım duyarlılığım bu yüzden... Şöyle bir dönüp baktığımda, önce değişimin zamanını tam hatırlayamadım. Sonra tarihi verilerle anıları eşleştirdim, "bizim zamanımızdan" geriye kalmayan görüntüleri hatırladığım kadarı ve hatırlayanların yardımıyla canlandırmaya çalıştım.

Mecidiyeköy'ün 1934 tarihli planında merkez mahalle sınırları, sokakları çizilmiş. Daha ileride o zaman olmayan yollar, boş alanlar halinde görülüyor.

Bu tarihten otuz yıl sonra benim çocukluğumda hemen hemen aynı alanları kapsayan yerleşim yerlerinde aradaki boş arsalar azalmış, sokaklar biraz daha sık, tek veya iki katlı yapılarla dolmuştu. Buna rağmen merkezin çevresinde, sokak aralarında hala bahçeler, boş arsalar, dutluklar görülebiliyordu.

Kuzeyde Çağlayan'a giden yol, Ermeni Mezarlığı ile bu yolun arasında bugün çevreyolundan Mecidiyeköy'e çıkış yolunun yer aldığı boş arsa, güneyde Büyükdere Caddesi ve Ortaklar Caddesi'nin başı ve devamındaki boş arsalar, doğuda Gayrettepe'nin yeşil çayırları, kuzeydoğuya uzanan dutluklar, dutluklar... Böylece, otuzlu yıllardan

altmışlı yıllara köyün özünde çok da fazla bir değişim olmadığı anlaşılıyor.

1950-60'larda Gayrettepe ve Esentepe'ye doğru yeni siteler yapılmış, ayrıca köye komşu yerleşim yerlerinde, özellikle kuzeyde gecekondulaşma hızla artmış.

1960'larda Mecidiyeköy Meydanı, çarşısı ve Mecidiye Caddesi, bunun sağında 1.Taşocağı (şimdiki Selahattin Pınar Caddesi), solunda Kervangeçmez sokaklar... Aşağıya doğru Mecidiye Caddesi ve Kuyu Sokak. Daha sonra Kuyu Çıkmazı; adı çıkmaz olan bu sokağın sonuna lise yapılacak, böylece "çıkar sokak" olacak, sola kıvrılarak Eski Osmanlı Sokak'la birleşip, ilerde Dere Caddesi'ne de dik bir yokuşla bağlanacak.

O yıllarda, oturduğumuz sokağın Kuyu Çıkmazı olan isminin yok edilip sokağın Muhtar Şevki Sokak'ın devamı olacağını; Kuyu Sokak'ın da, devamındaki Kırmızı Gül Sokak'ı da yutarak uzun bir Kuyu Sokak'a dönüşeceğini henüz bilmiyoruz.

1960'ların sonuna kadar Mecidiyeköy Meydanı'ndan Çağlayan'a uzanan dar yol ve buraya açılan Eski Osmanlı Sokak'taki bahçeli, tek katlı karakol binasından sonra Çağlayan yönünde hemen hiçbir bina yoktu. Büyük değişimle birlikte Eski Osmanlı Sokak, caddenin genişletilmesi ile kısalınca, ana caddeye kavuşan eski bahçeli karakol binası devasa bir Emniyet Müdürlüğü binasına dönüştü.

Çağlayan yönünde biraz ilerde eski yoldan içerde, dik damlarıyla batılı tarzda yapılmış, çok şık, bahçeli iki ev olduğunu; bu alanın Çevre Yolu'na ve yeni meydana yer açmak için tamamen boşaltıldığını; bunların arkasındaki bahçe ve evlerin yerinde yüksek apartmanlar ve iş hanlarının ortaya çıkmasını hep birlikte yaşadık. Tabii, bu evlerin en baştakinde yaşayan biri dişi diğeri erkek iki bokser cinsi köpek çoktan yok olmuşlardı...

Eski köy krokisinde Sivritaş ve Latilokum sokakları Mecidiyeköy'ün Şişli-İzzetpaşa ve Kuştepe yönündeki sınırıydı. Çok sonraları Işın Sineması'nın arkasına dönen sokağa Atakan Sokak adı verildi. O da

biraz ilerde sonlanır, vadide bir patikaya dönüşürdü. 1940'lı ve 50'li yılları hatırlayanlar buradan ileride Karkuyusu denilen bölgede de çingene çadırlarının ve kulübelerinin bulunduğunu, vadinin içinden geçerken eski Kuştepe Mezarlığı'na doğru korkuyla yürüdüklerini aktarıyorlar. Çöplerin tahta sandıklı at arabalarıyla toplandığı yıllarda, arabalar yüklerini bu bölgenin aşağılarına boşaltırlarmış.

Daha sonraki yıllarda bu alanın yukarı kısımlarında bayram günlerinde lunapark gibi eğlence yerleri kurulduğu ve gösterilerin yapıldığı biliniyor.

Bu alan bir dönem odun satıcılarının depoları haline gelmiş. Köylüler uzun süre odun ihtiyaçlarını buradan temin edip, evlere at arabaları ile taşıtmışlar.

1970'lerde bu yeşil vadiye hafriyat molozu dökülmeye başlandı, dereye doğru inen vadi taraçalandı. Daha sonra üzeri düzeltilerek futbol sahası yapıldı. Mahallenin gençleri burada futbol oynamaya başladılar. Bir aralar bu alana hangi nedenle olduğunu bilmediğimiz bir helikopter pisti bile yapılmıştı. Kısa bir sürede buradaki açık pazarda otomobil satıldığı da anılar arasında yer alıyor.

Akın Kurtoğlu bu bölge için ilginç bir bilgi sunuyor:

"Eski Mecidiyeköy'ün yüz metre kadar batısında, maşatlık (Musevi mezarlığı) önündeki yerin ismini çoğu kimse otobüs durağı ismiyle bilir: "Karkuyusu"... Osmanlılar döneminden Cumhuriyet'e dek bu bölge İstanbul'un doğal buzdolabı olarak kullanılmıştır. Kışın Uludağ'dan katırlarla getirilen buz parçaları, kuzeyden rüzgar alan bu vadide açılan derin kuyulara sıkıştırılarak doldurulup üzeri toprakla örtülmekteydi. Yaz gelip sıcaklar bastırdığında da kuyular açılarak kıştan depolanan karlar çıkarılır; kar helvası, şerbet ve diğer buz gereksinimlerinde kullanılırdı..."

Bugün de bu bölgedeki otobüs durağı "Karkuyusu" adını taşımaya devam ediyor. Gelip geçenler bu adın nereden geldiğine bir anlam veremiyor, hatta düşünmüyorlar bile...

Anadolu'da 1960, hatta bazı bölgelerde 1970'lere kadar var olan kar kuyularının benzerleri eski İstanbul'da da kullanılagelmişti. Saray, bu kuyuların baş müşterisiydi...

Kış aylarında toplanan karlar yaz aylarında kullanılmak üzere kar kuyularına gömülür; yazın karcılar tarafından ya da şerbet, dondurma yapımında kullanılmak için satılırdı.

Eski Mecidiyeköylülerin ifadelerine göre, bugünkü otobüs durağı hizasında dörtgen şekilli bir kuyu vardı ve üzeri tahta kaplıydı. Buraya gidilerek buz satın alınırdı. Ayrıca buradan ısmarlanan buzlar at arabaları ile evlere gönderilirdi.

Eski Mecidiyeköylüler, kar kuyusunun 1945-50 yılları arasında kaldırıldığını tahmin ediyorlar. Çünkü kar kuyularının yerini buz fabrikaları almıştı...

Buzdolaplarının Türkiye'ye girişi, daha sonra Türkiye'de buzdolabı imalatının başlaması ile kar ve buza ihtiyaç kalmasa da, 1960'lı yıllarda, hatta 70'lerin başına kadar hala, Mecidiyeköy pazarında buzların büyük kalıplar halinde satıldığını hatırlıyorum. Daha önceleri at arabası ile sokak sokak dolaşan satıcılar, bir süre daha sadece pazarlarda satışa devam ettiler ve sonra tamamen kayboldular.

Geçmişte ilk olarak Çingeneler tarafından işgal edilen, daha sonra bayram yerleri kurulan, çadırlar ve seyyar salıncakların yer aldığı bu alanda aniden yükselen iki adet kule var; “Trump Tower”lar, hem çok korkutucu hem de şaşırtıcı. Kulelerin soluna düşen Çağlayan yönündeki sokağın hala Karkuyusu Sokak ismini taşıması geçmişten gelen serin bir esinti gibi...

Mecidiyeköy gibi bir yoğunluk merkezinde, birbirine çok yakın alışveriş ve iş merkezlerinin trafiğe olumsuz etkilerini tartışmak için artık çok geç.

Ayrıca, binalara niye Aydın Doğan'ın Amerikalı ortağının hatırına "Trump Tower Mall" adının koyulduğunun ve bu ismin Türk halkına

ne ifade ettiğinin sorgulanması gerekir. Güzelim Mecidiyeköy çayırlarının günün birinde böyle "mall"lara dönüşümü, çevreye ve Türkçeye önem verenlere çok acı geliyor. Sanırım bugün sadece sokak ve durak adı olarak kalan "Karkuyusu"nu çok yakında buralardan da silerek bölgeyi sadece "Trump Tower" olarak adlandıracağız. Durak daha şimdiden kulelerin adıyla anılıyor...

Atlas dergisinin Mayıs 2011'de çıkan sayısında Mecidiyeköy'ün bugününü yansıtan çok güzel resimlerle birlikte şöyle bir sunum yapılıyor:

"Altmış yıl öncesine kadar dut bahçeleriyle kaplıydı. Yamaçlar, sırtlar karanfil kokuyordu. Eski Maslak Yolu'nun Büyükdere Caddesi'ne dönüştürülmesi, padişah ihsanıyla kurulmuş köyün yazgısını değiştirdi. Çiftlikler, bağ ve bahçeler, dutluklar, karanfil tarlaları kayboldu. Onların yerini gecekondular ve iş hanları, gökdelen ölçeğinde olmasa da ilk yüksek binalar, kooperatif konutları aldı. İstanbul'un iki yakasını bağlayan çevre yolu da buradan geçti. Mecidiyeköy, ulaşım güzergâhlarının odağı haline geldi. Son yıllarda yapılan gökdelenler, modern iş ve alışveriş merkezleriyle semt yeni birgörünüme büründü. "

Ve devam ediyor:

"Bir zamanlar Mecidiyeköy ve Kuştepe mahallelerinin kullandığı futbol sahasında yükselen Trump Towers, yeni yaşamalanlarının en dikkat çekeni ve bölgenin yeni imajına özel bir katkısı var. 260 bin metrekare inşaat alanında 39 katlı rezidansve 37 katlı ofis kuleleri yükseliyor. İçinde 185 mağaza bulunan bir alışveriş merkezi de 2011 yılının Ekim ayında açılacak..."

Geçmişi kısaca toparlayan ve güzel fotoğraflarla bezenen bu yazıda Mecidiyeköy'ün çarpıcı değişimi vurgulanıyor. Bu kulelerin semtte imaj değişikliğine yol açacak olması, tabii ki, okura "olumlu bir etki" olarak sunuluyor. Bina içindeki alışveriş merkezinin bir katının çocuklara ayrılması, toprakta oynamanın onlara artık çoktan unutturulduğuna ve çocukların elinden alınan arsaların bir beton kat olarak geri verilmesine, bununla yetinmeleri gerektiğine işaret ediyor.

Bu yüzden;

"Her şarkının götürdüğü yer başka / Hepsi başka başka sinmiş içime / Biri, Büyükdere'ye götürüyor / Biri on altı yaşımın Kadıköyü'ne..." diyen Özdemir Asaf gibiyim. Yalnız şarkılarla değil, vanilyalı bisküvi kokusundan yazlık sinemada bir film sahnesine; artık çok az yiyebildiğimiz dut ve nadiren görebildiğimiz dut ağaçlarından, yol üstünde tek başına kalan bir çınardaki boş kuş yuvasına kadar, beni eski Mecidiyeköy'e götüren o kadar çok anı var ki... Artık olmayan Mecidiyeköy Meydanı'na doğru kalabalık trafik içinde ilerlemeye çalışırken hepsi bir bir gözümün önünden geçiyorlar...

Eski zamanlarda bir dizi çınar ağacının yer aldığı serin "Kahveönü"nden eski karakola doğru ilerlerken aniden karşıma çıkan bir ağacın, tam da viyadük hizasındaki dalında gördüğüm yuva, Mecidiyeköy'de kuşlara bile yer kalmadığını düşündürüyor.

Ve Asaf'la devam ediyorum:

"Kimse sevgimi bilmez şarkısı/ Eskiden ağlatırdı beni / Şimdi düşündürüyor" dizelerinde kendi duygularımı buluyorum.

New York'ta gökdelenlerin boyunu aşamayıp, kuş uçuşu uçmak yerine, gideceği yere cadde boyunca köşeleri dönerek uçan kuşlar gibi uçacak bizim kuşlarımız da... Çaresiz şartlara uyum gösterecekler, bizim gibi....

Hayal kurmaya başlıyorum:

"Şişli son duraktan kalkan tramvay artık yerinde olmayan garaj hizasına geliyor ama içeri girmiyor, çünkü garaj taşınmış. Yerinde yemyeşil bir park var, içinde küçük tramvaylar dolaşıyor, spor sahaları, yürüme alanları, çocuk parkları, alaturka kahveler, simitçiler... Mecidiyeköylüler yaz akşamlarında günün yorgunluğunu atıyor, kış aylarında çocuklar kartopu oynuyor. Levent yönünde ilerlerken iki katlı bahçeli evlerden bazıları hala durmakta... Bazıları apartmanlaşmış ama, yine de bahçelerinde ağaç ve çiçek var. Biraz ilerde eski Ali Sami Yen Stadyumu 'Ali Sami Yen Parkı'

olmuş; çocuklar, gençler, yaşlılar geziniyor, koşuyorlar. Semtin köpekleri, kimsesiz kediler parkı mesken tutmuşlar. Beyaz ve karadut ağaçları Haziranda bol meyve veriyor, gelen geçen uzanıp yiyebiliyor. Hatta dut o kadar bol ki, bunlar eski usul silkelenip nostaljik tezgâhlarda sunuluyor.

Dutçuluk Mecidiyeköy'de hala yaşatılıyor!

İki katlı tarihi binasıyla Likör Fabrikası üretimde değil, müze olmuş, ama yine de, nefis yeni likörler satış mağazasından bize sunulmaya devam ediyor.

Yol boyunca eski çınarlar gölge oluşturuyor. Tepemizde bir viyadük yok, güneş alnımızda yansıyor; biz yine ağaçların koruyucu kanatlarının altındaki gölgedeyiz. Yazlık sinemalar tahta iskemlelerini daha rahat yenileri ile değiştirmişler. Hem eski filmleri, hem de günümüzün en yeni filmlerini gösteriyorlar. Daha arkalarda ağaçlık alanlarda eski kır gazinolarına benzer modern müzikli kahvelerde akşamları mini konserler veriliyor.

Alanın ortası göz alabildiğine çimenlik, fakat altyapısı her türlü ihtiyaca hazır, anında üstü kapatılabilip bir zorunlu ihtiyaç anında toplu barınma alanına dönüşebiliyor..."

Bu tatlı rüyanın en güzel yerinde, akşam trafiği içinde Mecidiyeköy'de, meydana her yönden saldıran ve bana lunaparklardaki "çarpışan arabalar"ın içindeymişim hissini veren karmaşayla uyanıyorum.

Kulaklarımda aruz vezninin tüm vurgularıyla babamın sesi, Mehmet Akif'in dizeleriyle:

"Neydi ya rabbi otuz-kırk sene evvel burası,
Dağlar orman, tepeler bağ, ovalar hep tarla..."

Çocukluğumun Mecidiyeköyü

Az kalsın Erzurum'da doğacakmışım. Subay olan babam "Şark'a" tayin edildiğinde henüz göreve başlamadan ortaya çıkan bir Almanca kursu nedeniyle o yılı İstanbul'da geçirmişiz. Ben henüz doğmadan Mecidiyeköy'de oturmaya başlamışız. İlkokulun karşısındaki tek katlı küçük ev, anneannem ve dedemin evine çok yakınmış. Dünyaya gözümü açtığım Kasımpaşa Deniz Hastanesi'nden dosdoğru Mecidiyeköy'e gelmişim. Sonraki on yıl boyunca Anadolu'nun çeşitli kentlerindeki görev yapan babam emekli olduğunda yine geldiğimiz yer Mecidiyeköy olmuş.

Bizim köyümüz hep Mecidiyeköy'dü. Orada olmasak da çocukluğumun anılarında hep Mecidiyeköy'e dönme sevinci vardır. Mecidiyeköy, sıcak bir yaz gününde, babamın görev yeri Gebze'den yorucu bir yolculuktan sonra annem ve abimle köye ulaştığımızda otobüsten inerken durakta bekleyen dedemin bize uzanan kolları gibidir. Bizi hep kucak açıp beklemiş, mutlu etmiştir.

Şehirler, semtler insanlarıyla sevilirler. Mecidiyeköy'ü sevmemize sebep, anneannem ve dedemin orada olmasıydı. Onları çok severdik, onların da bizleri çok sevdiğini bilirdik. Ne de olsa abimle ben onların ilk torunlarıydık...

Mecidiye İlkokulu'nun karşısında oturduğumuz ev ile dedemin evi birbirine çok yakındı. Öyle ki, abim henüz üç yaşındayken karlı bir günde kendi başına çıkarak dedemizin evine gitmiş ve kimseye haber vermeden kalkıştığı bu eylem tüm aileyi paniğe sevk etmişti. Okulun tam karşısında olduğu için sonraki yıllarda da hep oralarda olduk, önünden geçtik, oynadık. Mecidiye İlkokulu'nun önünü hep kızak veya çanta üzerinde kaydığımız yer olarak hatırlıyorum.

Tarihsel verilere göre Mecidiyeköy'ün kalbi tam da burada atmaya başlamış. Cami ve ilkokul buraya yapılmış, dolayısıyla ilk yerleşim yoğunluğu burada oluşmuş. Saraydan avlanma amacıyla gelenler bu bölgede konaklamış, daha sonra göçmenlerin yerleşimi buralardan başlamış, ilk caminin burada yapılması, yerleşimin merkezinin burası

olduğunu işaret ediyor.

Caminin hemen yanındaki okul binasının üst katının müezzin lojmanı, alt katının da gasilhane olarak kullanıldığı rivayet ediliyor. Hatta bir süre karakol olarak hizmet verdiği de biliniyor, daha sonra ilkokula çevrilmiş. Birkaç kez yıkılıp yapılan eski okul binasının yanına daha sonraları ikinci bir bina yapılmış.

1954 yılında Mecidiye İlkokulu öğretmenliğine tayin edilen dedem, 1969 yılında emekli olana dek bu okulda görev yaptı. 1950'li yıllarda gündüz eğitimine ek olarak ilkokulda akşam dersleri düzenlemiş, pek çok erişkin Mecidiyeköylüye okumayazmayı öğretmişti. Eğitimciliğinin son yıllarında ilkokulda müdürlük de yapan dedem, 60'ların sonlarında yeni açılan Mecidiyeköy Ortaokulu'nda da din ve ahlak derslerine girerdi. Semtin bütün öğrencileri ve onların velileri, dolayısıyla bütün Mecidiyeköy onu tanır, sevip sayardı.

Bu yüzden okulda ve Mecidiyeköy çarşısında bana "Şaban Öğretmen'in torunu" denmesinden gurur duyardım.

Mecidiye İlkokulu henüz eski haliyle tek binada eğitim yaptığı zamanlarda okula başlayan teyzem, daha sonraki yıllarda yapılan inşaat nedeniyle Şişli 19 Mayıs İlkokulu'na devam etmek ve ilkokulu orada bitirmek zorunda kalmış. Bu sırada öğretmenleri eşliğinde mahallenin bütün çocuklarıyla Şişli'ye kadar yürüdüklerini hatırlıyor. 1968 yılında öğretmenliğe başlayan ve Mecidiye İlkokulu'na 1971'de tayin edilerek bayrağı dedemden alan teyzem Firuze Akbaba, tam kırk yıl bu okulda öğretmenlik yaparak 2011 yılında emekli oldu. Bütün Mecidiyeköy'de tanınıp sevilen, aynı aileden birkaç kuşağı okutan teyzem kendi öğrencilerinden başka, birçok erişkin Mecidiyeköylü kadına 1980 sonrası açılan akşam kurslarında okuma-yazma öğretmiştir.

Mecidiye İlkokulu'nun tarihçesinde, Abdülmecid'in eşlerinden Perestu (Rahime) Sultan tarafından 1881'de sübyan mektebi olarak yaptırıldığı yer alıyor. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra "Beyoğlu 42. Okulu" olarak adlandırılmışsa da, Şişli'nin Beyoğlu'ndan ayrılmasını takiben ve okullara yeniden bağımsız adlar verilmesi kararıyla tekrar eski adına kavuşmuş.

Cumhuriyet döneminden önce, henüz Mecidiyeköy 16 haneli bir köyken, bugünkü Mecidiye İlköğretim Okulu'nun yerindeki binada, yere diz çöküp oturulan sınıflarda, eli değnekli hocalarla eğitim yapılıyormuş.

Önceleri ahşap olan okul birçok kez değişime uğramış. Bizim okuduğumuz bina Müdür Ali Yanık'ın girişimleri ile 1976'da yenilenmiş. 2008'de Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün okul binalarını güçlendirme projesi içinde tamamen yıkılarak yeniden yapılmış.

Sırtını camiye yaslamış eski okul köyün ihtiyacını karşılayamayınca, bahçesine sonradan iki katlı yeni bir bina ilave edilmişti. Okul yıllarımızın ahşap tabanlı eski iki katlı binasının yanında daha modern duran kâgir ikinci bir binayı Güvenevler'i inşa eden müteahhitlerin yaptırdığı anlatılıyor... Hatta yeni binanın üzerinde "Bu bina Faik İplikçi tarafından yaptırılmıştır" plaketini birçok kişi hatırlar. Müdür Ali Yanık hala, müteahhit Faik Bey tarafından okulun demir kapısına yaptırılan değerli arma ile plaketin kaybolmasına üzülüyor.

Mecidiye İlkokulu'nda okuduğumuz yıllarda, binaya bahçeden iki basamakla inilir, girilen taş zeminli holde de bir sınıf ve öğretmenler odası bulunurdu. Üst katta üç sınıf ve müdür odası vardı. Binanın ikinci katına ahşap merdivenlerle çıkılır, yürüdükçe gıcırdayan tahta zeminle kaplı sınıflara girilirdi. Isıtma her sınıfta sobalarla yapılırdı. Biz çocuklar teneffüslerde odun-kömür atan hademelerden gizli sobayı karıştırmayı çok severdik. Soğuk ve karlı günlerde bahçede koşup oynadıktan sonra sobanın etrafına toplanıp ısınmak çok güzel olurdu.

Beslenme saatinde Amerikan yardımı süt tozundan yapılan süt verilirdi. Kazan sobanın üzerine bırakılır, kepçelerle öğrencilerin bardaklarına koyulurdu. Havalar ısındığında sütün yerini ekşi tadı olan bir ayran alırdı. İçeceklerin tadı güzel olmasa da, beslenme arası okulun en neşeli saatleriydi.

Mecidiye İlkokulu'nun sevilen hademesi Zekiye Hanım, henüz "Hababam Sınıfı" filminin çekilmediği, Adile Naşit'in sevecen, neşeli

hademe tiplemesini oynamadığı yıllarda ona rol modeli olacak kadar sevimli bir okul görevlisiydi. Diğer okul görevlisi olan Ferhat Efendi ise, güler yüzüyle her işe koşar, sınıflardaki sobalara odun-kömür taşır ve en önemlisi; sabahları öğrenciler gelmeden önce sobaları yakardı. Sabahın erken saatlerinde okul yolunda üşüyen çocuklar, onlar sayesinde sıcacık sobanın yanında ısınırdı. Zekiye Hanım'ın emekli olmasından sonra işe başlayan Nazife Hanım da çok sevilen bir görevli oldu ve hepsi Müdür Ali Yanık döneminde çalışarak emekliye ayrıldılar. Kışın karlı ve soğuk günlerinde çocuklar Mecidiye Caddesi'ndeki okulun önündeki yokuşa, hemen yakındaki Hamidiye Çeşmesi'nden su alıp dökerler ve yokuşun cam gibi buz tutmasını sağlarlardı. Sevimli hademelerimiz bu buzlu yola her ne kadar soba küllerini dökseler de, çocuklar yolun bu bölümünü pist haline getirir, ayakta veya çantalarının üzerine oturarak kayarlardı.

Sınıfımızda, bebekken geçirdiği yanık sonucu bir kolunu dirsek seviyesinden kaybetmiş Ali isimli bir arkadaşımız vardı. Bütün çocuklar kayma sonrası soba başında toplanır ısınırken, zeki ve neşeli bir öğrenci olan Ali bizleri hem güldürür, hem de yanık kolunun uç kısmını gösterip korkutmaya çalışırdı.

Öğretmenimiz Muhterem Yücealpan, Kurtuluş Savaşını devrimleri, kadın haklarını içselleştirmemize neden olan ve bugünkü kimliğimizin temelini oluşturan kişiydi. 1960 yılının üzerinden henüz 5-6 yıl geçmişti. Atatürk devrimlerini anlatırken henüz kitaplarda yer almayan 27 Mayıs'ı karşılıklı konuşarak öğreniyorduk. Bugünkü deyişle interaktif bir eğitimdi bu...

Zarif okul müdiremiz Bedia Hanım, o yıllarda ünlü bir bestekar olan Hüseyin Mayadağ ile evliydi. Birkaç kez okulda eşini ziyaret ederken gördüğüm Mayadağ'ın bilinen ve sevilen birçok güzel eseri vardı. Radyoda şarkıları seslendirilir, annem usulca bu şarkılara eşlik ederdi;

"Hayat budur sevgilim, geçenler unutulur,

Yare ömrünü versen yine başka yar bulur,

Bu şifasız yaradan sanma gönül kurtulur,

Yare ömrünü versen yine başka yar bulur."

Hüseyin Mayadağ'ı 1965 yılında çok genç yaşta, üzücü bir trafik kazasında kaybettiğimizde okulda günlerce derin bir yas havası hüküm sürmüştü.

Mecidiyeköy'de, Cumhuriyet sonrasında yapılan ikinci okul, Maslak Yolu üzerinde modern anlamda bir okul olan "Ahşap Mektep'ti. Remziye Salih'in 1932-33 tarihli yüksek lisans tezinde bu okulun - Mecidiye Okulu'nun zaman zaman yenilenmesi ve karakol olarak kullanılması nedeniyle olacak- köyün tek okulu olduğundan bahsediliyor.

"Ahşap Mektep", diğer adıyla "46. Okul", bugünkü Ortaklar Caddesi başından Cevahir Alışveriş Merkezi'ne (İETT Deposu) giderken sol tarafta yüksekçe bir konumdaymış. Zaten yolun bu kısmı hafif tepelikmiş ve Maslak Yolu, yani Büyükdere Caddesi aşağıda kalırmış. Bu boş tepelik alana köyün kadınları mesire yeri gibi gider, yerlere oturup aşağıdan gelip geçen arabaları seyrederlermiş. Zaten geçen araba sayısı da çok azmış. Ahşap Mektep'in çevrede daha yakın okul olmamasından olacak, epeyce öğrencisi varmış. Çocuklar kar, çamur demeden Büyükdere Caddesi'niniki yanındaki hendekleri de aşarak, grup halinde okula ulaşırlarmış. Okulun alt tarafında, tepenin içinde yer alan küçük mekandaki kırtasiyeci dükkanında siyah çarşaflı bir kadın, kalem, silgi gibi okul ihtiyaçlarını satarmış. 1940'ların sonunda kapatılan okul uzunca zaman yıkıntı halinde kalmış ve nihayet arsası banka tarafından alınarak yerine evler yapılmış.

Mecidiyeköy'de nüfusun artması üzerine 1957'de şimdiki Selahattin Pınar, eski adıyla 1.Taşocağı Caddesi üzerindeki "6 Ekim Okulu" açılmış. İstanbul Belediyesi inşaatlarından artakalan malzemeyle altı derslik olarak yapılan binaya daha sonra iki derslik daha ilave edilmiş. 1978'de Profilo tarafından bahçesine iki katlı bina yapılıp anaokulu oluşturulmuş. Sonraki yıllarda okul tamamen yeniden yapılarak İstanbul İlköğretim Okulu adını almış.

Mecidiyeköy'de ilkokullar dışında daha üst dereceli bir okulun kurulması, 1950'lerin sonu, 60'ların başına rastlar. Bu tarihlerde Mecidiyeköy meydanındaki barakalarda öğretime başlayan ortaokul, daha sonra Dere'nin yamaçlarına yapılan lise binasına taşındı ve halen

Anadolu Lisesi olarak öğretime devam ediyor.

Mecidiyeköy'deki ilkokullar ve sonradan yapılan Mecidiyeköy Lisesi'yle hemen hemen aynı yıllarda açılan özel okullardan biri, bugün Aksoy Hastanesi'nin yerinde bulunan Özel Devrim Okulu, diğeri ise bugünkü Sürmeli Oteli'nin yerinde bulunan Özel Site Koleji'ydi. Bu okulda okuyanlar ile Mecidiyeköy Lisesi öğrencileri, birlikte programlar yaparlardı. Özellikle lisenin erkek öğrencileri Site Koleji kızlarıyla tanışmaya can atardı.

Bu okulda 1960'lı yıllarda okuyan bir öğrencinin internette edebiyat öğretmeni Bekir Sıtkı Erdoğan hakkında yazdıkları, o yılları öğrenci olarak yaşayan, radyo dışında bir eğlencesi olmayan bütün gençler için çok tipik, aynı zamanda nostaljik bir anlatım:

"Televizyon Türkiye'ye geç girdiği için İstanbul Radyosu Bekir Sıtkı Erdoğan'ın Marya;

"Bu insanlar, bu yıldızlar, bu gök, bu yer

Birer birer kaybolmaya mahkum, birer birer

Biz ki, bu sapsarı hasret içinde susuz

Biz ki çoktan kaybolmuşuz

Nasıl ağlıyor musun Marya?

Sil gözlerini, haydi sil yavrum

Bizim yokluğumuzdan ne çıkar!

Aşkımız var ya!..",

sonra Binbir Gece (Hancı);

"Gurbetten gelmişim yorgunum hancı!

Şuraya bir yatak ser yavaş yavaş...

Aman karanlığı görmesin gözüm

Beyaz perdeleri ger yavaş yavaş."

ardından Kışlada Bahar;

"İki aşık senelerdir bekleşti

Bahar geldi koyun kuzu koklaştı

Kara gözlüm düğün dernek yaklaştı

Vatan borcu biter bitmez ordayım"

şiirlerini her hafta Tarık Gürcan, Rıdvan Çongur, Jülide Gülizar ve Yılmaz Tok'un sesinden dinletir, bestelerini çalardı. Daha sonra bu şiirler Yeşilçam'a da konu oldu.

Bir gün Astsubay Saadettin Kaplan (şair ve yazar), komutanı Bekir Sıtkı Erdoğan'a yaklaşarak sorar:

"Efendim, hiç vatan borcu biter mi ki böyle yazdınız?" Bu soru üzerine Bekir Sıtkı Erdoğan düşünmeye başlar: "Vatan borcu gerçekten biter mi ki? Bittabi bitmez. Yıllar sonra Kışlada Bahar şiirine bir ekleme yapar;

"Bu borç bize şeref, bitmez hiç bir an,

Kesme Nihai'den ümidi aman;

Tezkere yoldaymış sevgilim inan,

İlk adımı atar atmaz ordayım"

Bekir Sıtkı Erdoğan'ın ilk dersinde sanki karşımda Anadolu duruyor gibi etkilendim. Her kelimesi özenle seçilmiş, kültür yüklü, yerel medeniyet

fişekleri gibiydi.... (İnternette yazan: Mehmet Cemal Çiftçigüzeli)

Mecidiyeköy'de Yaşam

Dedemin Kuyu Sokak'taki evi, birbirine bitişik yapılmış ikiz, bahçeli, yeni bir evdi. Ön bahçesinde bir süs havuzu, etrafında bin bir çeşit çiçek, çam ağaçları, arka bahçede meyve ağaçları vardı. Ailenin büyükleri, inşaatı yeni bitmiş bu evin 1954 yılında 28.000 TL'ye alındığını hatırlıyorlar. Eskiden, sokaktaki her evde kuyu olduğunu, evin önünde, bahçe giriş kapısının hemen yanında hızla büyüyen büyük kavak ağacının altında bir kuyu bulunduğunun söylendiğini aktarıyorlar. Gerçekten de, ağacın yanında kaldırımda bir demir kapak vardı, ama açıldığını hiç görmedik...

1950 ve 60'ların gençleri olan şimdinin yaşlıları, o yılların Mecidiyeköyü'nde, hem de Gayrettepe ve Esentepe bölgelerinde mandıraların bulunduğunu, çevredeki dut bahçelerinin 5-15 TL'ye kiralanabildiğini, ailece dut toplamaya gidildiğini anlatıyorlar.

Bu yüzden, Mecidiyeköy'de eskiyi anmanın en rahatsız eden tarafı "Buralar bir zamanlar dutluktu" cümlesinde gizli... Belli belirsiz bir istihza ile, gülümseyişle söyleniyor. Gençler, bunu bir inanamama, bir gerçek dışılık hali olarak algılıyorlar. Burada dut yemenin bir tören olduğunu, İstanbul'un her yerinden pikniğe gidilir gibi gelinerek keyifli bir gün geçirildiğini nereden bilsinler? Mecidiyeköy'de oturanlardan evlerinin çevresinde kalan birkaç ağaçla yetinemeyenlerin, biraz daha uzaktaki dut bahçelerini kiralayıp misafirleriyle birlikte bu bahçede güzel bir gün geçirdiklerini hayal bile edemezler.

Dut mevsiminde ağaçlık bölgelere dutçular gelir çadır kurarlar, büyük brandalar gererek dut silkelerlerdi. Dutçular, gecelerini içinden lüks lambası ışıkları yansıyan beyaz çadırlarda geçirirlerdi. Topladıkları dutları omuzlarına astıkları yoğurtçu tablalarında, el arabası tezgâhlarında, yuvarlak tablalarında satarlardı. Karadut ağacı daha az bulunuyordu, boyası parmaklardan ve dudaklardan kolay çıkmazdı. Çocukların bu boyanma nedeniyle ağaçlara tırmandıklarını annelerinden gizlemeleri olanaksızdı.

Neredeyse bir tören sayılan dut toplamak için her evde sık dokunmuş büyükçe bir örtü bulunurdu. Böyle bir örtü yoksa evdeki temiz çarşaflardan biri getirilir ve kalabalık bir grup insan kenarlarından tutarak çarşafı gerdirirlerdi. Gençler ağaca çıkıp dalı salladığında dutlar dolu yağıyormuşçasına çarşafa dökülür, bu arada kafalarımız da isabet alırdı. Bir miktar dutun çarşaf dışına dökülmesi kaçınılmazdı. Bu yüzden dallara uzun bir sopayla yavaş yavaş vurmak gerekirdi. Sonra, dutlar doğrudan kaplara alınıp, içindeki çer-çöp-böcek ayıklanarak komşulara pay edilirdi. Dut çok dayanıksız bir meyve olduğundan hemen tüketilmesi amacıyla, o sırada orada bulunmayan komşulara da gönderilmesi adettendi.

Karadutun silkelenmesi daha zordu, çünkü düştüğü yerde leke yapar ve lekesi çıkmazdı. Onun daha önceden yine bu işlerde kullanılmış, bu yüzden lekelenmiş özel örtüleri olurdu. Karadut ağacından tek tek koparak dut yemek çok keyifli bir işlemdi... Karadutu tek tek toplamaya ve aynı zamanda yemeye çalışırken ağzımız ve ellerimiz kapkara olurdu. Karaduttan yapılan şerbet sevilerek içilen güzel bir içecekti, ama en çok karadutlu dondurmayı severdik. Kapıdan geçen dondurmacının el arabasında, dut mevsiminde bile az bulunan, çabuk biten, en güzel dondurma çeşidiydi karadutlu olanı...

Bütün çocukların ilkokul ortaokul çağlarında evlerinde besledikleri ipekböcekleri vardı. Hepimiz bir yerlerden ipekböceği bulup eve getirir, sonra her gün ağaçlardan topladığımız taze dut yaprakları ile onları beslerdik. Öğretmenlerimiz ipekböceği beslemeyi teşvik ederlerdi, ara-sıra böceklerimizi bir kutuya koyar okula götürürdük. Sevimli böceklerimizin yaprakları kemirmesini izler, sonra bir gün kozalarını ördüklerinde üzülürdük. O özenle sakladığımız kozaların hepsi, ne yazık ki zaman içinde kaybolup gitmiştir. (Okula tavşan, kedi yavrusu götürdüğümüz de olmuştur. Yönetimler o zamanlarda galiba daha hoşgörülüydü.)

Mecidiyeköy'de uzun yıllar dutçuluk yapılmış, fakat nedense hiçbir zaman ipekböcekçiliği yapılmamıştır. Böyle bir üretim olsa, belki bunca ağaç kesilmez, şehrin bu bölgesi böylesine yapılaşmazdı...

Dedemle anneannem, bitişik evi satın alan emekli hâkim albay amca ve eşi ile güzel bir komşuluk kurmuşlardı. Hâkim amcalar bahçede ve sokakta pek görünmezler, sakin ve sessiz yaşarlardı. Bu yüzden biz

çocuklara bahçede pek gürültü etmememiz tembihlenirdi.

Evin bana o zaman geniş gelen bir ön bahçesi, arkada daha küçük bir arka bahçesi vardı. Burada daha çok meyve ağaçları ile maydanoz, domates, biber gibi sebzeler, ön bahçede ise her türlü çiçek ve mutlaka güller bulunurdu.

1966 yazında ani bastıran kuvvetli bir yaz yağmurunda arka bahçenin mutfak kapısına kadar suyla dolduğunu, suların evin koridorundan dere gibi ön bahçeye aktığını, misafir odasının altındaki bodrumun su dolup ön taraftaki kapıdan ön bahçeye boşaldığına şahit olmuştuk. Su, biraz yüksekte olan Prenses'in bahçesinden bir sel gibi bizim bahçeye geçmiş, onu aşıp önündeki Kuyu Sokağı da geçerek sokağın diğer yanında, nispeten yoldan aşağıda kalan evleri basmıştı. Aslında yağmurun kabahati yoktu, su, Mecidiyeköy'ün yamaçlarından, dutluklardan ibaret olduğu eski zamanlardaki gibi yolunu bulup aşağıdaki dereye doğru akıyordu. Bugünkü Dere Caddesi henüz gerçek bir dereydi ve daha kanalizasyon görünümünü almamıştı.

Bu sağanağın yarattığı sel, sadece insanları değil, o yıllarda ortalıkta rahatça gezip evlere dadanan fareleri rahatsız etmişti. Gizlendikleri yerleri su basması üzerine açığa fırlayan fareler tüm mahalleyi alarma geçirmiş, eline bir sopa alan herkes bu kedi büyüklüğündeki farelerin peşine düşmüştü. Bu avcılara, o sırada Almanya'dan aile ziyaretine gelmiş olan küçük dayım ile abim de katılmıştı.

Biraz daha büyüdüğümüzde mahalle çocukları toplanıp bahçede oynar, çok sıcak günlerde ise ön bahçedeki süs havuzunu doldurup hep birlikte girerdik. Ne de olsa sokağa göre bahçede oynamak daha güvenliydi. Kuyu Sokak'tan geçen araba sayısı çok az da olsa, sokağın tehlikelerle dolu olduğu söylenirdi. Bahçenin uzun beton girişine tebeşirle yılan çizip gazoz kapakları ile oyun oynamaktan büyük keyif alırdık. Kola ve meyva sularının olmadığı yıllarda sade gazozu içmek ne kadar keyifliyse gazoz kapaklarını biriktirmek de yılan oyununu oynayabilmek için o kadar önemliydi.

Yan taraftaki bahçelerde, sokakta futbol, voleybol ve yakar top oynayan çocuklar, susadıkça sokağın sonundaki küçük Terkos çeşmesinden, çoğunlukla ağızlarını çeşmeye dayayarak kana kana su

içerlerdi. Zaten evlerdeki musluktan akan Terkos suyu da o yıllarda güvenle içilebiliyordu. 1970 yılındaki kolera salgını hariç bu sudan çekindiğimizi hiç hatırlamıyorum. İstanbul'un diğer semtlerine göre Mecidiyeköy'ün lüksü Hamidiye çeşmelerinin bulunmasıydı. Suculardan satın almaktan çekinmeyen veya bidonla eve su taşımaktan üşenmeyenler, Terkos suyuna göre içimi daha güzel olan Hamidiye suyunu tercih ederdi.

1970'ler öncesi mahallenin daha küçük olduğu, herkesin birbirini tanıdığı, güvendiği, yardımlaştığı yıllardı. Kuyu Sokak'taki tek telefon dedemin evindeydi ve 47 47 15 olan numarası herkes tarafından bilinirdi. Kuyu Sokak'ta oturanlar için bu numara acil iletişim numarası olarak yakınlarına verilirdi. Komşular önemli durumlarda arandığında, koşarak gidip onları evlerinden çağırmak da biz çocukların göreviydi. Evdeki büyük General Electric marka buzdolabı da komşularla ortak kullanılırdı.

Duraktan eve gelmek için kestirme yol olan Hark Sokağı tercih ederdik. Kış günlerinde bu sokaktan aşağıya dere gibi akan yağmur sularında iri taşlara basarak koşmalarımız, yağmur-kar demeden kış gecelerinde dolaşan boza ve salep satıcıları, yaz gecelerinde izin verilen sokak oyunları, dondurmacılar, her gün aynı saatte geçtiği için yolunu bekleten ve poğaçalar satan tadına daha sonra hiçbirimizin ulaşamadığı poğaçacı, üç tekerlekli bisiklet-arabası ile cefakâr sütçümüz, aracının ön kısmındaki kapalı bölmede sakladığı cam kaplarda sunduğu nefis kaymaklı yoğurtları, sahurda davulcuyla yanan ışıklar, mahallenin ayağa kalkması, davulcunun ışığı yanmayan evlerin önünde ısrarla davul çalması, sokaktan geçen hallaçlar, bahçelerde diktirilen pamuk ve yün yataklar...

Dedemin evinin arkasında, bahçesine çakıl taşları döşenmiş, bütün pencerelerinde üzerinde kalp şeklinde delikleri olan, kırmızı tahta panjurlu, üç katlı bir apartman vardı. Her katta iki dairesi olan, ama çoğu dairenin boş olduğu bu binanın sahibi "Mısır'dan gelmiş bir prenses" olarak anılırdı. Kendisi veya ailesinden birinin Mısır'da sarayda çalıştığı söylenirdi. Bu bahçedeki eski tahta evin yerine bu şık binayı yaptıran, mahallelinin taktığı adı ile "Prenses" üst sağ dairede oturur, dışarı pek çıkmazdı. Bahçesine çocukların girmesini istemez, girdiğimizde fark ederse camdan kısaca görünüp çocuklara kızardı. Biz çocuklar arka bahçede oynarken O'nun bahçesine inadına girmekten çok hoşlanır, aynı zamanda çok da korkardık.

1950'lerin sonunda Prenses, o günlerde doğan kuzenim için zarif bir hediye ile tebrik ziyaretine gelmişti. Çok kibar bir hanım olan Prenses'in o yıllarda komşularla ilişkileri çok iyiymiş. Ancak, bu tarihten birkaç yıl sonra gittikçe içine kapanarak çevre ile tümüyle ilişkisini kesmiş, evinden çıkmaz olmuştu. İlerleyen yaşında seyrek olarak gün bitiminde alışverişe çıkar, hiç kimse ile iletişim kurmaz, havanın karardığı saatlerde, uzunca, bukleli kır saçları ve eski moda gri mantosunun altında gizlediği şiş karnı ile önüne bakarak yürürdü. Allahverdi Pasajı girişindeki kahveci dükkanının önünde biraz oturup dinlenir, yine kimse ile selamlaşmadan evine dönerdi..

Prenses'e ne zaman, ne olduğunu kimse bilmiyor. Uzun yıllar boş kalan bina hakkında çeşitli rivayetler dolaştı, sonunda yıkılıp yerine yeni bir apartman yapıldı.

Mecidiyeköy'ün henüz Kuyu Sokak'a kadar genişlemediği ilk zamanlarda dutluk bir yamaç olan bölgeye önce gecekondu tarzı evler yapılmış. Hark Sokak, Kervangeçmez Sokak'tan yokuş aşağı inen Arnavut kaldırımı bir sokaktı. Prenses'in şık apartmanının bahçesine eski ahşap küçük evlerin arasındaki bir kapıdan girilirdi. Bu evlerle arkadaki modern apartman büyük bir tezat oluşturuyordu. Hark Sokak, yokuşun sonunda bir arabanın geçemeyeceği kadar daralır, Kuyu Sokak'ı keser, sonra Mecidiye İlkokulu'nun önündeki derme-çatma evlerin arasına dalar giderdi. Uzun yıllar bu evlerin yıkılacağı söylendi. Yıkım ancak 2000'li yıllara doğru gerçekleşti. Şiddetli yağmurlarda Hark Sokak bir dere haline gelir, hızla akan su sokak seviyesinden aşağıda olan evlerin taşlıklarına dolardı. Böyle günlerde koşarak yokuşu inerken bu evlerde yaşayanların dışarıya kova ve taslarla su boşalttıklarına şahit olurduk.

Bu dar sokakların keyifli zamanları da vardı. Hark Sokak'ın iki yanında oturanlar, sıcak yaz gecelerinde kapı önüne çıkar, taş eşikte çay ve çekirdek eşliğinde neşeli sohbetlere başlarlardı. Yoldan geçenler konuşanların arasından geçerken sohbeti kismen bölmüş olurlardı. Bu zor şartların insanlarını hep güler yüzlü ve neşeli komşular olarak hatırlıyorum. Bir de, hastalığı nedeniyle hep cam önünde hareketsiz oturan orta yaşlı bir hanımı...

Hark Sokak'ın Kuyu Sokak ile birleştiği köşedeki bakımlı ahşap ev bir sınıf arkadaşımın eviydi. Bir ziyaret sırasında bu minyatür gibi evin içinin çok şirin olduğunu görmüştüm. İETT şoförü olan babası boş zamanlarında evin tahta cephesine sürekli bakım yapar, annesi teneke kutularda yetiştirdiği sardunyalarla dolu küçük avlusunu ve evin iç içe geçen minik odalarını tertemiz ve düzenli tutardı.

Bu ev bir masal evi gibi sevimliydi. Çamaşırlar bahçede maltiz ateşinde ısıtılan suyla yıkanırdı. Bu su ölümcül bir kazaya neden olmuştu; ailenin küçük kızının kaynar suya düşmesiyle oluşan yanıklardan hayatını kaybetmesi, mahallenin hatırladığı en acı olaylardan biriydi.

Hark Sokak'ın sonunu oluşturan ve Mecidiye İlkokulu'nun karşısında yer alan ve bir ada halinde iç içe geçmiş evlerin bu çevrenin çok eski yapıları olduğu varsayılıyor. Mecidiyeköy'ün merkezinde çok küçük bir bölümde değişmeyen, bir kısmı yıkılarak iyice yalnızlaşan bu evlerin önünden geçerken, ne çok insanın burada yaşadığına şaşardık. Bu bölgede yasal bir takım sorunlar ve çok sayıda varis nedeniyle mutlak bir değişim oluşmamış, kısmen terk edilmiş ve yıkıntı halinde durmakta olması, son yıllarda çarpık da olsa tümü değişen Mecidiyeköy'de hayretle karşılanıyor.

Dedemin Kuyu Sokak'ta 1950'li yıllarda yapılan evi, 70'li yıllarda Mecidiyeköy'de bütün bahçeli evleri apartmana dönüştüren müteahhit Akyazıcı'ya teslim olmaktan kurtulamadı. (Mecidiyeköy'de herkes ona sadece Akyazıcı derdi). Aslında o zaman sadece yirmi yıllık bir binaydı.

1970'lere gelindiğinde anneanne ve dedem buradan taşındıkları için ev kiracıların elinde hızla harap olmuştu. 1971 yılında yeni apartmanın temeli atıldı. 1973'te tamamlandığında binaya isim aranıyordu. Bitişik ev soyadı "Karadeniz" olan bir aileye satılmıştı. Liseyi bitirdiğim yıl büyük bir tesadüfle birincilik belgemin geldiği gün, komşuların da önerisi ve Karadeniz Ailesi ile alınan ortak kararla apartmana "Deniz" adı verildi.

O tarihte bana, sadece dokuz yıl sonra evleneceğimi ve bu apartmanda tam 12 yıl oturacağımı söyleseler inanmazdım.

Mecidiyeköy Meydanı ve Çarşısı

Mecidiyeköy Meydanı dediğimiz alan, aslında Şişli'den gelen yolun Zincirlikuyu yönünde kıvrıldığı noktada, yolun solunda eski Mecidiyeköy'e inen Mecidiye Caddesi ve onun sağındaki 2.Taşocağı Caddesi ve en soldaki Kervangeçmez Sokak'ın birleştiği yerde içerlek bir alandı. Burada en ortada balıkçı tezgâhları bulunurdu.

Eski Mecidiyeköy meydanındaki bu balıkçı tezgâhları ile başlayan çarşı, yokuş aşağı yüründüğünde Mecidiye Caddesi'nin tek ve iki katlı binalarıyla devam eder, sağda arkadaki caddeye geçiş veren ve ikinci katında PTT şubesinin bulunduğu Allahverdi Pasajı'ndaki dükkânlarda biterdi.

Pasajın üst katında uzun yıllar hizmet veren PTT Mecidiyeköylülerin az kahrını çekmedi; semtin tek ankesörlü telefonuna ulaşmak için sıra bekleyip bir jetonluk konuşmalar yapar, bayram öncesi uzun kuyruklarda bekleyerek tebrik kartlarını postaya atarlardı.

Evlerde ve sokaklarda henüz telefonun yaygınlaşmadığı zamanlarda postanedeki iki adet umumi telefonun önünde konuşma sırası oluşurdu. Aslında bazı binaların yeniden yapılıp birkaç kat yükselmesi ve postanenin buradan taşınması dışında bu cadde bugün bile pek fazla değişmedi. Meydana gelince; sadece meydanlıktan çıktı, daha doğrusu artık meydan diye bir şey kalmadı.

Mecidiyeköy pazarı Pazar günleri meydandan başlayarak tüm Mecidiye Caddesi boyunca Kuyu Sokak'tan eski Osmanlı Sokak'a kadar uzanırdı. Cumartesi akşamından kamyon ve kamyonetlerle gelmeye başlayan pazarcılar akşamdan mallarını indirir, bazıları başında bir nöbetçi bırakır, bazıları onu da bırakmazdı. Dedemin evinin önünde Arnavut kökenli iki kardeş sebze satardı. Akşamdan getirdikleri kasa kasa sebzeleri bahçeye koyar, gece kalmazlardı.

Karpuz ve kavunların yüklerini boşaltırken kamyonetteki adam yerdekine karpuzları atar, diğeri havada yakalar yerdeki örtünün

üstüne sırayla dizerdi. Karpuz ve kavunu dizmenin bir usulü vardı, en üste mutlaka karpuzun kırmızılığını gösteren kesilmiş bir dilim yerleştirilirdi.

Yaz mevsimi pazarlarının başlıca meyvesi olan kavun ve karpuzların kamyondan indirilmesi, mahallenin çocuklarına da bir eğlenceydi... Kimi zaman onlar da bu indirme eylemine katılırlar, pazarcılara yardım ederlerdi. Bu çocuklardan bazılarının karpuzu tutamadığı, yere düşürerek patlattığı da vakiydi. Bu parçalanan karpuzlar yardım eden çocuklar tarafından yenirdi. Zaman içinde bu işi abartıp karpuzu kasıtlı düşürenler pazarcıların gözünden kaçmazdı ama çocuk oldukları için hoş görülürlerdi...

Pazarda yerleşik pazarcılardan başka geziciler de vardı. Bütün satıcılar bir ağızdan bağırırlar, şerbetçiler, limonatacılar, sucular ayrıca çıngırak çalarlardı. Bembeyaz elbiseleri içinde sırtlarında taşıdıkları musluklu güğümler ile sıcak yaz günlerinde hem satıcıları hem de müşterileri serinletirlerdi. Evlerde oturanlar sıcak günlerde çocuklarla pazarcılara su gönderirdi, su -eğer soğuksa- çok makbule geçerdi. Evlerinde buzdolabı olmayanlar pazarda satılan kalıp buzlardan yararlanırdı. Bu kalıp buzlar, o yıllarda buz fabrikalarında üretiliyordu.

Dedem, mahallenin diğer çocukları gibi abimin de semt pazarında gazoz satmasını istemişti. Bununla, onun para alışverişine yatkınlaşmasını sağlamayı amaçlamıştı. Nitekim o da olayı kavramıştı; ilk kasayı satıp bitirdiğinde dedemin parasını öder, sonra kalan parayla ikinci kasayı alır, sermayesini büyütürdü. Ancak bu sermaye ertesi gün bilye, sapan, şeker, çikolata gibi şeylere dönüşerek yokolurdu...

Mecidiyeköy'ün 1960-1974 yılları arasında görev yapan ünlü muhtarı İbrahim Allahverdi'nin oğlu Birdal Allahverdi, babasının Başbakan Süleyman Demirel'in yakın dostu olduğunu, Mecidiyeköy Lisesi gibi, Ergenekon (şimdiki Selahattin Eyyubi) İlköğretim Okulu gibi okulların açılmasına öncülük ettiğini, uzun bir muhtarlık döneminden sonra 1977'de de vefat ettiğini aktarıyor. Hala varlığını sürdüren, kendi deyimiyle "zamanının ilk alışveriş merkezi" Allahverdi Pasajı'nın Mecidiye Caddesi'nde 1958'de açıldığını, 1966'da 1.Taşocağı (şimdiki Selahattin Pınar) Caddesi'ne bağlandığını anlatıyor. Pasaj, içinde her

türlü ihtiyaca cevap veren çok sayıda dükkânla iki cadde arasında bir kestirme yol olma özelliğini hala sürdürüyor.

Daha sonra Mecidiye Caddesi'ne yapılan ikinci pasaj olan Adıgüzel Pasajı hiçbir zaman Allahverdi Pasajı'nın yerini ve ününü alamadı.

Eski Mecidiyeköy'ün çarşısını anlatanlar, 1947 yılında Emin Cankurtaran tarafından kurulan Mecidiyeköy Spor Kulübü'nü ve bu kulüpten yetişen profesyonel futbolcuları anmadan geçmiyorlar. Kulübün kuruluşunda Jak Kamhi'nin yaptığı destekler de unutulmamış. Ünlü futbolcu Metin Oktay antrenmanlardan sonra hemen hemen her gün Mecidiyeköy Spor Kulübü'ne gelirmiş. Semtin gençleri takım fotoğraflarında sonradan ünlenmiş birçok tanıdık futbolcuyu gösteriyorlar. Bu resimlerin bir köşesinde o yıllarda Mecidiyeköy'de her zaman Galatasaray formasıyla gezen ve Mecidiyeköylülerin himaye ettiği "Deli Kazım" lakabıyla tanınan Tokatlı Kazım da bulunuyor.

Mecidiyeköy çarşısı Merkez Eczanesi, işkembeci, kebapçı Hanefi Usta, lokantacı Ahmet, anahtarcı Gürsoy, gazocağı tamircisi Kör Aziz, pasaj girişinde kırtasiyeci Güner, manifaturacı İbrahim ve İsmail'in dükkânları ile devam ederdi. Camcı Cevdet Bey'in sahibi olduğu Camspor da bu sıradaydı.

Mecidiyeköy'de oturan ve sinemada ünlenen Necla Nazır, Perihan Savaş iyi hatırlanıyor. Erkin Koray ve Mustafa Kandıralı, o yıllarda Mecidiye Caddesi'nde oturuyor. Feridun Karakaya (Cilalı İbo) ve Ferdi Özbeğen, Mecidiyeköy çarşısında ve pazarında sık sık görülüyor, alışverişlerini burada yapıp, eczane ve berberde uzun zamanlar geçiriyorlar. Yine bu çevrede Fehmi Ege ve oğlu Engin Ege, bestekâr Zeki Duygulu, Gülbağ tarafında oturan Hamiyet Yüceses, Eski Osmanlı Sokak'ta Lütfü Akad, Latilokum Sokak'ta Sema Özcan yolda rastlayabileceğiniz ünlülerdendi. Semiha Yankı Mecidiyeköy'de büyümüş ve Mecidiye İlkokulu'nda dedemin öğrencisi olmuştu. Galatasaray Genç Takımı'nda oynayan akrobat abisi o yıllarda bir gösteri sırasında yüksekten düşerek hayatını kaybetmişti.

Mecidiyeköy'e yerleştirilen ilk Balkan göçmenleri arasında çoğunluk Arnavutlarda iken, sonraları iç göçün başlamasıyla Sivaslılar ve

Karadenizlilerin sayısı artmış. Belki de bu yüzden Mecidiyeköy'ün ilk apartmanlarından Hark Sokak'taki üç katlı bina "Karadeniz" adını taşıyordu. Kentsel dönüşümden o da nasibini almış olmalı ki, yakınlarda yeniden yapılmak üzere yıkıldı.

Karadenizli müteahhitlerin 1960'ların ortalarında Mecidiyeköy'ün bahçeli ve tek katlı evlerini apartmana dönüştürmeyi keşfetmesiyle hızlı değişim başlamış. Bunların başında semtin hemen hemen yarısını yeniden yapan Oflu Necati Akyazıcı ile Aşçıoğulları, Kapıcıoğulları'nın adı geçiyor.

Üç nesil Mecidiyeköy'de bakkal dükkânı işleten Sivas Ailesi'nin en büyüğü Hüseyin Sivas, yaşlı, sakallı, hafif kambur, dini bütün bir adamdı. Namaz vakitlerini hiç kaçırmazdı. Mecidiyeköy İlkokulu karşısındaki dükkânı her zaman loş ve serin olurdu. Burada uçurtma çıtası, kâğıdı ve uçurtma ipinden tutun da, sapan lastiği, nefis uskumru çirozuna varıncaya kadar çeşit bulmak mümkündü. Çuvallar içinden tartılarak satın alınan un, pirinç, bulgur, küp şeklindeki kutularından seçilerek kesekâğıdına doldurulan bisküviler, şekerlemeler ve içinden futbolcu ve artist resimlerinin çıktığı sakızlar, bugün anılarda yer aldığı gibi aynı zamanda koleksiyonerlerin de gözde objeleri arasında bulunuyor.

Hüseyin Sivas'ın oğlu Mecidiyeköy'de Mehmet Bakkal olarak tanınırdı. Onun Eski Osmanlı Sokak'ta açtığı bakkal dükkânının Mecidiyeköylüler arasında farklı bir yeri vardı. Sivas ve Kayseri'den getirttiği pastırma ve sucukların tadı bambaşkaydı. Özellikle parmak sucukların tadına doyulmazdı. Kaşar peynirinin en iyisi, kaliteli beyaz peynir, iyi zeytin daima ondan alınırdı. Mehmet Bakkal, dükkânı oğlu Hüseyin'e bırakarak köşesine çekildi. Torun Hüseyin de babası ve dedesi kadar maharetle, güleryüzüyle, uzun yıllar bu mesleği sürdürdü ve sonra dükkânını devretti. Sivas Ailesi, Mecidiye Camii'nin yeniden yapımına yardım edenler arasında ilk sıralarda yer aldı.

Mecidiye Caddesi, çarşıdan sonra tek katlı evlerle yokuş aşağı doğru devam ederdi. Sol tarafta, Manifaturacı İsmail, Arzu Sineması, Arzu Kebapçısı'nı geçtikten sonra bir boş arsa vardı. Daha sonra Mecidiye Camii, caminin bahçe duvarında Hamidiye Çeşmesi... Çeşme bitişiğindeki Mecidiye İlkokulu'nu geçince Mecidiye Caddesi sola doğru dik bir açı ile kıvrılıp Kuyu Sokak'la devam ederdi. Günümüzde

Kuyu Sokak, Latilokum Sokak'a kadar uzatılmış durumda...

Çocukluğunu, gençliğini Mecidiyeköy'de geçiren ve balıkçılara yakın küçük bir dükkân işleten manifaturacı İbrahim Aydın, eski zamanları *"Eski Mecidiyeköy demek, dut bahçeleri, çay bahçeleri, Ali Sami Yen Stadyumu önünde bayramlarda kurulan salıncaklar demekti. Bayramlarda, şimdiki Cevahir AVM'nin bulunduğu yerde at arabaları süslenir, sıraya dizilirdi. Şimdiki Dereboyu Caddesi'nde Mevlüt Çavuş'un, Zübeyde Teyze'nin mandıraları vardı ve bütün Mecidiyeköy onların ineklerinin sütünü alırdı..."* diye anlatıyor.

Eski Mecidiyeköy'ü yaşayanlar susuz evlere su taşıyan sakaları, omuzunda askılıkla taşıdığı yoğurdu bağırarak, ellerindeki çıngırağı çalarak satan yoğurtçuları, sokak çeşmelerini, sokaklarda dolaşıp yorgan ve yatakların yün ve pamuklarını atan hallaçları, el arabalarında üst üste dizilerek satılan renkli boyanmış, pişmiş yumurtaları "kırışmalarını", yumurtası kırılanın kıranın parasını da ödemesini tatlı bir gülümseme ile hatırlıyorlar.

Cami duvarına yaslanmış eski Hamidiye çeşmesinin önünde hemen her zaman su alan birileri bulunur; insanlar, su sıkıntısı olduğunda uzun kuyruklar oluştururlardı. Hamidiye suyu içme suyu olarak bilinirdi. Kuyu Sokak'ta ise daha yeni ve küçük bir Terkos çeşmesi vardı. Eski evlerin çoğunda su bulunmadığından kullanma suyunu Terkos çeşmesinden, içme suyu ise Hamidiye çeşmesinden alınırdı. Hamidiye suyu, çeşmeden taşıyamayanlar için teneke ile de satılırdı. Tüm mahallelinin yakından tanıdığı, güler yüzlü saka, sucu Mehmet Efendi, eşeğinin sırtına iki taraflı dört teneke yerleştirip sokaklarda dolaşarak bu suyu satardı. Ona sıklıkla çeşme başında rastlar ya da mahallenin her yerinde kendine has bir aksanla "Sucuuuu geldi" diye bağıran sesini duyardık. Eşeğini bahçe kapısının demirine bağlayıp suyu içeri getiren Mehmet Efendi, tenekeyi mutfaktaki büyük küpe boşaltırdı. Bu sırada dışarıda bekleyen eşeği boş durmaz, bahçe duvarının üzerindeki hanımellerini bir güzel yerdi. Küpün küçük musluğu ile oynamasını seven torunlar da kimi zaman musluğu açık bırakır, mutfağı su basmasına neden olurlardı.

Eski evlerin birçoğunda akarsu ve uygun bir banyo bulunmaması nedeniyle semtin tek hamamının müdavimleri vardı. Mecidiyeköy'ün tek ve eski hamamı Eski Osmanlı Sokak'ın en önemli yapısı idi. Kadın

ve çocukların hamamdan döndüğü, ellerindeki çanta ve torbalarından, bir de pembeleşmiş yüzlerinden ilk bakışta anlaşılırdı. Ne yazık ki içi ile ilgili bir anım yok. Sırf meraktan, anneannem ile birlikte bu hamama girme fırsatını yakalayan abim ise çocuk gözüyle orada gördüklerini bugün tarif etmekte zorlanıyor...

Sözünü ettiğim hamamı uzun yıllar işleten, cüce denecek kadar kısa boylu olan hamamcının bir de hikâyesi vardı. Hamamcının güzel karısına neden bu adamla evlendiğini sormuşlar. Kadının anlattığına göre ona, köyde sevdiği gencin onu gece kaçıracağı söylenmiş. O da eşyalarını toplayıp kendisini almaya gelenlerle birlikte kaçmış. Ama birlikte kaçtığı adamın, sevgilisiyle aynı isimde başka biri olduğunu anladığında da bir daha geri dönememiş.

Şimdilerde ise yine aynı sokakta, eski hamamın yerine yapılan binanın alt katında, Türk hamamı ve sauna adı altında hizmet veren bir işletme bulunuyor.

Hamam Sokağı olarak bilinen Eski Osmanlı Sokak, ismini Osmanlı döneminde Musa Dayı'nın ilk burada yerleşmesinden dolayı almış olmalı. Bu sokak eski Mecidiyeköy Karakolu'ndan başlayarak liseye kadar devam eden uzun bir sokaktır.

Eski karakol, zamanında çok ıssız ve sakin bir yer iken günümüzde tam tersine, Şişli Emniyet Müdürlüğü'nün iki taraflı sokağa giriş-çıkışı kontrol etmek için bariyerle kapattığı karmaşık, gürültülü ve hareketli bir bölgedir.

Bahçe içinde, tek katlı, huzurlu bir ev görünümündeki eski karakolda 1950'li yıllarda görev yapan, “kanunsuzlara göz açtırmayan" Komiser Cevat hala unutulmamış, birçok kişi tarafından sevgi ve özlemle hatırlanıyor.

1946-1969 yılları arasında Mecidiyeköy Karakolu’nda görev yapan Mehmet Sulhi Aksu da yayınladığı anılarında bu yıllarda yaşanan olaylardan örnekler veriyor:

"Mecidiyeköy'de bir hırsızlık olayı oldu. Ama hırsız, sanki gelin beni yakalayın, der gibi dükkânın önündeydi. Pantolon, gömlek, biraz da para çalmış. Haline acıdım, dükkânın sahibine dedim ki, şu parayı çıkaralım da çok ceza yemesin. Tamam, dedi. Parayı adama teslim ettik. İfadeyi yazdık. Hırsız okudu, "Olmamış abi", dedi, "Parayı yazmamışsınız!" "Çıkardık, az yat diye", dedim. "Olmaz abi", deyip şöyle devam etti, "Ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart, nisan, yedi aylık suç işledim, kalacak yerim yok..."

Yıl 1946. Göreve başladığında Osman Sulhi Aksu'ya bir tabanca verirler. Okulda aldığı bilgileri hatırlar. En önemlisi şudur: *"Silah kullanmayı gerektiren bütün hal ve şartların oluşması halinde bile, silah kullanmadan önce, olayı silah kullanmadan önlemeye ve mümkünse kalabalıklarda kullanmamaya gayret et. Kullanma zorunluluğu oluşmuşsa kişiyi öldürmeden, yaralayarak yakalamaya çalış..."*

1947 Haziranında genç bir komiser olan Aksu her gece saat 24.00'ten sonra devriyeye çıkmaktadır. Bir polis aracının olmadığı zamanlarda otobüs yok, tramvay da saat 23.00'te son seferini yapıyor. Yaya olarak, Harbiye'den başlıyor, Pangaltı, Sinemköy, Kurtuluş, Feriköy, Bomonti üzerinden Mecidiyeköy'e gidiyor. O zamanlar gerçekten köy olan Mecidiyeköy'e kadar bir iki tane dışında ev de yok ve yolu Ermeni mezarlığından geçiyor. Dut ağaçları arasında yürürken, daha önce iki kez soyulan Vasfi Rıza Zobu'nun villasından çıkan adamı görüyor. "Dur" diye bağırıyor ama, adam kaçmaya başlayınca ilk kez orada silahını çıkarıyor ve havaya ateş ediyor.

Ateş etmesiyle birlikte oluşan ve Polis Akademisi filmlerini çağrıştıran kare şöyle:

Elinde silahıyla donup kalmış olan polis, altında bulunduğu dut ağacından akmakta olan suyla ıslanmakta ve o sırada ağaçlardan bir sürü adam inmektedir. Aksu şaşkınlıktan küçük dilini yutmadan önce mesele anlaşılıyor. Dut işçileri ağaç dalları arasına koydukları tahta kerevetler üzerinde yatmışlar, su ihtiyaçlarını gidermek için de yanlarına teneke ile su almışlardır. Genç komiserin mermisi su tenekesine isabet ederek delmiş, su üstüne akmaya, işçiler de neye uğradıklarını şaşırarak ağaçlardan inmeye başlamıştır. Sonuçta kaçan adamın da villanın bekçisi olduğu anlaşılır. Aksu, gülerek yoluna devam eder.

Eski Mecidiyeköy'de anlatılan hikâyelerde güvenliğin son derece iyi olduğu, hırsızlığa pek rastlanmadığı, evlerin kapısının kilitlenmediğinden bahsedilir.

Mecidiyeköy'ün kaybolan dut bahçeleri, huzuru ve güvenliği gibi tamamen yok olan bir başka özelliği de hallaçları ve yorgancılarıdır.

Bunlar arasında sokaklarda dolaşarak evlerin, bahçelerinde, kapı önlerinde yatak ve yorganların içindeki yün veya pamukları "atan" hallaçlar olduğu gibi, yerleşik dükkânı olanlar da vardı.

Mecidiyeköy ve Şişli'de mağazası olan "Diken İğne" bunların en ünlüsüydü. O yıllarda parlak renkli atlas kumaşlardan değişik desenlerde ısmarlanan pamuk ve yün yorganlar, her evde ve her çeyizde mutlaka bulunurdu. En ünlü ve ödüllü yorgancı "DikenİğneÂ”nin sahibi Celalettin Akyüz'ün kızı Ayşe Mine, daha sonra Türk Sanat Müziğinin ünlü isimleri arasında yer aldı. Akyüz, yorganlarının bir sanat eseri gibi elde dikildiği yıllarda Kraliçe Elizabeth'in, İran Şahı Rıza Pehlevi'nin portrelerini yorganlara işlemiş ülkemizi ziyaret ettikleri sırada kendilerine armağan etmişti.

Mecidiyeköy'ün ilk toplu konutu Güvenevler'in müteahhidi Faik Bey tarafından inşa edildiği söylenen Kuyu Sokak'taki üç katlı Ali Bey Apartmanı'nın ilginç bir mimarisi vardı. Bugünkü apartman mimarisinden farklı bir anlayışla yapılmış bahçeli bir binaydı. Zemindeki iki dairenin kapısı doğrudan arkadaki geniş bahçeye açılır, orta kattaki dairelere de binanın iki yanındaki iki merdivenle çıkılırdı. En üstteki iki dairenin ise binanın ön tarafında kıvrılarak yükselen ayrı ve şık merdivenleri vardı.

Bizim bahçeye bitişik duvarlı geniş bahçesindeki iki büyük dut ağacı arasında erkek çocuklar futbol oynar, kızlar ip atlar, bazen de hep birlikte toprağa çizilen büyük bir yılan oyunu, ya da yakar top oynarlardı. Saklambaç oyunu ise bahçe ile sınırlı değil tüm bahçeleri kapsayan, kalabalık ve kızlı erkekli oynanan bir oyundu.

Sıcak yaz gecelerinde, evlerinin bahçesi olan aileler bahçelerinde,

olmayanlar evlerinin kapı eşiklerinde otururken, mahallenin bütün çocukları bir saklambaç oyununa tutuşurlar, sonunda kimi zaman kavga ederlerdi.

Gün içinde fazla araba geçmeyen sokak çoğu zaman futbol sahası işlevi görür; bu yüzden çocukların bilerek veya bilmeyerek attığı toplar kimi zaman yoldan geçenlere, bazen de evlerin camlarına isabet ederdi. Bu şekilde başına top çarparak düşen ve kalça kemiğini kıran Fatma Hanım Teyze, o yıllardaki olanaksızlıklar nedeniyle uzun süre yatalak kalmıştı.

Bir Balkan göçmeni olan "Fatmanım Teyze", mahallenin sayılan, sevilen ve sözü dinlenen bir yaşlısıydı. Uzun yıllar önce üç genç çocuğunu ve eşini veremden kaybedip hayatta yapayalnız kalmıştı. Ama şanssızlığı peşini bırakmamıştı; İstanbul'un ve Mecidiyeköy'ün baş döndürücü gelişimine tanıklık ederken Piyalepaşa Bulvarı'nın açılma çalışmaları öncesinde belediyeden aldığı bir bildirimle ikinci kez sarsılmıştı. Bildiride, Feriköy Mezarlığı'nda bulunan mezarların bir kısmının kaldırılması gerekiyordu ve Fatma Hanım'ın çocuklarının mezarları da bunların arasındaydı.

Elleriyle temiz beyaz torbalar diken Fatma Hanım, bir gün tek başına mezarlığa gitmiş, çocuklarının kemiklerini bu torbalara koymuş, hayatının en ağır yükünü başka bir mezarlığa bu şekilde taşımıştı. Başına top çarpması ile düştüğünde kalçasını kırdığı için evinin tek göz odasında tek başına aylarca yatmıştı. Günün birinde, bir ihtiyacı için hareket etmeye çalıştığında yataktan düşmüş, kimseye sesini duyuramadığı için yapayalnız vefat etmişti. Kim bilir belki de artık ölmek istemişti.

Sokağımızın bu talihsiz teyzesinin bir odasında oturduğu ahşap evin arkadaki diğer odasını 1950'lerin sonunda kısa bir süreliğine kiralayan bir başka talihsiz kadın ise Cahide Sonku'ydu. 16 yaşında Şehir Tiyatrosu'nda oyunculuğa başlayan, oynadığı yüz oyunun çoğunda başrolde olan, yeteneği ve güzelliğiyle ünlenen Sonku, kurduğu Sonku Film'in çöküşü ile birlikte maddi ve manevi sorunlar yaşamış,bir dönem Kuyu Sokak'ta bize komşu olmuştu. Daha sonra durumunu biraz düzelten Cahide Sonku son yıllarını ise Beyoğlu'nun küçük otellerinde geçirmişti.

Hark Sokak'la Kuyu Sokak'ın birleştiği köşede sokağın tek bakkalı olan Rasim Bakkal, güler yüzlüve sevecen bir adamdı. Çocukluğumuzun en güzel sakızlarını, gofretlerini, kutusundan tartarak verdiği en taze bisküvileri ondan alırdık.

Babamın emekli olduğunda satın aldığı evimiz Kuyu Sokak'ın sağa kıvrıldığı Kuyu Çıkmazı Sokak'taydı. Yeni yapılmış üç katlı bir binaydı. Adından da anlaşıldığı gibi vaktiyle çıkmaz olan yol, biraz aşağıda Mecidiyeköy Lisesi'nin yapılmasıyla çıkar hale gelmişti.

Dedemin notlarından anlaşıldığına göre, bu sokakta, tarihi romanlarıyla gençlere tarihi sevdiren ve hala sevilerek söylenen "Yalnız bırakıp gitme bu akşam yine erken" ve "Açmam açamam, söyleyemem, çünkü derinde" şarkılarının söz yazarı olan, "Sarı Gelin"in hikâyesi ve ezgisini derlediği bilinen yazar, araştırmacı ve tarihçi Ahmet Refik Altınay oturmuş.

Aynı sokakta halen ayakta olan en eski bina, Emin Cankurtaran'ın babası elektrikçi Lokman Cankurtaran'ın yaptırdığı üç katlı aile apartmanıdır. Bu yapı, bugünlerde yıkılıp yeniden yapılmayı hüzünle bekliyor. Köydeki bütün elektrik arızalarına koşan Lokman Bey İkinci Dünya Savaşı yıllarında fırındaki elektrik arızalarını tamir ettiğinde ücretini ekmek olarak alır, bunun bir kısmını ekmek alamayanlara dağıtırmış.

Eski Osmanlı Sokak'ın sonu ile Kuyu Çıkmazı'nın birleştiği yamaca Mecidiyeköy Lisesi'nin yapılması ile sokağımız okul yolu oldu. Sokakta oturanlar ve gelip geçen hemen herkes birbirini tanır ve selamlaşırdı. Lisenin bulunduğu yer daha önceleri menekşe tarlasıymış, 1960 sonrası muhtar Allahverdi'nin de çabalarıyla lisenin yapımı gerçekleşmiş.

Bu alan daha bomboşken, 1946 yılında çayırlara uzanan iki kafadardan biri olan Ragıp Dinç (Fiyakalı Ragıp), 1951-1984 yılları arasında Mecidiyeköy'de taksicilik yapmış; Plymouth, Dodge ve son olarak 1956 Chevrolet'si ile Mecidiyeköy Meydanı'nda, şimdiki otobüs durağı ve büfenin olduğu yerde durup yolcu beklermiş. Viyadük yapımı ve yolların değişmesinden sonra kendilerine başka yerler

bulmuşlar; kâh Gayrettepe, kâh Esentepe'de beklemişler. Zaten daha eski yıllarda taksi gerektiğinde meydandaki benzinciye telefon edilir, taksiyi verilen adrese benzinci yönlendirirmiş. Ragıp Bey, 1955-56'lardaki yıkımları, 1970'lerdeki yıkım ve yol yapımlarını gün gün yaşamış, daha sonra yer değiştirerek Eminönü taraflarında çalışmaya başlamış.

Ragıp Dinç, kayınpederi Cemal Topal'ın Çanakkale gazisi olduğunu, bacağındaki savaştan kalan kurşun nedeniyle topalladığını ve bu yüzden soyadının Topal olduğunu, ilk muhtar Mevlüt Pehlivan'dan sonra Mecidiyeköy'de muhtarlık yaptığını anlatıyor.

Mecidiyeköy'de ilkokuldan başka okul yokken Şişli Ortaokulu'na bağlı olarak 1960-61 öğretim yılında stadyum yanındaki Kömürlü Saha'da beş odalı bir barakada öğretime başlayan Mecidiyeköy Lisesi, Fiyakalı Ragıp'ın uzandığı çayırlara yapılan yeni binaya 1965'te taşındı.

1993-94 döneminde ise yabancı dil ağırlıklı liseye dönüştü. Şişli Belediyesi'nin katkıları ile binada ciddi bir yenileme ve güçlendirme yapıldıktan sonra 2010-2011 öğretim yılından beri Anadolu Lisesi kimliğiyle eğitime devam ediyor.

Evimize bu kadar yakında yeni bir lise açılması üzerine bütün diğer mahalle çocukları gibi hiç tartışmasız bir şekilde bu okula gönderilmiştik, ama bu okulun eve yakın olmasından pek de mutlu değildik. Uzaktan gelenlere özenir, bazen onlarla birlikte Şişli, Osmanbey'e doğru yürürdük.

Lise o yıllarda hemen hemen Mecidiyeköy'ün bittiği bir noktadaydı. Yepyeni iki blok halinde, bahçesi, girişi, duvarları oldukça güzel bir binaydı. İki bloğu birbirine bağlayan bir de köprüsü vardı. İdare binası dediğimiz birinci blokta, "idare"nin kapısının hemen solundaki duvarda ünlü seramik sanatçısı Jale Yılmabaşar tarafından yapılmış bir rölyef pano bulunuyordu. Bu pano, kimbilir hangi onarım sırasında kaldırılmış, bir fotoğrafı bile kalmamış. Bu eser gri tonları ve yuvarlak hatlarıyla okulun ilk yıllardaki öğrencilerinin hafızalarındadır. Sanat açısından açıklamasını bilemesek de bizlerde bıraktığı izlenim ağaç köklerinin kesitleri şeklindeydi, belli ki sanatçı bu figüre eğitimöğretimle ilgili bir anlam yüklemişti.

Okulun çevresinde yeşil boş arsalar vardı, bahçe birkaç ağaçla birlikte çiçeklerle süslenmişti. Yakın zamanlarda bahçe duvarları ve parmaklıkları yükseltilmiş, üst bahçeye inen merdivenler iptal edilmiş ve çiçekler ve ağaçlar yok edilerek bahçe betonlaştırılmış bir halde... Bugünkü görünümüyle karşılaştırıldığında, 1960 ve 1970'lerdeki okul binasını daha zarif bir bina olarak hatırlıyorum...

Bizim öğrencisi olduğumuz yıllar, yani 1970'lerde lisenin arkasındaki yamaçlarda dutluktu. Mevsimi geldiğinde dutçular buraya da çadır kurup dut toplarlardı. Bu yamaçla lise arasında bir de dere akardı. Beden eğitimi derslerinde, öğretmenlerimiz bazen bizleri bu yamaçlarda koştururdu... Dereyi birkaç taş üzerinden sekerek aşar, karşı yamaca tırmanırdık. Karşıda gecekondulaşma yeni başlamıştı. Daha okul bitmeden bu yapılara gözümüzün önünde ikinci üçüncü katlar çıkıldı.

Okulun arkasındaki vadide akan dere bu çarpık yapılaşma ile birlikte kanalizasyona dönüşerek önünün daha aşağılarda kapanması nedeniyle olacak okulun arkasında göz göre göre küçük bir gölet oluşturdu. Karşı bayırlardaki çimenlere veya dutluklara ulaşmak isteyen çocukların bazen bu suya düştüğünü duyuyorduk. Karşıdaki yamaçları dutçularla birlikte kuşçular da işgal ederdi. O yıllarda kuş yakalama ve satışı çok yaygın bir işlemdi. Yakalanan bu kuşların satın alanlar tarafından hemen özgür bırakılması âdeti vardı. En çok saka, iskete, sığırcık yakalanırdı. Ancak, gençler arasında bu kuşları evde kafeste beslemek de çok yaygındı. Abim hevesini alana kadar bizim evden de birkaç saka ve iskete geldi geçti. Kimisi ölmüş, kimisi bir fırsatını bulup kaçmıştı.

1940'lı yıllarda tabandan kaynayan berrak suyuyla çevresinde piknik yapılan derenin bugün üzerinde Dere Caddesi bulunuyor. Her iki tarafındaki plansız ve düzensiz yerleşimli yüzlerce bina 1960'lardan sonra başlayan gecekonduların yerine ve yine aynı düzensizlikte yapılmıştı. Başlangıçta tek katlı olan bu evler bu defa şekilsiz, çirkin apartmanlara dönüştürülerek bugünkü çarpık görünüm elbirliği ile oluşturuldu. Bir ara üzerinde pazar kurulan bu uzun caddenin üst kısmına Mecidiye Dere Caddesi adı verilmişken, aynı caddenin biraz daha alt kısmındaki tabelada Şehit Er Cihan Namlı Caddesi yazdığı görülüyor. 2006'da Şırnak'ta şehit düşen Namlı, büyük olasılık bu

mahallenin çocuğu ve buralarda büyümüş olmalı.

Mecidiyeköy Lisesi'nin kurulduğu yıllardan itibaren müdür yardımcısı olan Ahmet Demirel'in ünü Mecidiyeköy sınırlarını aşmıştı. Yumuşak başlı bir beyefendi olan ilk müdür Sadri Us'dan çekinmeyen öğrenciler, ondan son derece korkarlar, koridorda karşılaşmak istemezlerdi. Aslen emekli veteriner albay olan Demirel -ki bütün okul, hatta bütün Mecidiyeköy onu sadece Demirel olarak anardı- okulda disiplini sağlayan en önemli kişiydi. 1970'li yıllarda okuyan hemen hemen bütün öğrencilerin onunla ilgili bir anısı vardır. Yine o yılların bütün haylazları hatta bazı çalışkan ve uslu öğrenciler bile ondan azar işitmiş ya da bir tokadını yemiştir. Arada haksız yere de olsa bu tokadı yiyenler yıllar sonra onu tatlı tatlı anarak "helali hoş olsun" demişlerdir.

Dr. Aydın Özgül, bir anısında biyoloji derslerine giren Demirel'i şöyle anlatıyor:

"1960'ların sonu. Demirel derste, o zaman camlar yarıya dek beyaza boyalı, öğrenciler oturdukları yerden dışarıyı göremiyorlar. Ders başlamış, Demirel yokuş aşağı yavaş yavaş yürüyerek okula doğru gelen bir öğrenciyi görüyor ve pencereyi açıp "Sığıroğlu sığır, bu saatte nereye geliyorsun?" diye sesleniyor. Bunu duyan öğrenciler hep birden ayağa kalkıp gelen öğrenciye bakıyorlar. Aniden sınıfa dönen Demirel, diğerleri gibi ayağa kalkan ön sıradaki sessiz ve çalışkan Aydın'a sağlam bir tokat patlatıyor..."

Liseye ait bir anısında abim Yetkin İşcen de herkesin çekindiği Demirel'in öğrencileri nasıl sahiplenip koruduğunu işte böyle vurguluyor:

"Okuldan çıkan çocuklar hep birlikte kızlı erkekli gruplar halinde Şişli'ye doğru yürürdük. Şişli meydanında Ziraat Bankası şubesi yeni açılmıştı. O yıllarda Türkiye'de otomatik kapı çok yeni ve her yerde yok. Kızlardan biri içerlek olan kapının önünden geçerken kapı açılıp kapandı. Arkadan bir öğrenci, bir öğrenci daha... Kapının her açılışı ile rahatsız olan memurlardan biri kapı açıldığında öğrencilere küfür etti. Çocuklardan birinin aynı biçimde cevap vermesiyle birlikte, içeriden ardı ardına çıkan memurlar öğrencilere tekme tokat saldırdılar. Tabii, öğrenciler de memurlara karşılık verdi. Kavga aniden o kadar büyüdü ki, Şişli

meydanında herkes birbirine vurmaya başladı. Kimin memur kimin öğrenci olduğu da pek belli olmuyordu.

Bir ara, memurlardan biri, mühür veya zımba gibi bir aleti eline almış, muşta gibi kullanarak bir öğrencinin alnına vurmuştu. Alnı epey derin yaralanan genç lisenin boks şampiyonuydu. Memura sol yumruğuyla öyle bir karşılık verdi ki, memurun ayaklarının yerden kesildiğini gördük... Olayın büyümesiyle polis geldi. Kaçan kurtuldu, kaçamayan karakolda ifade verdi. Ertesi gün okula gelen yaralı "mağdurlar", kavga eden öğrencileri teşhis etmek istediklerini söylediler. Memurların talebini dinleyen Demirel tüm lise sonların erkeklerini beden salonuna topladı. Mağdurlar, 'İşte bu, şu, oradaki...' diye işaret ediyorlardı.

Teşhis bitti, mağdurlar bu öğrencilerin isimlerini isteyince Demirel birden sertleşti, adamları okuldan kovdu. Binayı terkeden memurların arkasından kimseyi polise teslim etmeyeceğini bağırıp duruyordu. Ama, olayın elebaşlarını da bu şekilde öğrenmişti. Bunlar Demirel'den iyi bir zılgıt yediler. Ama kimsenin şikayet edecek durumu yoktu, polise teslim edilmekten kurtulmuşlardı...

Öğrencilerine böylesine sahip çıkan bir yöneticinin ne kadar sert olsa da sevilmemesi mümkün mü?"

Lisenin çok sevilen ve korkulan öğretmenlerinden bir diğeri de, kısa kısa soruları ile bir derste tüm sınıfı sözlü sınavdan geçiren Talat Akın'dı. Biyoloji dersine girdiği için adını "Mitokondri" taktığımız Talat Akın da Demirel gibi subay emeklisiydi. Son derece güçlü bir hafızası olan Akın, hemen her öğrencisini isim, soy isim ve numarasıyla tanırdı. Sınav yaptığı tüm öğrencilere verdiği notu bütün ders boyu aklında tutabilen Akın, bu notları not defterine öğretmenler odasında işlerdi... Hafızası bu denli güçlüydü... Biyoloji dersini adeta "tatlı bir zorlamayla" bütün öğrencilere öğretmiştir. Talat Akın, okulda olduğu kadar okul dışında da öğrencilerin hal ve gidişlerini denetleyen bir öğretmendi. Sabah okul saati öncesi Mecidiyeköy çarşısı içindeki kahvehanelerde tavla atan lise öğrencilerini aman vermeden izler, sonra hepsini önüne katarak ders saatlerinin öncesinde okula getirirdi. Ondan kaçmak adeta imkânsızdı; bir an görmesi yeterliydi. Gördüğünü asla unutmaz, bunu yıllar sonra öğrencinin yüzüne çarpardı...

Matematik öğretmenlerimiz Mahmut Dinçer, Dürrüşehvar Ünsal, Nevzat Öztürk, Şahinder Yaşar'ı, Almanca öğretmenimiz Cavidan İnanç'ı, İngilizce öğretmeni Şevket Özsoy'u, biyoloji öğretmeni Haluk Soyer ve Talat Akın'ı, tarih öğretmenleri Neriman Aksoy, Mualla Rakıcıoğlu'nu, fizik öğretmenleri Fahri Güvenç ve Zeynel Fidanoğlu'nu ve bir çırpıda adını hatırlayamadığımız bütün öğretmenlerimizi hala saygıyla anıyoruz.

Mecidiyeköy Lisesi, sadece spor değil, liseler arasında yapılan müzik ve tiyatro dalında birçok derece almış bir okuldu. 1966-1967 öğretim yılında "Duvarların Ötesi" ni oynayan öğrenciler 1968-69 öğretim yılında sahneye koydukları Turgut Özakman'ın "Güneşte On Kişi" oyunuyla Liselerarası Tiyatro Yarışması'nda ikincilik kazandılar. 1972 yılında "Atçalı Kel Mehmet" oyunu ses getirdi. Orhan Asena'nın yazdığı bu oyunu Mecidiyeköy Lisesi öğrencilerinden Salahsun Hekimoğlu sahneye koymuştu. O yıllarda lise öğrencisi olan Hekimoğlu ve Şahin Çelik, sonradan Devlet Tiyatroları'nın başarılı oyuncuları oldular.

1970 yılında Mecidiyeköy Lisesi öğrencilerinden Arzu Okay'ın sinema güzeli seçildiği haberi ile çalkalandı. Aynı zamanda okul tiyatrosunda da oynayan Arzu, 1969 yılında Zeki Müren ile birlikte bir fotoromanda rol almıştı. Ayrıca reklam fotomodelliği yapıyordu. Ama sinema güzeli seçildikten sonra yoğun film çalışmaları nedeniyle okulu bırakmak zorunda kalmıştı. Okay, okuldan ayrılsa da adı Mecidiyeköy Lisesi'ne yapışıp kaldı ve o dönemde ünlendiği açık-saçık filmlerden dolayı okulun adı da sık sık gündeme geldi. Televizyon yayınlarının henüz başlamadığı yıllarda bu sektörde sadece sekiz yıl çalışan Okay, 1978-79 yıllarında sinemayı bırakarak yurt dışına yerleşti. 1980 öncesi olaylarından Mecidiyeköy Lisesi de nasibini almıştı. Bir yılbaşı gecesi müdür odasının camına bir bomba koyulmuş, patlamasıyla yönetim bölümü darmadağın olmuştu. Ardından müdür görevden alınmış, yerine tayin edilen müdür ise okul yolunda öldürülmüştü. Eski Osmanlı Sokak'ın başında müdürü kurşunlayanların koşarak kaçtıkları görülmüştü. Ülkenin o yıllardaki politik kargaşa ortamında birkaç kez patlayan bombalar ve öldürülen öğrencilerle birlikte Mecidiyeköylüler de tedirginlik ve korku yaşadılar.

1970'lerde Mecidiyeköy yazlık sinemaları ile çevre semtlerden öne çıkıyordu. Bu sinemaların en eskisi Sivritaş (şimdiki Latilokum)

Sokak'taki Bahar Sineması'ydı. Adını, Musa Dayı Ailesi'nden Kamil Gökfiliz'in kızı Bahar'dan almıştı.

Oturduğumuz Lati Lokum Sokak'ta lise yıllarımda odamın balkonundan perde görülürdü. Film bitip ses kesilmeden uyumak mümkün olmazdı ama bundan şikâyetçi değildik. Bugünün evlerindeki televizyonlar gibi yaşamın olağan bir parçasıydı yazlık sinemalar...

Mecidiye Caddesi'nde çarşı içinde halen otopark olarak işletilen alanda İstanbul Radyosu Türk Müziği sanatçısı Sevim Tanürek ve eşi Ahmet Tanürek tarafından kurulan yazlık sinemaya isim seçimi halk oylaması ile yapılmıştı. Muhtar İbrahim Allahverdi'nin önerisi ve çevredekilerin onayıyla mahallenin sevimli kızı, küçük Arzu'nun adı sinemaya verildi. Gündüzleri sokaklarda üzerine afişler yapıştırılmış hoparlörlü arabalar dolaşır, çoğunlukla iki film oynatılır, bazen film öncesi bir de mini konser verilirdi. Arzu Sineması'nda ayrıca her yaz birkaç büyük konser veya toplu sünnet eğlenceleri düzenlenirdi. Mecidiyeköy'ün hemen hemen bütün çocuklarını sünnet eden Dursun Odyakmaz bu törenlerin baş aktörü, köyün tek ve çok ünlü sünnetçisiydi.

Çoğunlukla acı dozu fazla Türk filmlerini oynattı Arzu Sineması, hepimizi ağlattı. Sinemaya adını veren küçük Arzu büyüdü ve 17 yaşındayken, onarımdan gelen şofbenin borusunu tıkayan kâğıt parçası yüzünden banyoda zehirlenerek hayatını kaybetti. Arzu'nun genç yaşta kaybı ailesini ve bütün Mecidiyeköylüleri ardından günlerce ağlattı.

Arzu Sineması'nın kurucularından ve Mecidiye Caddesi'ndeki İnan Pasajı'nın girişinde o zaman için yeni olan konfeksiyon mağazasını açan Sevim-Ahmet Tanürek çiftini ise bir başka acı olay birbirinden ayırdı. 1998 yılında, ehliyetsiz ve sorumsuz genç bir sürücünün Şişli'de yaya geçidinde çarpmasıyla hayatını kaybeden İstanbul Radyosu Türk Müziği sanatçısı Tanürek için Mecidiyeköy halkı bir kez daha ağladı.

Babası o sırada İstanbul Belediye Başkanı olan ve o gün ana caddede hız denemesi yaptığı söylenen genç sürücüyle ilgili olarak, olay öncesi tarihle onaylı bir ehliyet çıkarıldığı ve olay yerindeki fren izlerinin

arazözle yıkanarak yok edildiği iddia edildi. Böylece sürücünün, Tanürek'in ölümünde sekizde sekiz suçlu bulunması beklenirken bunun yerine olaydan ceza almadan kurtulması daha da acı bir olay olarak akıllara takılı kaldı.

Bir de Sevim Tanürek'in plaklarda "Kadere bak" diyen sesi... Likör Fabrikası'nın karşısında, önünde bir Hamidiye Çeşmesi de bulunan Mehtap Sineması'nın yerine Polat İş Merkezi yapıldı. Zamanının en güzel yabancı filmlerini, daha sonraları biraz da açık filmleri getiren bir sinemaydı Mehtap... Diğer sinemalarda olduğu gibi, hava kararmadan kuru yemişçiler kapının önünde yerlerini alır, en çok da çekirdek satarlardı. Çekirdek yemeyenler, yiyenlerin çıkarttığı çıtırtı sesine sinir olurdu. Bunlardan bir de babamdı ve bu yüzden yazlık sinemaya gitmek istemezdi. O yıllarda yazlık sinemada çekirdeği yiyip kabuğunu yere atmak doğal bir davranıştı. Nasıl olsa sinema boşaldıktan sonra yerler süpürülüyordu ama bize kabukları ayrı bir kesekâğıdına koymamız tembihlenirdi.

Ayşem Sineması en son açılan yazlık sinemaydı. Daha önceleri onun yerinde dağ gibi yığılmış kömürleriyle büyük bir kömür deposu varmış. Çingeneler bu dağın içini oyarak kömür alırlarmış. Birgün aniden dağın çökmesi ile kömürün altında kalan birkaç Çingene hayatını kaybetmiş. O yıllarda bu bölgeye yakın bir de gazoz fabrikası olduğu söyleniyor.

Bu alana yapılan Ayşem Sineması Mecidiyeköy'ün en sevilen sineması oldu. Mecidiyeköy'ün daha yeni ve düzenli yapılaşan Ortaklar Caddesi'nde olması nedeniyle de başlangıçta daha aristokrat görünümlüydü, zamanla o da ilk havasını kaybedip diğerlerine benzedi.

Ayşem Sineması yapıldığı yıllarda bu çevrenin en büyük yazlık sinemasıydı, çoğunlukla yabancı ve mevsimin en güzel filmlerini oynatırdı. Günümüzde bu alana yapılan binada sergi, fuar alanları, süpermarket, TV kanalı, Bahçeşehir Üniversitesi'nin bir bölümü yer alıyor.

Mecidiyeköy'den sonra Esentepe tarafındaki meyilli araziye yazlık "Büyük Sinema" yapıldı. Adı gibi büyük olan bu sinema popüler

yabancı filmleri getirirdi. Hatırladığım en güzel filmleri orada seyrettim. Üstelik arazinin meyilli oluşu biz çocuklar için izlemeyi de kolaylaştırıyordu. En kötü tarafı eve uzaklığıydı, film bittiğinde uykulu gözlerle eve yürümek çok zor olurdu.

Kışın sinema keyfi için Şişli, Osmanbey, Pangaltı ya da Taksim'e gidilirdi. 1960'ların sonunda Mecidiyeköy'de yeni açılan kışlık Işın ve Özlem sinemalarının ömrü nedense pek uzun olamadı. Özlem Sineması binası, Özlem Pasajı ve iş merkezi olarak hala çalışmakta, Işın Sineması binası ise yeniden yapılarak işhanı oldu.

1960'lı yıllara dek geniş ve boş alanların bulunduğu semtte üç adet film stüdyosu olduğu hatırlanıyor.

1946'dan 2006'ya kadar tam 60 yıl boyunca Türk sinemasına güzel ve unutulmaz yapıtlar kazandıran Acar Film, film sektöründeki değişimler sonucu kapandı. Türk sinema tarihinde yarım yüzyılı aşan bir süre önemli rol oynamıştı.

Zamanın ünlüleri bu stüdyoya gelir, onları görmek için duvarların üstüne dizilen mahalle çocukları ile sohbet ederlerdi. Biraz daha şanslı olanlar içeri girer, bu cesaretleriyle imzalı bir resmi hak ederlerdi.

1980'lerden sonra film yapımıyla ilgilenmeyen, stüdyoları ve teknik ekipmanını kiraya veren, 2005 yılında da filmcilikten tümüyle çekilen Acar Film Mecidiyeköy'de Profilo AVM ve Özlem Pasajı karşısındaki stüdyolarını Polat İnşaat'a sattı, kısa süre sonunda yerinde bir başka Polat İş Hanı yükseldi.

Lale Film, yolun, yani Büyükdere Caddesi'nin Ortaklar tarafındaydı. 1950'lerde kurulan bu film stüdyosu eski Ali Sami Yen Stadyumu arkalarında, geniş açıklık alanlarda yapılmıştı. Sonradan çevresinde sokaklar, apartmanlar oluştu. Uzun yıllar Türk Sineması'na hizmet eden bir stüdyoydu.

Nigar Akyol anlatıyor:

Babası 1891 Mecidiyeköy doğumlu olan Nigar Hanım, Bulgaristan ve Makedonya göçmeni bir ailenin çocuğu olarak Mecidiyeköy'de büyümüş. Mecidiyeköy'ün Dere'ye inen yamaçları ve merkez kısımlarının bile dut bahçeleri olduğu zamanı hatırlıyor. O yıllarda oturanların hepsi birbirini tanıdığından, bu tanışıklıklar sonucu evlenmeler gerçekleşmekte ve herkes birbirinin akraba ve hısımı olmaktaymış. Bütün evler tek veya iki katlı ama mutlaka bahçeliymiş. Köylülerin hemen hepsi Rumeli göçmeni olduğu için daha çok Rumeli tarzı bir yaşam sürerlermiş. Köy son derece güvenli, hırsızlık olaylarının yaşanmadığı bir yermiş. O yıllarda dahi çocuklar geceleri sokakta saklambaç oynayabiliyorlarmış.

Bugünkü Emekli Subay Evleri yapılmadan önce buradaki çayırlara mantar toplamaya giderlermiş.

İngiliz işgali sırasında, babaannesi tahta perde ile kapalı bahçede dolaşırken dışarıda bir İngiliz askerinin gözünü tahtadaki budağa yerleştirip içeriyi izlediğini fark etmiş ve elindeki sopayı budağa sokmuş. Sonra ne olduğunu bilmiyor.

Osmanlı Arşivleri'nde yer alan;

"1920 yılında Mecidiyeköy'e İngiliz elbisesi giymiş 10 meçhul şahsın saldırdığı, bir kişiyi de öldürdükleri ve tercüman refakatinde bir İngiliz polis heyetinin Mecidiyeköy'e giderek tahkikata başladığı, bir kısım İngiliz askerlerinin de bu esnada bir eve tecavüz etmek istemesi ve ahalinin olayı duyması üzerine İngilizlerin Balmumcu ve Zincirlikuyu yolundaki kamyona binerek kaçtıkları" bilgisi işgal yıllarında bu tip olayların yaşandığını ve Nigar Hanım'ın anlattıklarını bir ölçüde doğruluyor.

Nigar Hanım'ın çocukluğunda Mecidiyeköy meydanında Lale Gazinosu ve Lütfü'nün Gazinosu çok meşhurmuş. Lütfü'nün Gazinosu'nda büyük bir salıncak varmış ve bütün çocuklar oraya sallanmaya giderlermiş. Evleri meydanda, iki caddenin ortasındaki blokta imiş, çamaşır asarken o zamanlarda daha yakında olan mezarlığı görür korkarlarmış. Meydandaki binanın altında bir de manav dükkânı varmış. Kore Savaşı'na katıldığı için adı "Koreli"ye çıkmış olan manavın babasına da çok ufak tefek olduğu için "Cüce Celo" derlermiş.

Nigar Hanım'ın ailesinden benzinci Halil Efendi, Mecidiyeköy meydanında en bilinen kişiymiş. Sinop'a Gürcistan'dan gelmiş. Zaten kendisi de Stalin'e benzermiş. Bugünkü Akbank'ın yerindeki iki katlı evde oturuyorlarmış. Halil Efendi alt katta benzin satışına başlamış. Kolla çalışan bir pompa ile benzin satarak zamanla işini çok büyütmüş. Daha sonra bulunduğu yerin karşı köşesini satın alıp Shell bayii olmuş, sonra da Yeniköy'de başka bir Shell istasyonu daha açmış.

Nigar Hanım, Gayrettepe'de bugünkü Sürmeli Otel'e inen yolun başında Amerikalılara ait ve Amerikan malları satılan bir mağaza olduğunu; Türkiye henüz CocaCola ve süpermarketlerle tanışmamışken, PX denilen bu mağazadan kola ve diğer Amerikan malları satın alınabildiğini anlatıyor. Ayrıca Mecidiyeköy' de oturan Vasfi Rıza Zobu'nun yaşlı babasını eşek sırtında camiye göndermesini; Zobu'ya Cahide Sonku gibi zamanın ünlü film artistleri, Feriha Tevfik gibi güzellik kraliçelerinin misafir olarak gelişini hatırlıyor.

Nazmiye Başpınar anlatıyor:

1900'lerin başında Mecidiyeköy'e yerleşen dedesi, Gayrettepe Saatçi Bayırı'nda geniş bir çiftlik kurmuş. Çevredeki arazilerinde dut ve çiçek bahçeleri, koyunlar, atlar, tavuk ve diğer çiftlik hayvanları varmış. (Benim çocukluğumda da Büyükdere Caddesi'nden Gayrettepe'ye sapan bugünkü Prof. Dr. Bülent Tarcan Sokak'tan başlayarak Florence Nightingale Hastanesi'nin ilerisi ve bu çevredeki geniş boş arazilere Saatçi Bayırı deniliyordu. Bugün artık oralarda çok sayıda yeni sokak var.)

"İki tarafı hendekli bir asfalt yol olan Büyükdere Caddesi'nden başka yol ve vasıta yoktu. Mezarlığın duvarına faytonlar dizilirdi. Taksi çok azdı. Ablam evleneceği zaman babam beş taksi birden çağırmıştı da bütün mahalleli taksilere bakmaya gelmişti" diyor ve ekliyor:

"46. Okul ahşap bir yapı olarak Mecidiyeköy'ün biraz ilerisinde sol taraftaydı ve biz Saatçi Bayırı'ndan okula yürüyerek giderdik. Okuldan biraz önce Mecidiyeköy'ün tek üç katlı yapısı olan nikâh memuru Galip Bey'e ait olan Kadıncık Apartmanı vardı. Diğer bütün evler tek katlı ve

bahçeliydi. Bizim evimiz ve bahçelerimiz Likör Fabrikası'nın arkasına denk gelen yerdeydi. Yakında Rüştü Beylerin evi ve bahçeleri vardı. Dedemin adıyla Halil Efendi'nin arazileri, Halil Efendi'nin torunları vb. diye anılırdık. Sonradan stadyum yapılan bölgenin arkasındaki arazilerimiz çok genişti. Dutluklar vardı, iki çeşit dut yetişirdi. İri olan duta 'Musa dutu' denirdi, bir de ufak aşılama dutu vardı. Arazi aşağılara doğru çiçek bahçeleri ile devam ederdi. Arazilerimiz çoğunlukla satıldı, son kalan bahçeye ailece dut yemeğe gidilirdi. Bir kısmına da yapılacak yollar için devlet el koydu..."

Nazmiye Hanım'ın ailesi, çiftliklerinde 1940'ların ikinci yarısına dek yaşamış. Babası bir başka çiftlik sahibi ile ortak olunca, hayvanları onun hayvanlarından hastalık kapmış. Yirmiiki ineği ölünce önce araziyi kiraya verip Aksaray'a taşınmışlar, sonra da babası kiracıya kızıp çiftliği satmış. Daha sonra bu bölge için kat mülkiyeti kanunu çıkmış ve arazi sahipleri bu alanlara apartman yaptırmaya başlamışlar.

O yıllarda Zincirlikuyu taraflarına mantar toplamaya gittiklerini, sol tarafta Çingenelerin kalabalık bir topluluk olarak yaşadıklarını hatırlıyor. Bir Arnavut komşuları, bahçesine girip lahana çalan iki genç delikanlıyı vurarak öldürdüğü için hapse girmiş.

Anılarına *"Bugünkü Çevre Pastanesi"nin karşısında Kayserili Kaşcızadeler otururdu, yine o bölgede olan Bahise Hanım'ın bağlarının önünden geçerken bize salkım salkım üzüm verirlerdi. Mahmure Abla'nın bahçesinin olduğu yere bir hastane yapılmış şimdi"* diyerek devam ediyor.

Hastane, Florence Nightingale Hastanesi olmalı, sonradan üzeri kapatılıp asfaltlanan dere, şimdi otobüslerin geçtiği Sürmeli Oteli önündeki cadde... Bu dereye "Kürtlerin Deresi" derlermiş. Daha sonraları bu yamaca Özel Site Koleji yapılmış ve uzun yıllar özel okul olarak hizmet vermiştir. Hatta Site Koleji'nin Sürmeli Oteli'ne dönüşüm süreci "Site Koleji ölmeden, Sürmeli doğmadan önce" şeklinde tanımlanıyor.

Nazmiye Hanım'ın anlattığı bölgeler imara açıldıktan sonra peş peşe yapılaşırken ulaşım için gereken yollar sanırım unutuldu. Buralardan Fulya ve Nişantaşı'na ulaşılabilecek yeterli bir güzergâh planlanmadı.

Bölgeyi yirmi yıllık dönemler halinde incelediğimizde 40'larda tarla, 60'larda açık hava gezileri yapılan bu kırlıklar, 80'lerde gezinti amaçlı olarak bile yürünemez olmuştu.

Çocukluğumuzun uzun yaz günlerinin akşamüstü yürüyüşlerinde genellikle Gayrettepe, Esentepe tarafı tercih edilirdi. Stadyum ve Likör Fabrikası'nı geçtikten sonra vanilya kokuları başlardı. Yolun karşı tarafındaki apartmanların birinin önünde garip biçimli bir araba dururdu. Babam, çok ilgiyle incelediği bu arabanın Alman malı, amfibi bir araba olduğunu söylemişti. Dediğine bakılırsa, bu arabayla hem karada hem de denizde gidilebiliyordu. Sonraları aynı arabaya 30 Temmuz 1964 tarihli Hayat Mecmuası'nda rastladığımızda bunun Alman yapımı hem denizde hem karada gidebilen bir araba olduğunu, Beyrut'tan İstanbul'a geldiğini, Karaköy'de, Haliç'de, Rumelihisarın'da denizde dolaştığını öğrenecektik.

Gayrettepe kavşağında, bugün Türk Telekom binasının bulunduğu alanda Milo Baylan Fabrikası vardı. Şekerleme ve çikolata imalatı yapan bu fabrika buram buram çikolata kokusunu mahalleye yayar, sonra mahalle çocuklarına yüzde elli indirimle satardı. Çevrenin çocukları mahallelerinin çikolata kokmasının her çocuğa nasip olmadığını bilir, harçlıklarını biriktirip indirimden sonuna dek yararlanırlardı. Biz bu bölgeye uzaktık ama çikolata kokusu zaman zaman gelip bizleri de bulurdu. Arı Bisküvi Fabrikası ve Milo Baylan'ın kokuları nedeniyle yürüyüş için Zincirlikuyu tarafı her zaman daha cazip bir yöndü.

Bazı akşamüzerleri, şimdi yerinde Maya binası ve eski Şişli Belediye binası olan yerdeki Arı Bisküvi Fabrikası'ndan yayılan koku Mecidiyeköy içlerine kadar gelirdi. Emekli Subay Evleri'nin binaları geçildiğinde Arı Bisküvi Fabrikası'na dek yol ıssızlaşır, kaldırımlar kaybolurdu. Bisküvi fabrikasından sonra tepesinde dönen dünya maketi ile uzaktan Puro-Fay Fabrikası görülürdü. Zaman zaman o da çevreye sabun kokuları gönderir ruhumuzu temizlerdi. Fabrika binası tepesinde durmadan dönen dünyasıyla yalnız ve ıssız bir bina gibi görünürdü. Aslında orada iki bina vardı ve bahçesiyle birlikte birçok yerli filme de ev sahibi olmuştu. Genelde fabrika sahibi zengin oğlan-fakir işçi kız temalı filmler burada çekilirdi. Bugün yerinde birkaç iş merkezi var.

Puro-Fay binalarından sonra Barbaros Bulvarı başlangıcında yol Büyükdere'ye doğru döner, Zincirlikuyu Mezarlığı önünde caddenin ortasındaki polis noktasında beyaz kolluklu bir polis yolu keserek Etiler ve Sarıyer yönlerine değişimli olarak yol verirdi.

Barbaros Bulvarı yönünde sağ köşede kalan geniş arazi ise uzun yıllar el değmeden kaldı. 70'lerin sonlarına doğru Tatlıcı Ailesi tarafından satın alınan bu arazide, bir işyeri yapılmak üzere hafriyat yapıldı. Nedendir bilinmez, gerek dipten kaynayan suyla, gerekse yağmur sularıyla dolan bu temel çukuru yıllarca küçük bir göl olarak varlığını sürdürdü. Etrafını çevirip gerekli önlemlerin alınması için bir küçük çocuğun düşüp boğulması beklenmişti sanki... Bu olaydan sonra tahta perdelerle çevrilen bu alanda 1990'lı yıllarda Tat Towers yükseldi. İnşaat bitmesine rağmen uğursuzluk son bulmamış olsa gerek; önce binanın sahibi öldü, ardından miras kavgaları başladı. Bina, bugün bile hala atıl bir biçimde duruyor...

Akşamüstü yürüyüşlerinin Zincirlikuyu'dan Mecidiyeköy'e dönüş yolunda şimdi Cemal Sahir Sokak köşesinde yazlık Mehtap Sineması, arkasında Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası, karşısında ünlü ses sanatçısı Sabite Tur Gülerman'ın evi ile bugünkü Profilo taraflarında Büyükdere Caddesi'ndekiler kadar güzel tek ve iki katlı evlerden oluşan birkaç sokak vardı. Hepsi yeşillikler ve çiçekler içindeydi, binalarda zenginlik gösterisi değil bir zarafet vardı. Sokaklar sessizdi, çocuklar sokak aralarında, bahçelerin arasındaki arsalarda oynayabiliyorlardı.

Esentepe Gazeteciler Mahallesi sakin bir sayfiye yeri gibiydi. Bu mahalledeki Hamidiye çeşmesinden su almaya gittiğimizde, sessiz bahçeleri her çeşit renkle donatan iri gülleri hatırlıyorum. Acaba o zamanın gülleri mi çok iriydi, yoksa ben mi çok küçüktüm, karar veremiyorum.

Mahallenin girişinde 60'ların sonunda açılan Mola Cafe, özellikle 70'lerde çevre gençlerinin müdavimi olduğu çok sevimli bir işletmeydi. Kışın kapalı mekanı, yazın da önündeki bahçe tıklım tıklım olurdu. Önceleri aşıkların, sevgililerin, öğrencilerin, arkadaşların oluşturduğu bu müşteri kitlesi, çevrenin birer ikişer işyerleriyle dolmasından sonra yavaş yavaş yerini beyaz gömlekli ve kravatlı çalışanlara bıraktı. Uzun yıllar aynı isimle açık kalabilen bu kafe, son

zamanlarda el değiştirse de fiziki varlığını hala koruyor.

Zincirlikuyu'dan Mecidiyeköy'e gelirken yolun sağında büyük boşluklar uzanırdı. Buradaki Tatko binası ve hemen arkasındaki meyilli arazide sözünü ettiğim Büyük Sinema bulunurdu. Daha çok yabancı filmler oynatırdı. O zamanın Jerry Lewis filmlerinde gülmekten kırılır, ay çekirdeklerinin eşliğinde çoğu zaman gecede iki film birden seyrederdik. Tatko'nun yer aldığı bu alanda sonraki yıllarda Filiz Akın, Tanju Gürsu ve Cüneyt Arkın'ın rol aldığı, 1964 Altın Portakal Ödülü'nü alan "Gurbet Kuşları" filmi çekilecekti. Bu arazide şimdi şimdi Astoria isimli büyük bir alışveriş merkezi ve bir banka binası bulunuyor.

Değişim

Değişimden önce, otobüsle Mecidiyeköy'e ulaşmayı, Taksim ve Şişli'nin kalabalığından kurtuluş, dinginliğe kavuşma diye düşünürdüm. Çünkü Şişli durağından sonra yol sessizleşir, mağazalar biter, çevrede fazla insan kalmazdı. Şişli'den sonra başlayan Büyükdere Caddesi, Mecidiyeköy'e doğru yer yer ağaçlık bir caddeydi. Özellikle Mecidiyeköy'den Şişli'ye gidiş yönündeki otobüs durağı serin çınarların altında korunaklıydı. Yağmurda ve güneşte fazla sıkıntı çekilmez, her zaman geciken otobüsler burada uzun süre beklenirdi.

Durağın arkasında birkaç basamakla çıkılan bahçesiyle bir kahvehane vardı. Erkeklerin oturduğu, kapalı ve açık kısımları olan kahvede, çınar altında her zaman yüksek sesle konuşarak tavla oynayan birkaç kişi bulunurdu. Yaz-kış iskambil kâğıdı ile oyun oynayanlar eksik olmazdı. Devamlı çay servisi yapılır, hatta beklediği otobüs uzun süre gelmeyenler bu sırada bir çay içerdi. O yıllarda içecek seçenekleri, Türk kahvesi, çay ve gazozdu. Türk kahvesi dışındaki kahveler ve meyve suları pek bilinmiyordu. Coca Cola çılgınlığı henüz piyasayı sarmamıştı. Ama bir ara Fanta markasıyla bir portakal suyu girdi piyasaya... Adeta sıkma portakal suyu kadar yoğun tadıyla bir anda ilgi görmüştü. Sonra, birden piyasadan yok oldu o Fanta... Markanın tekrar girişi, Coca Cola'yla birlikte olacaktı, ancak tadı aynı tat değildi...

İlerdeki Eski Osmanlı Sokak girişinde caddeden biraz aşağıda olan ikinci bir kahve, yolun karşı tarafında ise bir üçüncüsü vardı. Kahvehanelerde sadece erkeklerin oturuyor olması kadınlar için rahatsız edici bir olguydu ve Mecidiyeköylü kadınlar kahvede oturup saatlerce geleni geçeni izleyen erkeklerden hiç hoşlanmazlardı. Bu yüzden kızlara kahve önüne yalnız gitmemeleri tembihlenirdi.

Yine de bu kahve önleri buluşmak isteyenlerin vazgeçilmez adresiydi.

Bir gün geldiler ve her şeyi yıktılar...

Yaşamın doğal döngüsü gibi görünen bu değişim, aslında olağandışı bir olaydı. Doğal olaylar yavaş yavaş gelişir, uzun zaman içinde izlerini bırakır.

Biz, Mecidiyeköy'ün birkaç yıl içinde baş döndürücü bir hızla başkalaştığını izledik.

Meydanın yıkımından önce Ermeni Mezarlığı'nın bittiği yerde bulunan küçük parkta çocuklar salıncaklarda sallanır, yorgunlar dinlenir, yaşlılar bir soluk alırdı. Sonra oradan kalkar Şişli'ye doğru ağır adımlarla yürürler, hatta mezarlık duvarını önünden geçerken ıssız yolda biraz da korkarlardı.

Mecidiyeköy Meydanı'ndan otoyol-viyadük geçirilmeden önce küçük de olsa bir çocuk parkı vardı. Hayal etmesi zor ama gerçek bir olguydu! İki salıncak, bir tahterevalli ve tırmanma demirleri çocuklara, birkaç oturma sırası yaşlılara yetiyordu. Çocuk parkının arkasında, mezarlığın duvar dibinde, yeraltına birbirine çapraz merdivenlerle inilen bir umumi tuvalet de vardı. Eski yıllarda İstanbul'un hemen her yerinde bulunan tuvaletlere artık ihtiyaç kalmamış olacak ki, hepsi birden yok oldular. Şehrin artık çok az yerinde genele açık tuvalet var.

1955'te meydandaki Shell benzincisinde çalışmaya başlayan Mustafa Tatlıcı o yılları şöyle anlatıyor:

"Meydandaki üç kahveden birinin sahibi muhtemelen soyadı gibi Sivaslı olan Ali Sivas'tı. Kendi gibi oğlunun da adı Ali'ydi ve birlikte çalışırlardı. Kahvenin istimlak edilişi, meydan tanzimi sırasında olmuştur. Benzincide çalıştığım kışlardan birinde, otomobili kara saplanan ve Mecidiyeköy'e yürüyerek gelip yardım isteyen bir Amerikalıya yardım için Tatko'ya kadar (Gayrettepe) yürüyüp arabayı kurtardığımızı hatırlıyorum."

Çevreyolu ve viyadüklerin Mecidiyeköy'ü bir bıçak gibi kesip ikiye bölmesinden öncesini hatırlamaya çalışırken, Mecidiyeköy meydanının değişim öncesinden bende kalan son anısının 12 Nisan 1970 pazar gününe ait olduğunu fark ettim. O günü benim ve okul arkadaşlarımın unutması mümkün değil.

"Kahveönü"ne koşarak çıkmış ve çınarların altından hareket etmekte olan minibüse son anda atlamıştım. Orta son sınıftaydım. Havalar henüz pek ısınmamıştı ama 3-A ve 3-B sınıfının çocukları baharı kutlamak üzere Belgrad Ormanları'nda piknik düzenlemişlerdi.

O gece çok yalvardım anneme, izin annem aracılığı ile babamdan gelecekti. Gece geç vakte dek kabul edilmedi. Onlara en yakın arkadaşım Nil'in de geleceğini söyledim. Zaten o da benim adımı söyleyerek izin alacaktı ailesinden...

İzin gece geç saatlerde çıktığından geç yatmış, sabah da buluşma saatine çok az kala uyanmıştım. Koşarak kahve önüne vardığımda araç hareket ediyordu, duraklayıp beni aldı ve yola koyuldu.

Hava henüz puslu, çocuklar uykuluydu. Ben ikinci sırada oturan kızların arasına sıkışmıştım. Zaten içerisi dip dibe öğrenci doluydu. Erkek öğrenciler ayaktaydı ve minibüsün alçak tavanı nedeniyle eğilmişlerdi. Sınıf arkadaşlarım arasında göz göze gelmekten hoşlandığım, her arkama döndüğümde bakışını hissettiğim bir arkadaş da karşımda ayakta duranlar arasındaydı. Onunla birlikte olmak bana heyecan ve aynı zamanda güven veriyordu. Nil'in arabada olmadığını, minibüse 23 kişi bindiğimizi her şey bittikten sonra fark edecektim.

Minibüs pazar sabahının boş yollarında hızla ilerlerken hep bir ağızdan şarkılar söyleniyordu. Sonradan o anları hatırlayanlar "Çadırımın üstüne şıp dedi damladı" nakaratı tekrarlandığı sırada Hacıosman Yokuşu'na ulaşan minibüsün yokuş aşağı daha hızlandığını söylediler. Bu hızı hepimiz hissediyorduk ve korkmaya başlamıştık ki, minibüs son viraja girdi. Bu andan sonrasında sadece çığlıklar duyulmuştu.

Sonra gözlerimi yakan bir sıcaklık ve ışık altında, yumuşak bir yerde yattığımı fark ettim.

Biri dokundu bana "Haydi Deniz kalk!" Gözlerimi açtığımda sınıfta sürekli gözgöze geldiğimiz arkadaşım beni bulunduğum yerden kaldırmaya çalışıyordu. Rüyada gibiydim, onu yakından görünce çok

şaşırdım. Yattığım yerin çapalanmış toprak, gözlerimi yakan ışığın güneş olduğunu fark edip doğrulmaya çalıştım. Ancak, kırık köprücük kemiğimin neden olduğu şiddetli bir acıyla tekrar kendimden geçmişim.

Arkadaşlarımın yardımıyla ayağa kalktığımı ve bulunduğumuz tarladan asfalt yola zorlukla tırmanmaya çalıştığımızı hatırlıyorum. Karşı yamaçta yolun kenarında arabalar durmuş bizi izliyor, bazıları yardım için tarlaya iniyorlardı. Büyükdere Belediye Fidanlığı'na uçmuştuk minibüsle... Araç paramparçaydı. Çocuklar da dağınık şekilde yerlerde yatıyordu.

Sonradan, arabanın virajı alamayıp yoldan aşağıdaki tarlaya uçtuğunu, ben dâhil bütün arkadaşların minibüsten dışarı savrulduğunu, içerde kalan tek kişinin arka koltukta sıkıştığını, bulunduğunda kulağından kan geldiğini ve yaşamadığının fark edildiğini öğrenecektim. Ne acıdır ki, kazada kaybettiğimiz sınıf arkadaşımız bir müddet önce maddi imkânsızlık nedeniyle okuldan ayrılmış ve bir kuaförde çalışmaya başlamıştı. Ona rağmen okul arkadaşları onu ayrı tutmamışlar ve pikniğe davet etmişlerdi.

Birçoğumuzun vücudunda kırıklar, yaralar vardı. Şoför ve birkaç öğrenci bacaklarındaki kırıklar nedeniyle yürüyemez durumdaydılar.

Arkadaşlarımın yardımıyla yola tırmanmayı başardım. Başka bir minibüsün ön kısmındaki motorun üzerine yatırıldım.

Taksim İlkyardım Hastanesi'ne getirildiğimizde acil servisteki kargaşayı ve bir hastabakıcının kanayan yaralarımıza pansuman yaptığını hatırlıyorum. Okula bir ay süre ile sırtımdaki alçıyla devam ettim. Bacakları kırılan bazı arkadaşlar benim kadar şanslı değildi.

Kaza geçirdiğimiz haberi, ailelere, o sabah minibüse yetişemeyen, ama pikniğe başka bir araçla gelmeye çalışan bir arkadaşımız tarafından ulaştırılmıştı. Annem beni uğurladıktan sonra yatmamış, haberi öğrenince abimi uyandırmış ve birlikte İlkyardım'a koşmuşlardı...

Lise hayatımda bir daha okul pikniğine katılmak için izin isteyemedim. Bu travma hepimizde derin izler bıraktı, kazanın ağır bedensel ve ruhsal sonuçlarını uzun süre taşıyanlar, sakat kalanlar ve tedavileri çok uzun sürenler oldu. Bazı öğrenciler okul değiştirdi.

Çocukluk çağında yaşadığımız bu olayın etkilerini hepimiz uzun yıllar taşıdık. Birkaç arkadaş hala 12 Nisanlarda birbirimizi arayıp hatır soruyor, hayatını kaybeden arkadaşımızı anıyoruz.

Değişim Nasıl Başladı?

1950'lerin sonunda yapımı kesinleşen ve 25 Mayıs 1960'da anlaşması imzalanan ilk boğaz köprüsü ve buna bağlı yolların yapımı için 1950'lerin sonuna doğru keşifler yapılmış, hatta bu nedenle Mecidiyeköy'deki mezarlık duvarları biraz da geriye çekilmişti. O günleri hatırlayan artık çok az sayıda kişi var hayatta...

1934 tarihli şehir planında mezarlığın Eski Osmanlı Sokak hizasına kadar uzanması ve üçgen şeklinde sonlanması, o zamanı hatırlayan yaşlıların "duvarların yıkılıp yeniden yapıldığı" anlatımını doğruluyor. Ayrıca yolların planlanması sırasında mezarlık duvarının karşılıklı anlaşma çerçevesinde geri çekilmiş olduğu, şahsen görüşme olanağını bulduğum Başpiskopos Hovannes Çolakyan tarafından da doğrulandı.

Birinci Boğaz Köprüsü'nün temeli 20 Şubat 1970'te atıldı. Köprünün açıldığı 30 Ekim 1973'ten sonra henüz bitmeyen bağlantılar nedeniyle köprüden bütün çıkışlar Mecidiyeköy'ün içine veriliyordu. Bu nedenle Büyükdere Caddesi'nin Mecidiyeköy kesiminde büyük bir kargaşa yaşanıyordu.

İstanbul için büyük bir değişim olan Boğaz Köprüsü bizim hayatımızda da önemli değişikliklere yol açmıştı; Mecidiyeköy kılık değiştirmeye başlıyordu. Her zaman olduğu gibi haberleri erken alanlar, arazi ve ev sahipleri bu değişimi bir fırsat olarak yakaladılar. Mecidiyeköy'ün ortasına yapılan iki katlı yol gürültü getirdi, trafik getirdi, yüksek yapılaşma ve hepsinden önemlisi çok sayıda insan getirdi.

Bir gün, eski Mecidiyeköy Meydanı'nda kahvehane ve yanındaki birkaç tek katlı bina ile dükkânların, diş hekiminin dik damlı, aynı zamanda muayenehane olan evinin ve karakolun olmadığını fark ettik.

Koca meydan çamurlu bir alana dönüştü ve yönler birdenbire karıştı. Çağlayan'a doğru giden patika genişledi, daha ilerdeki iki tarafı çınar ağaçlı dar yol kenara itilerek yanında yeni bir cadde oluşturuldu.

Önceleri Likör'den Mecidiyeköy'e uzanan tek yol olan Büyükdere Caddesi sola doğru kıvrılarak Şişli yönüne gitmekteyken, Mecidiyeköy Meydanı'nda yol çatallaştı ve bir kolu dümdüz ilerleyerek Çağlayan'a doğru uzanan yeni yol oluşturuldu. Yeni meydan, Shell benzincisinin yanındaki kahve, önündeki durakla birlikte çınarların oluşturduğu gölgelik alan ve o sıradaki küçük dükkânların hepsini yuttu.

Dillerde uzatarak "Kaaveönü" şeklinde söylenen Kahveönü, buradaki buluşmalar, yol tarifleri ve kahvede gün boyu oturan adamlar kayboldu.

Üniversite yıllarımda okula ulaşmak için eski Kahveönü'ne çıkınca Mecidiyeköy otobüs durağını her gün farklı bir yerde ve çamurlar arasında bulurdum. Üniversiteye vardığımda ayakkabılarımın çamurundan utanır, derse girmeden önce çamurları temizlerdim. Yeni duruma alışmaya çalışırken yeni yapılan yolların getirdiği düzeni ve ulaşım rahatlığını öne sürerek kaybettiklerimizi göz ardı ediyorduk.

Viyadükün yapılması trafikte büyük bir kargaşa yarattı. Kaçınılmaz bir şekilde hem trafik akıyor hem de inşaat ilerliyordu. Bu dev inşaatı merakla izleyenler birkez kalıp çökmesi yaşandığını, aslında kalıpların sökülmeyip hidrolik bir sistemle kaydırıldığını anlatıyorlar. Bu sırada Profilo fabrikasında yapımı devam etmekte olan geminin, viyadük tamamlanmadan bir an önce Mecidiyeköy'den çıkarılması gerekliliği de bir tuhaf manzara oluşturmuş, bu kargaşanın içinden bir de gemi geçmişti!

Bu büyük değişim ve inşaat öncesinde Aksaray-Beyazıt yönüne sadece Taksim-Tarlabaşı üzerinden gidilirken, çevre yollarının yapılması ile bir seçeneğimiz daha oluştu. Çevreyolu hattına ilk kez koyulan

belediye otobüsü Kadıköy-Yenikapı arasında çalışmaya başladığında Yenikapı'ya hızlı ve sabit bir sürede varmaktan çok mutlu olduk.

Durakta Kadıköy'den gelecek otobüsü beklerdik, kaçırdığımızda yakın saatlerde başka otobüs olmadığını bilir, bu kez Taksim'den Beyazıt'a ulaşmaya çalışırdık. Yeni açılan çevreyolu boş olur, otobüs duraklamadan Kadıköy'den kalkıp hızla Yenikapı'ya ulaşırdı. Mecidiyeköy'den Yenikapı'ya ortalama 15-20 dakikada gidilirdi. Oysa o yıllarda İstiklal Caddesi-Taksim-Şişli hattından gitmek bir buçuk saati buluyordu. Uzun ders saatleri ve sınavların ardından dönüş yolunda şans eseri otobüste oturabilirsek saatler süren yolculukta uyur uyanır, hatta rüya bile görürdük.

Belli saatlerde insanlar duraklarda birbirlerini tanır konuşurlardı. Hatta köprüden gelen otobüste Kadıköy'den gelenlerle dahi selamlaşırdık. Bazen otobüsü kaçırdığımız olurdu. Çevreyolunun girişinde beklerdik; özel arabalar ve bekleyenler arasında sessiz bir anlaşma var gibiydi. Bu konudaki tembihler nedeniyle çok dikkatli olduğumuz için seçici davranırdık. O zamanlarda insanların birbirine saygısı ve güveni daha fazlaydı.

Yollar hızla tamamlanırken binalar da yeni hizalarına çekildiler.

Eski Osmanlı Sokak'ta içerlek bir konumda olan, tek katlı bahçe içindeki sevimli karakol dev bir emniyet müdürlüğü binasına dönüştü. Bahçeli evler ise daha çok iş yeri olan yüksek yapılar halini aldılar.

Shell benzinci yerinde kalıp uzun süre çalışmaya devam etti. Ben Mecidiyeköy'den sık geçmeme rağmen benzincinin yok olduğunu çok sonraları fark ettim. Burada bugün poğaçaları simitleri ile ünlü Murat Pastanesi'nin olduğu bina yükselmiş, böylece benzinliğin de parçası olduğu meydan küçülmüştü.

Mecidiyeköy Meydanı'ndaki benzinlik, 1910 yılında Sinop'tan İstanbul'a 15 yaşındayken gelen Halil Kuzuoğlu'na aitti. Halil Bey, Türkiye'nin ilk Shell bayii olmayı başarmıştı. Daha sonra, benzinliğin karşısı ve arkasındaki arazileri de alarak bir de Kuzuoğlu fırınının sahibi olmuştu. Otomobillerin gıdası benzin, insanlarınki ise ekmekti...

Meydandaki konumuyla benzinlik bir uğrak yeriydi. Herkesin saydığı Halil Bey, arada sohbet için uğrayan Yaşar Kemal'e bir gün neden bir işte çalışmadığını sormuş, sonradan ünlü bir yazar olarak tanınacak olan Yaşar Kemal de "Komünistim diye iş vermiyorlar" diye cevaplamıştı.

1950'lerde İETT'de sayaç okuyucusu olarak çalışan Yaşar Kemal'i mahallelerinden tanıyan Mecidiyeköylüler onunla selamlaşıp ahbaplık ediyorlarmış. Mecidiyeköy'ün eskilerinden Prof. Dr. Ülkü Azrak, eski adıyla Kırmızı Gül, şimdi Kuyu Sokak'ın devamı olan ve 1950'lerde yeni yapılan iki katlı ve bahçeli evlerinin alt katında kiracı olan Yaşar Kemal'le güzel bir dostlukları olduğunu ve Yaşar Kemal'in 1970 yılına dek burada oturduğunu, daha sonra Basınköy'e taşındığını aktarıyor. İlginç bir tesadüfle, 1970'lerde bu sokağı yokuşun başında kesen Latilokum Sokak'ta oturduğumuz yıllardan, bu güzel evi ve Prof. Dr. Ülkü Azrak ailesini hatırlıyorum. Daha sonra müteahhide verildiğinde uzun yıllar talihsizlikler yaşayan bu iki katlı zarif ev bugün şık bir apartman olarak duruyor...

Hemen bir üstündeki yeşil mozaik kaplaması ve geniş bahçesiyle tek katlı bir yapı olan "Villa Nur"un yerinde büyük bir site olan Meriç Konak yer alıyor. Arazisi Atatürk'ün silah arkadaşlarından birine ait olduğu söylenen, daha sonra iplik üreticisi İranlı Muharrem Bey'in satın alarak yaptırdığı ev, yıllar içinde bakımsız kalıp bir süre çocuk yuvasına kiralandı ve "Kırmızı Balık Çocuk Evi" olarak hizmet verdi. Daha sonra diğer tek katlı ve bahçeli evlerin başına gelen sondan kaçamadı.

Mecidiyeköy'ün adı gibi nezih, güzel sokağı Latilokum, yeni yapılan apartmanlarla iyice daralarak uzadı ve dar, dik bir yokuşla aşağıdaki Dere Caddesi'ne kavuştu. Eskiden Latilokum Sokak Sivritaş Sokak olarak Büyükdere Caddesi'ne kavuşurken,şimdi bu iki sokak tek bir isimle, uzun bir Latilokum Sokak'a dönüştürüldü.

Evler tek katlı veya az katlı iken birbirlerini çok iyi tanıyan mahalle halkı, tek katlı evlerin apartmanlara dönüşmesiyle artık birbirini tanıyamaz oldu. Bizim oturduğumuz yıllarda, Latilokum Sokak'ın en tanınan ve değişmeyen kişisi, hava kararırken dışarı çıkan kambur

Makbule'ydi. Bu hanım, beline kadar uzun sarı dalgalı saçları,dudaklarında kırmızı ruju, şık kıyafeti ile çok gizemli ve sevimli bir cüceydi.

Mecidiyeköy'ün tanınan diğer bir kişisi olan, Bulgaristan göçmeni bir aileden gelen Şükran Abla'dan "hükümet gibi kadın" olarak bahsediliyor. Ali Sami Yen Stadyumu karşısı ve Mecidiyeköy Meydanı arasındaki alanda eskiden otomobil ve lastik tamircileri olduğu zamanlarda arsaların birine sonradan sinema yapılmış, arada bir yerde bir de meyhane bulunuyormuş. Şükran Abla, ailesinden kalan bu arazideki meyhaneyi dedesi ve babasından sonra uzun yıllar işletmiş. Herkesin saydığı ve sözünü dinlediği bir hanım olduğu, köylüler arasında anlaşmazlıkları, sorunları çözdüğü için "hükümet gibi kadın" lakabını kazanmış. Büyük değişim sırasında meyhanenin bulunduğu bu alana sonradan büyük apartmanlar yapılmış.

Meydanda, benzincinin karşı köşesi Makedonya göçmeni Polis Abdullah Efendi'ye aitmiş ve Bulgar göçmeni güzel ud çalan karısı Sabriye Hanım ile burada oturuyorlarmış. Alt katta "Laz Bakkal" diye anılan meydanın ünlü bakkalı, bugünkü şarküteriler gibi yoğun çalışan bir bakkal dükkânıymış.

Mecidiyeköy'de Taşocağı caddelerinin varlığı, eskiden yakınlarda taşocaklarının bulunduğunu düşündürüyor. Eski Mecidiyeköylüler, daha aşağılarda ocaklar açıldığını ve açılan yollardan ocaklardan çıkarılan taşların taşındığını söylüyorlar. Bu yüzden bu yollara da Taşocağı Caddesi, sokağı adı verilmiş. Hatta bir-iki diye de numaralandırılmıştı.

1.Taşocağı Caddesi'nde Konyalı Camii'nin karşısında 1970'lerin az sayıdaki kırtasiye dükkânlarından en kapsamlısı bulunmaktaydı. Bütün okul kitaplarından o yıllardaki yabancı kırtasiye malzemelerine kadar tüm ihtiyaçları bulmak mümkündü. Dükkânın sahibi, sınıf arkadaşım Nil'in babasıydı ve onun ismiyle -Kenan Kırtasiye- diye anılırdı. Kenan Bey, bütün öğretmen ve öğrencilerin tanıdığı önemli bir kişiydi.

Mecidiye Caddesi ile şimdiki Selahattin Pınar, yani 1.Taşocağı Caddesi'ni birbirinden ayıran orta blokta, yani eski Mecidiyeköy

Meydanı'nın tam ortasında iki katlı bir bina vardı. Altında balıkçı tezgâhları bulunuyordu. İki caddeye cephesi olan bu evden hem mezarlık, hem de meyhaneler tarafı görünüyordu. Meydanın ortasında balıklarının kırmızı solungaçlarını çevirip üzerlerine su döken balıkçılar yüksek sesle "Derya kuzusu bunlar"diye bağırırlardı. Balıklar, tepelerinde yanan çıplak ampullerin ışıkları altında gerçekten de canlıymış gibi görünürlerdi. Palamut bolluğunun olduğu zamanlarda balık çok ucuzlar, neredeyse bedava satılırdı. Salata ve turp tezgâhları da adeta bu görüntünün “mütemmim cüzü”ydü... Hemen karşısında bir de manav vardı.

Balıkçıların en belki de en sadık müşterisi babamdı. Alacak olmasa bile mutlaka bu tezgâhların önünden geçer ve balıkçılarla iki satır sohbet ederdi. Ama bir dönem, annemi ayıklamaktan, bizleri de yemekten bıktıracak kadar çok balık getirmişti eve... Balıkçının "Komutanım, al bunu, beğeneceksin" teklifini ikiletmez, yüklenir gelirdi.

Bu balıkçılar tezgâh açmadıklarında meydan sessiz, renksiz ve terk edilmiş gibi olurdu.

Çarşının Mecidiye Caddesi tarafında balıkçı Yılmaz'dan sonra sırayla sütçü Emin, kömürcü Hilmi, gazocağı tamircisi Kör Aziz'in dükkânları ile kalaycılar, nalbur ve manifaturacı İbrahim'in küçük dükkanı yer alıyordu.

Biraz aşağıda, caddenin solunda, bir duvarda rengârenk yünler, camekânda okul yakaları, yeni çıkan kurdeleler, her renk iplik ve fermuar ile aranan her şeyin bulunduğu dükkânıyla manifaturacı İsmail, Mecidiyeköylülerin çok yakından tanıdığı bir isimdi. Annesi felç geçirdiğinde onu her sabah dükkânına getiren ve ilgi gösteren zarif bir adamdı. İsmail'in dükkânı her zaman ışıltılı ve bakımlıydı.

Mecidiyeköy'ün en güzel kızları orada çalışırdı. Bir yaz tatilinde abim de bu dükkânda çalışmaya başladı... O sırada ortaokul ikinci sınıftaydı. İlk maaşını alınca tüm aile fertlerine birer hediye almış ve ilk günden maaşı tüketmişti. Fakat, maaşını aslında anneannemin verdiği ortaya çıkınca işi bıraktı, tatilin keyfini çıkardı. Anneannem, torununa ticari beceri kazandırmak için böyle bir yönteme başvurmuş,

İsmail ile anlaşarak onun manifaturacıda tezgâhtarlık yapmasını sağlamıştı.

Çok daha sonraları, nereden geldiği bilinmeyen bir kurşun bu mağazanın üst katında İsmail'in annesiyle birlikte oturan yardımcıyı vurmuş ve kadının hayatını kaybetmesine neden olmuştu.

Meydanın benzinciye bakan tarafı, yani Kervangeçmez Sokak'ın başı Kuzuoğlu Ailesi'ne aitti. İlk benzin satışı buradaki dükkânda ilkel şartlarda yapılmış, benzinlik karşıya taşındıktan sonra da buraya Kuzuoğlu fırını yapılmıştı. Ramazan'da önünde uzun pide kuyrukları oluşan Kuzuoğlu fırınına evde annelerin yaptığı kurabiye ve börekler tepsiyle taşınırdı. Fırın çalışanları tepsiyi teslim alır, üzerinde numara yazan ortasından delikli bir kâğıdı koparark yarısını tepsiye yapıştırıp diğer kısmını tepsi sahibine verirdi. Çocuklar fırıncının verdiği süreye göre tekrar gidip tepsiyi fırından alırdı. Nadiren tepsilerin karıştığı, kaybolduğu veya kenarda unutulduğu olurdu. Bazen de tepsi fırının içinde unutulur börekler kömürleşirdi. Kâğıdın kararark okunmaz olduğu durumlarda herkes kendi tepsisini hatırlamaya çalışırdı.

Büyük değişim sırasında önce meydana bakan Kuzuoğlu Han yapıldı, sonra çevredeki diğer binalar da yükseldi. Bugün bu binada Akbank şubesi var.

Yıllar sonra bu meydanda "amele pazarının" kurulduğunu öğrendim. Belki hep vardı, ilk kurulmaya başlandığı zamanı bilmiyorum. Sabah saatlerinde insanların kaldırımda günübirlik iş bulmak amacıyla çömelerek beklediklerini şaşkınlıkla fark ettim. Eskisi kadar yoğun olmasa da bazı insanlar hala burada bekleyerek iş bulmaya çalışıyorlar.

Kervangeçmez Sokak'taki BP benzinliği ise Keçeli Ailesi'ne aitti. Karadenizli bir aile olan Keçeliler'in aynı sırada binaları, fırını ve garajı vardı.

Kervangeçmez Sokak'ta uzun yıllar çalışan Stüdyo İva'nın sahibi, 2013'de kaybettiğimiz, Mecidiyeköylülerin çok sevdiği İsmail Abi'ydi

(Yalçındağ). Bütün vesikalıklar onda çekilir, en güzelleri vitrinde sergilenirdi. Mecidiyeköy'de Mecidiye Caddesi'ndeki en eski fotoğrafçı Mürsel'den sonra Gülbağ girişinde Eyfel ve İva'dan başka fotoğrafçı yoktu. Daha eski olan Mürsel çok iyi tanınsa da, Eyfel çok güzel fotoğraf çekerdi. Logosu küçük bir Eyfel heykelciğiydi...

Çok sonraları Kervangeçmez'in Eski Osmanlı Sokak ile birleştiği köşedeki boş arsaya ofis binası olarak planlanan Dilan Sitesi yapıldı. Burası, nedense uzun yıllar fazla iş yapmayan bir bina olarak kaldı. Babam, bina içindeki dükkânlardan birini satın almış ve kiraya vermişti. Ancak, gelen gidenin epey az olduğu bu binada kiracılar da uzun süre dayanamıyordu. Dükkânın kirada olduğundan çok boş kaldığını gören babam da bir süre sonra elden çıkardı. Çok sonraları burada bir hareketlenme görüldü.

Bugün Mecidiyeköy'ün ara sokaklarına kadar giren işyerleri neredeyse evlere yer bırakmayacak yoğunlukta... Merkezden çevreye doğru her sokak ve hemen her apartmanda işyeri bulunuyor. Bunların çoğu bilgisayarcı ve bilgisayarla ilgili iş yapanlar... Trafiğin ve insan yoğunluğunun gündüz saatlerinde bu kadar artışı da bu yüzden. Park yerinin kesinlikle bulunamadığı merkeze yakın sokaklarda, arabaların iki, üç sıra park edildiğini, hatta bazı sokakların kapatıldığını görmek gelip geçenleri artık pek şaşırtmıyor. Buralarda yaşayanlar da sokaklarının araba bırakılarak kapatılmış olmasını yadırgamıyorlar. Zaten Eski Osmanlı Sokak'ın caddeye açılan son kısmı polis bariyeriyle kapatılmış durumda... Yolun başında Şişli Emniyet Müdürlüğü'nün yer alması nedeniyle bu sokağa girmek şimdilerde yasaklanmış.

Birbirini tetikleyen bu büyük değişimin ortaya çıkışını hatırlayınca başka bir senaryoyu düşünmeden edemedim:

Boğaz köprüsü ve çevre yolları planlanırken Mecidiyeköy içinden geçen yolun bu kısmı viyadük yerine yeraltından bir tünelle geçirilmiş olsaydı acaba bu değişim böylesine büyük olur muydu, geriye eski Mecidiyeköy'den bir şeyler kalır mıydı?

Mecidiyeköy'de Sokak İsimleri

Mecidiyeköy'de eski sokak isimleri Mecidiye Caddesi dışında 1. ve 2.Taşocağı caddeleri, Musa Dayı, İmam Feyzullah, Mevlut Çavuş gibi, gerek zamanın ünlüleri, gerekse orada yaşayan kişilerden alınmış.

Fatma Girik'in belediye başkanlığı sırasında onun Büyükşehir Belediye Meclisi'ne önermesiyle 1.Taşocağı Selahattin Pınar 2.Taşocağı Cemal Sahir Sokak, oldu. Oysa dönemin ünlü tiyatro sanatçısı Cemal Sahir'in ve değerli besteci Selahattin Pınar'ın aslında köyle hiçbir ilgisi yoktu. Buna karşılık Mecidiyeköy'de ilk evi yaptıran Muhsin Ertuğrul'un ve Vasfi Rıza Zobu'nun adı köy sınırları içinde görünmüyor.

Defalarca oynadığı Othello rolü nedeniyle adı “Otello Kâmil”e çıkan tiyatrocu Kâmil Rıza'nın adı Mecidiyeköy'ün sonradan gelişen kısımlarında bir sokağa verilmiş. Nazım Hikmet, bu sanatçımızı şöyle anlatmış: *"... Şekspir'e hayranlığımı Abdullah Cevdet'in kötü, çok kötü çevirmelerine borçluyum, ama Şekspir'i bana Vahram Papazyan'ın çırağı Otello Kâmil anlattı. Kâmil çoktan öldü, aç, sefil, hasta, göçüp gitti..."* Büyük ihtimalle Kamil, onun zamanında tarla olan Mecidiyeköy'ün bu bölgesinden de hiç geçmemişti.

Salih Tozan Sokak, Altan Erbulak Sokak, Cemal Sahir Sokak, Avni Dilligil Sokak, Selahattin Pınar Caddesi, Naci Kasım, Raşit Rıza Sokak, isimleri yine aynı dönemde değişen sokak isimleridir.

Yakın zamanda yapılan değişikliklerle yılların Kuyu Sokağı, Latilokum Sokak'a kadar uzatılmış, yıllarca oturduğumuz aslında o zamanlarda da çıkmaz olmayan Kuyu Çıkmazı yok edilip Muhtar Şevki Sokak'ın bir devamı haline gelmiş.

Muhtar Şevki, Mevlüt Çavuş, Musa Dayı sokakları bu sokaklarda yaşayan insanların adıyla anılan sokaklar, bu isimler çoğunlukla bu bölgede mandırası veya bahçesi olan gerçek Mecidiyeköylülerin anısına verilmişti.

Ortaklar Caddesi

Mecidiyeköy'ün köy olma durumundan şehirleşmeye geçmesi ve başlangıçta boş arazilerin yapılandırılarak modern bir semt oluşturulması planlı ve iyi niyetli bir kurgudur. Bu amaçla arsa tahsisi ve ev yapımı özendirilmiş, ayrıca bankalar belediye ile ortak yapılaşma planları yapmıştır.

Köyün belediye hurdalığı, kömür deposu, daha arkalardaki boş tarlaların bulunduğu güney tarafına doğru gelişmesi amacıyla Maslak Yolu'ndan bir cadde açılmış, belediye ve banka ortaklı bu çalışmalar nedeniyle adına da Ortaklar Caddesi adı verilmişti. Burada yapılan evlerin uzun süreli kredilerle halka satılması planlanıp, bu amaçla tanıtıma başlanmıştı.

1949 yılında yayınlanan Cumhuriyet Devrinde İstanbul dergisinde, Mecidiyeköy'deki modern yapılaşmanın kuruluşu şöyle anlatılıyor: (İstanbul Milli Eğitim Basımevi-1949).

"Eskiden belediyelerin vazife ve hizmetleri arasında halka mesken temini yoktu. Fakat zamanla ve bilhassa harb içinde ortaya çıkan mesken buhranı, belediyelerin bu işle yakından alakadar olmasını icap ettirdi. İstanbul gibi nüfusu 800.000'i geçen ve diğer şehirlerden devamlı akına uğrayan bir şehirde halka ucuz mesken tedarik etmek söylendiği ve istendiği kadar kolay iş değildir. Çok arsa, çok para, bol ve ucuz malzeme, geniş bir işçi kitlesi isteyen mühim bir iştir. Bu amaçla 1946 yılında İstanbul Belediyesi Emlak ve Kredi Bankası ile müştereken İstanbul İmar Limited Şirketi adıyla bir şirket kurdu. Bunun yüzde 45 hissesi İstanbul Belediyesi'ne, yüzde 55 hissesi bankaya aittir.

Bu şirket kurulduktan sonra ilk iş olarak Mecidiyeköyü'nde belediyeye ait arsalar üzerinde 60-100 m^2 arasında, ikişer katlı, etrafı bahçeli müstakil veya üçü bir çatılı 28 adet ev inşa etti. Belediye evlere elektrik, su ve havagazı vermiş ayrıca yollarını ve kanalizasyonunu da yaptırmıştır. Böylece Mecidiyeköyü'nde asfaltı modern ve güzel evlerden mürekkep bir mahalle teşekkül etti. Bunlar arsaları belediyece ucuz fiyatla verilmesine rağmen inşaat malzemeleri ve işçiliğin pahalı olması yüzünden

büyüklüklerine göre beheri 28.000 ila 37.000 liraya mal olmuştur.

Evler talib olanlar arasında çekilen kurayla dörtte biri peşin, mütebakisi yüzde 5 faizle 20 yılda ödenmek üzere temlik edilmişlerdir. Bu evlerin kıymetleri daha şimdiden yüzde 20 nisbetinde artmıştır."

Maslak Yolu üzerinde daha önceden varolan birkaç villanın satışı 1940'ların sonuna doğru gazetelerde "Mecidiyeköy'de acele satılık köşk. Tramvay durağı no: 28", ya da "Likör karşısında denize nazır villa arazisi, koru içinde, nadide meyve ağaçları ve gül bahçesi, satılık (1946)" gibi ilanlar görülebiliyor.

Satış için resimlerle tanıtılan banka evlerinin önünden dar bir asfalt yol geçtiği görülüyor ve evler de "köşk" olarak tanımlanıyor.

Günay Birced anlatıyor:

"Yıl 1947, Şubat'ın yedisi. Buz gibi bir hava. Nişantaşı Valikonağı Caddesi'nden Mecidiyeköy Banka Evleri, sekiz numaralı eve taşındık."

Banka Evleri diye bahsedilen bölge, bugünkü Ortaklar Caddesi'nin başlangıcı...

"Büyükdere Caddesi'nin kuzeyinde yerleşen Mecidiyeköy artık caddenin güneyine doğru genişliyor.

1945'te kurulan Emlak Bankası ilk konut projesini Mecidiyeköy'de gerçekleştiriyor. Başlangıçta arsa için maddi olanaklar banka tarafından sağlanamadığından İETT'ye ait tamir-bakım atölyesinin ve hurdalığının bulunduğu arsa belediye tarafından bankaya tahsis ediliyor. Bu ortaklık nedeniyle bölgeye Ortaklar adı veriliyor ve yeni oluşan caddenin adı Ortaklar Caddesi oluyor.

Belediye'nin bakım atölyesi şimdiki otobüs durakları ve kat otoparkının olduğu kısımda yıllarca hizmet vermeye devam etti. Emlak Bankası 16 hanelik bu projeyi bitirdikten sonra Levent Evleri'ni yapmaya başladı.

40'lı yıllarda şehir Şişli'de biter, muhtarlığı, camisi, hamamı ile müstakil bir köy olan Mecidiyeköy başlardı. Şişli Camii'nin yerinde, Mecidiyeköy'e çalışan birkaç fayton ile atları için yem ve malzeme satan dükkân; şehir dışına yapılmış La Paix Hastanesi; tramvay deposu ve iki-üç tane çok güzel bahçeli ve havuzlu ev, ahşap ilkokul vardı. Banka Evleri de yapılarak Mecidiyeköy büyümeye başladı.

Büyükdere Yolu'nun Ortaklar Caddesi tarafı köy tarafına göre biraz daha üst düzey bir bölge sayılırdı.

1950'li yıllarda Banka Evleri'nde birçok ünlü oturdu. Daha sonra bahçeli evler dört katlı apartmanlara çevrildi. Yapıldığından bu yana caddenin sağında ve solunda yer alan iki küçük park alanı günümüze kadar korunabildi."

Günay Birced, Mecidiyeköy'deki ahşap mektebin cadde üzerinde ve Ortaklar'la İETT Garajı arasında yer aldığını, 1950'lerin başında yıkılarak öğrencilerinin Şişli 19 Mayıs Okulu'na nakledildiğini hatırlıyor. Galatasaray Lisesi'ne giderken deponun biraz ilerisindeki ilk duraktan kalkan tramvayı kaçırdığında peşinden koşarak Şişli'de yakaladığını anlatıyor.

Mezarlığın bittiği alanda atları çadırları, çocukları ile kalabalık bir çingene obasının yaşadığını unutmamış. Kalaycılıkla geçinen bu aileler daha sonra Esentepe'ye sürülmüşler. Bu oba, uzun süre orada yaşadıktan sonra, bu alana Gazeteciler Sitesi'nin yapılmasıyla dağılmışlar.

Birced, o yıllarda Ortaklar Caddesi'nde kış aylarında en az 20 cm'lik kar olduğunu söylüyor. Evlerine ilk taşındıklarında alt katta yatan ve bir gün öncesinden çok yorgun olduğu için derin uyuyan hizmetçi kızın üzerinin beş santim karla kaplandığını hatırlıyor. Bunun üzerine babası, bütün ev için derhal çift camlı pencere sipariş etmiş. Hatta tarihi tam hatırlamıyor ama bir kış zamanı öylesine kar yağmış ki, hiçbir ulaşım aracı Mecidiyeköy'e gidememiş. Şişli'den sonra insan boyunu aşan karlar içinde açılan tünel gibi dar bir yoldan Mecidiyeköy'e yürüyerek ulaşabilmişler.

O yıllardaki komşuları, yaşıtları olan arkadaşlarını unutmamış Birced; Türkiye'nin ilk filmcilerinden İlhan Arakon, İnönü Stadı'nın ve Banka Evleri'nin mimarı Şinasi Şahingiray, ressam ve karikatürist Ratip Tahir Burak, Yahudi Cemaati Başkanı Pepo Eskinazi... Eskinaziler daha sonra evlerini Rüçhan Adlı-Türkan Şoray çiftine kiralamışlar. Yakındaki bir başka evde Turgut Demirağ ve Rüçhan Çamay oturuyorlarmış...

Bitişik komşuları Dr. Sacit Tezelli'yi, kızları Fırat ve Dicle'yi, sokağın karşısındaki evde şan dersleri veren soprano Hüdadat Şakir Hanım'ı, oğlu Cengiz'i ve Fırat'ın piyanoda çaldığı "Für Elise"yi unutmamış, kendisi de o yıllarda keman çalıyormuş...

Banka Evleri'nin tamamı iki katlı iken, o yıllarda ana caddede köyün "yegane" üç katlı binası "Kadıncıkoğlu" apartmanıymış. Bir nikah memuru olan sahibinin üç oğlu varmış ve sonra oğulları tarafından elden çıkarılmış. Alt katında on beş yıl süre ile Birced'lerin bahçıvanlığını yapan Arnavut Süleyman Efendi otururmuş.

1950'lerin sonunda baba Birced tesadüfen belediyeye gittiğinde, imar planında evlerinin hizasında 32 metre rakamını görmesiyle, evlerinin arazisine on kat çıkma izni verildiğini öğrenmiş. Bahçeler Sokak'a kadar on kat olan bu izin Ortaklar Caddesinde dört kat olarak devam ediyor. Bu yüzden çıkan anlaşmazlıklar diğer evlere de verilen beş-yedi kat izni ile son buluyor. Böylece 1960'larda başlayan değişim-dönüşümle birlikte bahçeli Banka Evleri de 1965'lerde tamamen yok oluyorlar.

Yaşamını 1947'den sonra Mecidiyeköy'de geçiren, eski günleri anlattığı notlarını tesadüfen okuduğum ve sonra kendisiyle sohbet etme olanağını bulduğum Mecidiyeköy beyefendisi Günay Birced'i 2015 yılı başında kaybettik.

Tiyatro sanatçısı Kayhan Yıldızoğlu'nun hala oturduğu Ortaklar Caddesi, her zaman Mecidiyeköy'ün en tercih edilen bölgesi olmuştur. Büyükdere Caddesi'ndeki eski bahçeli evlerde İpekçi Ailesi gibi, Avukat Hakkı Avunduk Ailesi gibi aileler yaşamışlardı. Viyadük

yapımından önce Büyükdere Caddesi'ne yapılan yüksek apartmanlar da tercih edilen yerleşim yerleri arasındaydı. Bu yüzden anılarda, biyografilerde köyün adı sık sık geçiyor.

Ünlü bestekâr ve kemençeci Fahire Fersan, 1960'lı yıllarda Ali Sami Yen Stadyumu'nun karşısındaki sırada Çınar Apartmanı'nda oturmuş. Aynı apartmanda Nazlı Ilıcak ve babası Muammer Çavuşoğlu, en üst katta ise Metin Oktay yaşarmış. Ünlü bestekâr Cevdet Çağla ise Ortaklar Caddesi'ni tercih etmiş.

Selim İleri, "İstanbul Mayıs'ta Bir Akşamdı" isimli kitabında, 1952 Avrupa Güzeli Günseli Başar'ın stadyumun karşısındaki bir apartmanın en üst katında oturmuş olduğunu anlatıyor.

Üstelik apartmanın çoğu dairesi iş yerine dönüştüğü için geceleri apartmanda kimseler olmuyormuş. İleri, apartman sakinlerinin değişimi gibi, şehrin değişiminin de Başar'ı son derece tedirgin ettiğinden bahsediyor.

Büyükdere Caddesi'nde Bahçeler Sokak hizasına kadar verilen imar izni ile Bircedler'in evi burada apartmana çevrilen ilk yapı olmuş. Ortaklar Caddesi'ndeki ilk kavşak olan Bahçeler Sokak sonrasına dört kat izni verildiği için 1960'larda diğer evler de apartmana dönüşmüş. Ortaklar Caddesi'nde yapılan ilk apartman Halilbeyoğlu apartmanı olmuş.

Birced notlarında, *"Şişli Camii'nin yapımı, Maslak Yolu'nun Büyükdere Caddesi'ne dönüşümü ile birlikte gelişen şehir hızla kırsalı yutmaya başladı, Mecidiyeköy çevresinde gecekondu mahalleleri oluştu, zamanla bunlar apartmana dönüştü. Gelişimin en önemli safhası Ali Sami Yen Stadyumu'nun yapılmasıdır"* diye devam ediyor.

Ortaklar Caddesi üzerinde yapılan Ayşem Sineması'nın, zamanının en büyük açık hava sineması olduğunu belirten Birced, burada 3.000 kişiye "Nalınlar" oyununu oynayan Yıldız Kenter'in bu büyük seyirci kitlesini görünce rolünü şaşırdığını aktarıyor.

Ortaklar Caddesi'nin adı bir ara Meliha Avni Sözen olarak değiştirilmiş ama, mahallelinin uzun süren uğraşları ile tekrar eski adına kavuşmuş.

Ortaklar Caddesi'nin sonunda Likör Fabrikası müdürünün lojmanı olan çok güzel bir köşk varmış. Ayrıca, bu bölgeye yapılan Hilton Sitesi'nin bulunduğu sokak bugün Sakızağacı Sokak adını taşıyor. Eski yıllarda bu çevreye Sakızağacı deniyormuş. Bu, önceden bu çevrede sakız ağaçlarının varlığının göstergesi... Osmanlı Arşivleri'nde Hicri 1341'e (1922) ait bir notta yer alan, "Sakızağacı'nda İtalyanların yaptığı Güvercin Avı Bahçesi'nin bekçisinin bir Sırp tarafından yaralandığı ve suçlunun yakalandığı" bilgisi de bu bölgede sakız ağaçlarının varlığını ve burada güvercin avı yapıldığını kanıtlıyor.

Sonradan Hayat Hastanesi'nin yapıldığı Bahçeler Sokak'ta eski Türkiye güzellerinden Mübeccel Namık otururmuş. 1930 yılında Türkiye Güzeli seçilen Namık, 1929'da Cumhuriyet Gazetesi'nin düzenlediği yarışmada ilk Türkiye Güzeli seçilen Feriha Tevfik ile birlikte plak doldurmuş. Bu plakta;

"Türkiye güzeli Mübeccel'im ben

Çiçekler içinde pembe tenimden,

Hülyalı, sihirli bahçelerinden

Yeşerip açılan bir emelim ben...

Çok yaşa Mübeccel bir tanesin sen

Güzelsin, zarifsin, dürdanesin sen"

şarkısını koro ile birlikte söylemişler.

Ortaklar Caddesi'nin başında, sol taraftaki apartmanlardan ikincisi 1930 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nin düzenlediği ses yarışmasında birinci olarak Fransa-Nice'de ülkemizi temsil edip ikincilik kazanan soprano Hüdadat Şakir (Turalı) Hanım'a aitmiş. Ünlü bir ortopedist olan babasından kalan parayla bu bölgedeki bahçeli evi alan Hüdadat Hanım, uzun yıllar burada oturmuş. Bu binaya 1961'de Hüdadat

Hanım'ın gelini olarak gelen Lale Turalı, binanın 1972'te yıkılarak yerine apartman yapıldığını ve buraya 1974'te taşındıklarını anlatıyor. Bu sırada caddedeki viyadük yapılmış ve semtin çehresi hızla değişmiş. Sonradan aynı apartmanda Rebii Gorbon, Perizat Tüzmen gibi ünlü isimler oturmuş.

Ortaklar Caddesi'nin sonunda halen yerli yerinde duran iki katlı yeşil ev bugünlerde boş. Halen huzurevinde kalan Ayşe Cebesoy Sarıalp, eşi ünlü atletizmci Ruhi Sarıalp'in erken vefatından sonra bu evde yaşamaya devam etmiş. İngilizce öğretmeni olan Ayşe Hanım, Türk Amerikan Üniversiteliler Derneği, Kültür ve Eğitim Vakfı'nın kurucularından... Sarıalp Ailesi'nin evinden 1960'larda, 70'lerde Kızkulesi, Boğaz ve Marmara görünmekteymiş. 1948 Yaz Olimpiyatları'nda Londra'da ve 1950 Atletizm Şampiyonası'nda Brüksel'de şampiyon olarak ülkemize madalya getiren ve Mecidiyeköylülerin çok iyi tanıdığı Ruhi Sarıalp'in adı evine yakın bir sokağa verilmiş.

Ortaklar Caddesi'nin ikiye ayrıldığı yerde, eskiden Ar Film Stüdyosu bulunuyordu. Ses mühendisi Rauf Tözüm'ün sahip olduğu ve eşi Jeyan Mahfi Ayral Tözüm başta olmak üzere birçok seslendirme sanatçısının yerli ve yabancı filmlere ses montajı yaptığı stüdyo, Rauf Tözüm'ün bir trafik kazasında ölümü sonrası kapanmıştı.

Lale Film stüdyosu da başlangıçta Büyükdere Caddesi üzerinde iken, daha sonra Ali Sami Yen Stadyumu arkalarına taşınmış ve uzun yıllar orada faaliyetine devam etmişti.

Ortaklar Caddesi hakkında eski, ama daha yeni zamanlardan Yücel Kamcez'e ait bir anı:

"Bizimki çocukluk anısı... Anayol köprü otobanı yapılmadan önce parke taştı... Yapı Kredi'nin neondan bir leyleği vardı, ışıktan yanıp söner, kanat çırpar. Reklam adına bir onu anımsıyorum... Ortaklar'da yazlık bir sinema vardı, o çevrenin çok rağbet ettiği bir buluşma yeriydi. Ortakların sonundan Ihlamur'a indiğin zaman yol namına pek bir şey kalmazdı... Bahçeler ve birkaç çiçek serası anımsıyorum. Ortaklar ahalisi Nişantaşı'na oradan yeşillikler arasından yürüyüp gidermiş... Aslında oralara Arnavut bahçıvanlar hâkimdi... Fakat bizimkiler pek bir şey beğenmezdi, su çıkıyor

falan, bu dağbaşını kim ne yapsın diye pek yatırım yapmayı da düşünmemişler..."

Şimdi böyle anılar dudaklarda hafif bir gülümsemeyle dinleniyor, okuyanlar pek inanmıyor.

Benim hafızamda Ortaklar Caddesi önce Ayşem Sineması'nda izlediğimiz çocukluğumun en güzel filmleri, daha sonra ilk bisiklete binmeler ve bisikletten ilk düşüşümün anısı ile kalmış. 1967'de Ortaklar'ın sonuna doğru yeni inşaat alanları ve düzlükler arasında gezinirken bisikletin üzerinden uçarak yara bere içinde eve dönüşüm ve uzun zaman bisiklete binemeyişim gibi tatsız bir anım var.

Fulya ve Ihlamur'a doğru bütün yamaçların zaman içinde yüksek bina ile dolması ve Fulya'daki belediye fidanlığının yerine yapılan Polat Tower sonrası bu bölgede hiç yeşil alan kalmadı. Şimdilerde Ortaklar Caddesi'ni daha kötü günler bekliyor. Gökdelenleşme buralara kadar ulaşarak dört-beş katlı apartmanları da yutma eğiliminde...

Mecidiyeköy'ün Ulaşım Tarihi

Günümüzde Mecidiyeköy, bir yerleşim yeri olmaktan çok bir istasyon, bir kavşak konumunda... 1970'lerdeki büyük değişim, yani viyadük ve çevre yollarının yapımından sonra konumu nedeniyle oluşan bu niteliği zaman içinde pek değişmedi. Hatta yeni yapılan bağlantılarda aktarmalar özellikle Mecidiyeköy'den yapılıyor. Bugün Mecidiyeköy'ün karmaşasından yakınanların tümü, aynı zamanda buraya ulaşımın çok kolay olduğunu kabul ediyor.

Bölgenin trafiği 1984 yılında Osman Büyükgövez tarafından hazırlanan "Mecidiyeköy Merkez Bölgesinde Ulaşım Sorunu, Otopark Gereksinimi Üzerine Bir Araştırma" adıyla İTÜ Mimarlık Fakültesi tezinde şöyle irdelenmiş:

"Bu çalışmaya göre 1950-60 yılları arasında İstanbul'un hızlı şehirsel büyümesi Mecidiyeköy'e 1955-65 döneminde düzenli bir büyüme şeklinde yansımış, 1965 yılında hektara 300-400 kişi boyutuna ulaşmış, 1975'e gelindiğinde ise bu rakam hektar başına 1.000'den fazla olarak saptanmıştır.

1970'de Mecidiyeköy sadece konut bölgesi iken 1975 yılında az da olsa ticaret alanları bölgeye kaymış, 1969-73 yılları arasında yapılan Boğaz Köprüsü bu kaymayı tetiklemiştir. Daha önceleri sadece birkaç fabrikanın bulunduğu boş alanlar (MiloBaylan çikolata, Gripin-Puro-Fay Sabun, Arı Bisküvi ve Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası) 1975'den sonra iç ve dış ticaret faaliyetlerinin bölgede artışı, inşaat sektöründe satış mağazalarının açılması vb. etkilerle iş yeri sayısı artmıştır. Bununla birlikte artan otopark ihtiyacı önemsenmemiştir.

İşyerleri önce bir binada alt katları, sonra binanın tümünü kaplamış, daha sonraki yıllarda boş arazilere veya eski binaların yerine yapılan yeni binalar tümüyle iş merkezlerine dönüşmüşlerdir.

O yıllarda Mecidiyeköy'de sadece iki özel hastane (Hayat ve Boğaziçi hastaneleri) ve bir dispanser, yeşil alan olarak bir park, iki çocuk parkı ve

bir spor sahası bulunmaktadır..."

Son otuz yılda öncelikle bilgisayarcıların işgal ettiği Mecidiyeköy hakkında 1980'lerde yapılan bu çalışmada semte giren-çıkan taşıt sayısı, ulaşım ve park etme olanakları bilimsel yöntemlerle incelendiği halde yetkililer tarafından ileriye dönük bir çıkarım sağlanamamıştır. Üniversitelerde yapılan araştırmaların günlük yaşama yararlı katkılar sağlayamamasının ülkemiz için önemli bir kayıp olduğu kanısındayım.

Bölgenin ulaşımının tarihsel gelişiminde, 1838 yılında İngiliz gezgin Julia Pardoe'nun "The Beauties of the Bosphorus" adlı seyahatnamesinde yayınlanan haritada Şişli, Zincirlikuyu, Maslak, Hacıosman, Büyükdere, Çayırbaşı hattı bir iz halinde işaretlendiğini; 1897'de Berlin'de basılan başka bir haritada ise Mecidiyeköy'ün bulunduğu noktanın "Muhadjirkiöj" (Muhacirköy) olarak etiketlendiğini görüyoruz.

Başlangıçta kapalı bir yerleşim yerinde yaşayan köy halkının çevre ile ilişkisi, 19. yüzyıl son çeyreğinde at arabaları ile veya yaya olarak başlamıştı. Dersaadet Tramvay Şirketi 1872'de Azapkapı-Beşiktaş atlı tramvay hattını oluşturduktan sonra buna Galata-Şişli hattını eklemişti. Şişli'de üç yol ağzına kadar gelen tramvay, Mecidiyeköy'e yaya ulaşmak için büyük bir kolaylık sağlamıştı.

Bütün hikâyelerde İstanbullu ailelerin özellikle tatil günlerinde temiz hava almak için Şişli, Bomonti ve Mecidiyeköyü'ne gittikleri; tramvaylarla Şişli'ye ulaştıktan sonra buradan Mecidiyeköy'e kadar uzanan dutluklarda ve aralardaki sevimli kır kahvelerinde güzel zamanlar geçirildiği anlatılır. O yıllarda Şişli'den sonra tek araç at arabaları ve atlı tramvaylardı.

Balkan Harbi sırasında İstanbul'daki bütün atlı tramvayların atlarına ordu tarafından el konulmuştu. Bu nedenle 1912'den itibaren bir süre toplu taşıma yapılamadı. Fakat kısa süre sonra, 1913'ün sonbaharında elektrikle işleyen tramvaylar hizmete koyuldu. Eski hatlar korunarak sabah 06.00'dan, gece yarısına kadar devam eden seferler tesis edildi.

1926 yılında Taksim'den Maslak Yolu'nu kullanarak Büyükdere'ye inen

özel otobüsler o zamana dek Boğaziçi'nde ulaşımı sağlayan Şirket-i Hayriye vapur hatlarına ciddi bir alternatif oluşturdu. 1927'de bu hat Sarıyer'e kadar uzatıldı. Önceleri sadece tatil günlerinde çalışırken daha sonra haftanın bütün günlerine yayıldı. Her yarım saatte geçen bu otobüslerle köylüler istedikleri zaman Taksim veya Boğaz'a ulaşma şansını sahip olmuşlardı...

1 Ekim 1934'te İstanbul Tramvay Şirketi, 17 numara ile Sirkeci-Şişli arasında çalışan hatta ek olarak 17A numaralı Eminönü-Mecidiyeköy hattını kurdu. Böylece köylüler yol yürümekten kurtulmuş oldular. Bu olay, gazetelerde "Köylüler artık rahat edecek" başlığı ile haber oldu.

20 Mayıs 1948'te bu hatta bir de Mecidiyeköy-Tünel hattı eklendi. Ancak, her iki hattın "şimdilik sadece yaz aylarında" çalışacağı belirtildi.

1943 yılında Taksim-Sarıyer Maslak Yolu'ndan çalışan özel halk otobüsleri bir süredir durdurulmuştu. İETT İdaresi bu hatta tekrar otobüs çalıştırmaya başladı.

1947 yılında Beyazıt-Mecidiyeköy arasında 25 kuruşa yolculuk ediliyordu.

Aynı yıl Mecidiyeköy'e kadar gelen tramvay hattının Zincirlikuyu'ya uzatılması gündeme geldi, fakat bu proje gerçekleşmedi.

1948 yılında Şişli-Beyazıt ring otobüslerinin bir kısmı Mecidiyeköy'e dek uzatıldı. Mecidiyeköy'e ilk kez doğrudan otobüs seferi konulması ile tatil günlerinde dut yeme ve kır kahvelerine gitmek kolaylaştı. Sefer aralıkları saat ve günlere göre değişmekle birlikte 10-15 dakika arasındaydı.

Tramvay deposunun yanına yapılan otobüs garajı 17 Kasım 1947'de törenle açıldı. Bu garaj yüz otobüs alabilecek kapasitedeydi ve tamir-bakım atölyesini de içeriyordu.

Mecidiyeköy-Beyazıt arasında birbirinin tersine ring seferleri yapan hat, 1952 yılında Levend Mahallesi'ne uzatıldı. Halkın iki ay sonra yaptığı itiraz üzerine Levend seferi korunarak yeniden Mecidiyeköy-Beyazıt seferi koyuldu.

İstanbul Metrosu için ilk somut adım 1954'te atıldı. Uzun zamandır Mecidiyeköy-Yenikapı arasında yapımı etüt edilen söz konusu sistem için bu tarihte İstanbul Vali ve Belediye Başkanı "Mini mini valimiz" lakaplı Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın da katılımıyla yapılan törenle sondaj çalışmaları başlatıldı. Mecidiyeköy'de şimdiki viyadük altına gelen bir yerde yapılan ilk metro çalışmalarını ve temel atma törenini o gün izleyenler, bu projenin gerçekleşmesinin yarım asır sonraya, 2000'li yıllara kalacağını düşünemezlerdi.

İnşaatını bir Fransız şirketinin yapacağı metro hattı için gazeteler 1956 yılında şöyle yazmıştı:

"İstanbul metrosu 200 milyon Türk Lirası'na mal olacak ve inşaatı 4 senede tamamlanacak... İnşaatta Türk işçisi ve yerli malzeme kullanılmasına azami itina gösterilecek; ancak burada bulunmayan mütehassıslar (uzmanlar) ve malzeme Fransa'dan getirtilecek.

11 kilometre uzunluğundaki İstanbul Metrosu, Mecidiyeköy'den başlayacak ve Şişli - Osmanbey - Harbiye - Elmadağ - Taksim - Galatasaray - Tophane - Karaköy yeraltı yolunu takiple Galata Köprüsü ile Atatürk Köprüsü arasına konulacak yeni bir köprü ile Eminönü'ne bağlanacak ve Çarşıkapı - Beyazıt - Aksaray yeraltı hattından Yenikapı'ya ulaşacak.."

O günkü törenleri izleyenlerden biri olan Günay Birced anılarında "Şükür ki elli yıl sonra binmek nasib oldu" diyecekti.

Maslak Yolu'nun Şişli-Büyükdere Caddesi olarak yeniden düzenlenmesi ve genişletilmesi çalışmaları ile birlikte 1955'te tramvayların Şişli deposundan öteye gitmeyeceği açıklandı. Yol tamamlanınca buradaki otobüs seferleri artırıldı.

1960 yılından sonra bu hatlarda yapılan yenilikler arasında,

troleybüslerin sefere başlaması ve Mecidiyeköy'ün Gülbağ, Hilton Sitesi, Gayrettepe, Esentepe, Kuştepe, Zincirlidere vb. gibi çevre mahallelerine yeni otobüs seferlerinin başlatılması sayılabilir.

İstanbul'da taksi uygulaması şimdiki gibi yaygın olmasa da her zaman vardı, ancak taksi kullanımı hayli lüks sayılıyordu. Taksiler genellikle durak gibi belledikleri yerlerde müşteri beklerlerdi. Daha çok Türklere has bir icat olan “dolmuş” kullanılıyordu. Özellikle Mecidiyeköy, Şişli, Taksim arasında dolmuşlar çok sık ve işlevseldi. Adından da anlaşıldığı gibi eski model taksilere beş yolcu alan dolmuşlar, dolmadan kalkmazlardı. Bu yolculukta yolcular gittikleri mesafe kadar ücret öderlerdi. Bu ücretler belediyece belirleniyordu. 1970'lerde, gecenin geç saatleri ile sabaha karşı vakitlerde bile Taksim'den Levent, Etiler'e kadar dolmuş çalışıyordu. Taksim ve Beyoğlu'nun gece kulüpleri ve diskoteklerinden sabaha karşı çıkan insanlar, bu araçlarla rahatça evlerine ulaşabiliyorlardı. Ancak, 70'lerin sonlarına doğru anarşik olayların artması bu kolaylığa darbe vurdu, eskisi gibi geç saatlerde dolmuş da bulunmaz oldu...

Mecidiyeköy'den kalkan ilk minibüslerin çalışmaya başlamasıyla çevrede görüntü kirliliği ve trafik karmaşası arttı. Bunun en güzel örneği, bugün Trump Tower'ın bulunduğu boş arazide toplanan ve kendi düzensiz düzeni içinde çalışarak en çok Topkapı'ya sefer yapan minibüslerdi. 1970'lerin ikinci yarısında yeni açılmış olan çevreyolunda uçarak 10-15 dakikada Topkapı Kaleiçi'ne varırlardı.

Boğaziçi Köprüsü 1973'te açıldığında bütün trafik Mecidiyeköy çıkışı ile şehir içine karışıyordu. 1975 sonunda viyadüğün tamamlanması ile yüksekte de trafik oluştu, gürültü kirliliği arttı. Aynı yıl Çevre Yolu'nda sefere koyulan Kadıköy-Yenikapı hattı çalışmaya başladı. Bu, Çevre Yolu'nun çok açık olması nedeniyle zamanında Mecidiyeköy'e varan düzenli bir seferdi.

1979 yılında Taksim-Zincirlikuyu arasındaki trafik sıkışıklığına çare bulmak amacıyla Büyükdere Caddesi'nde tercihli yol uygulaması başlatıldı ve cadde üç kısma bölündü. Çirkin demir parmaklıklarla ayrılan bu şeritte sadece otobüsler seyrediyor, arada bazen kaçak otomobillerin de girdiği oluyordu. Tercihli yol, ambulans, polis arabası, itfaiye gibi geçiş önceliği olan araçların kullanımına da açıktı.

Başlangıçta Mecidiyeköy-Taksim arasını 12 dakikaya indiren bu uygulamadan, tercihli yolun kalabalık caddelerle kesiştiği noktalarda oluşan gecikmeler nedeniyle 30 yıla yakın bir süre sonra vazgeçildi.

Bu değişimler sonucunda, artık eski Kahveönü'nün, Çınaraltı'nın olmadığı Mecidiyeköy merkezinde, viyadük altına rasgelen yere bir dönem çirkin İETT peronları ve bilet satış kulübeleri yapıldı. Burada seyyar satıcılardan dilencilere, otobüslerden aktarma yapanlara kadar yoğun bir yaya trafiği oluştu.

1992 yılında temeli atılan Taksim-Levent M2 metrosu 2000 yılında açıldı. Mecidiyeköy durağının iki çıkışı var; biri Ermeni Mezarlığı'nın ucundaki eski çocuk bahçesinin olduğu yerde, diğeri ise aynı zamanda Şişli çıkışı olarak da kullanılan Cevahir AVM'nin karşısında bulunuyor...

Mecidiyeköy'e ulaşımda yeni bir aşama 2007 yılında viyadük üzerine yapılan tercihli yoldan hizmete konulan metrobüs uygulamasıdır. Söğütlüçeşme-Avcılar hattı 2009'da Beylikdüzü'ne uzatıldı ve trafiği rahatlatan bir uygulama oldu.

Yüzyılı aşkın tarihinin son 50 yılında baş döndürücü bir hızla bir sayfiye yeri görünümünden bugünkü konumuna gelen Mecidiyeköy'ün son durumu ile ilgili söylenebilecek tek olumlu söz ulaşım konusundadır. Günümüzde Mecidiyeköy eski Taksim'i de geride bırakacak şekilde ulaşımda merkez konumuna ulaşmış, buna karşılık önemli bir bedel ödeyerek sayfiye görünümünü kaybetmiştir.

Diğer bir açıdan bakıldığında, bugünkü karmaşa Mecidiyeköy'ün merkez konumundan kaynaklanmaktadır. "Kısır döngü" halinde devam eden bu etkileşimin durması için çemberi bir yerden kırmak gerekiyor, ama nasıl?

2015 yılında temeli atılan ve 2018 yılında açılması planlanan Mecidiyeköy-Kabataş metrosuyla bu hatta günde 700.000 yolcu taşınacağı tahmin ediliyor. Ortaklar Caddesi ile Çamlıca arasında teleferik yapılması planlanıyor. Son günlerde bu haberlere bir de

"havaray" eklendi. Bu planlamalarla Mecidiyeköy'deki kısır döngünün kırılacağı düşünülemez. Ancak döngü hızlanır, eski binalar yerine daha yüksek yapılaşma olur, daha çok metro, daha çok otobüs hattı gereksinimi oluşur.

Bütün alanlarda olduğu gibi nüfus yoğunluğu ve ulaşım planlaması bilimsel bir olgudur. Bilim günlük yaşama uyarlandığında yaşamla bütünleşir. Bu verilerden yararlanmayan gelişigüzel yapılaşmalarla trafik içinden çıkılamaz hale gelmekte ve bunun en tipik örneği Mecidiyeköy'de yaşanmaktadır. Stadyum ve Likör Fabrikası alanlarındaki gökdelenlerin trafiğe olumsuz etkisi şimdiden burada yaşayanları korkutuyor ve semtin eski sakinlerine "buralardan gitmeliyiz" dedirtiyor.

İETT Deposu ve Otobüs Garajları

Günümüzde olmayan, ancak eski zamanları anlatırken "olmazsa olmaz" bir tanımlama ile mutlaka anlatılması gereken İETT Deposu ve otobüs garajları, adı Mecidiyeköy'le özdeşleşmiş bir yapıydı. Zamanındaki önemini anlatmak için "Mecidiyeköy'e hayat verirdi" demek fazla olmaz sanırım. Ulaşımdaki öneminden başka büyük bir işletme oluşuyla da köyde oturanlar için önemli bir iş sahasıydı.

Şişli tramvayından son durakta inerek evlerine kadar yürüyecek olan Mecidiyeköy yolcuları için İETT Deposu'na giden seferler her zaman büyük bir nimet olmuştur. Mecidiyeköylüler Şişli'den sonra hafifçe yokuş çıkılarak ulaşılan depoya kadar son seferle gelmeyi bu yüzden daima kâr saymışlardır. Depoya varınca sonrası kolaydır; Mecidiyeköy'e doğru yol düzlüktür, uzaktan köyün ışıkları görünür. İstanbul'un herhangi bir yerinden geç saatlerde evlerine dönenler, Şişli Garajı'na giden tramvayları bu yüzden hep sevinçle karşılamışlardır.

Eski Mecidiyeköylüler, tramvay yönetim binası ile Fransız La Paix Hastanesi'nin komşu olması dolayısı ile bu binaların ve hemen hastanenin önündeki son durağa "İspitalya" (hospital, hastane) derlermiş. Zaten İETT'nin yönetim binası o zaman hastaneye kadar devam eden uzun ve zarif bir binaymış.

Tramvay Deposu 1912'de atlı tramvayların deposu olarak açılmış olduğundan bir bölümü doğal olarak ahırmış. 1913'te Şişli'ye gelen elektrikli tramvay hattının uzatılmasıyla birlikte elektrikli tramvay deposuna dönüşmüş ve sol tarafına 1947'de eklenen otobüs garajları ile daha da büyümüş. 1961'den sonra troleybüsler de burada depolanmışlar.

1952'den sonra vatmanlar, otobüs şoförleri ve biletçileri burada eğitim gördüler. Başrollerini Türkan Şoray ve Ayhan Işık'ın oynadığı "Otobüs Yolcuları" filminin çekimi 1961 yılında burada yapıldı.

1987'de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne devredilen alan, 2000 yılına

kadar İETT tramvay, troleybüs ve otobüslerine hizmet vermeye devam etti.

Tartışmalı bir süreç sonrasında 2005 yılında alana yapılan Cevahir Alışveriş Merkezi'nin hizmete açılmasıyla bölge "Cevahir" olarak anılmaya başladı. Alışveriş merkezi el değiştirse de ilk sahibinin soyadı semtin bu bölgesine kalıcı bir isim oldu.

R. S. Kayserilioğlu tarafından hazırlanan ve İstanbul tramvaylarını anlatan "Dersaadet'ten İstanbul'a Tramvay" isimli kitapta, Maslak Yolu üzerinde 1920'lerde yapılan büyük yönetim binasının ilk halini görmek mümkün. Günümüzde korunmakta olan binanın La Paix Hastanesi'ne doğru uzayan bir kısmı, bilinmeyen bir zamanda yıkılıp yerine Beytem Han'ın yapılmış olduğu bu fotoğraftan anlaşılıyor. Aynı kitaptan, Şişli Tramvay Deposu'nun 17.9.1912'de açıldığını, 10.720 m^2'lik bir alanı kapsadığını; sadece garajın 8.674 m^2 olduğunu; içinde bakım atölyesi, bürolar, su şatosu, tramvay depoları, yatakhaneler, kantin gibi birçok bölümün olduğunu öğreniyoruz.

Avrupa yakasında tramvayların son seferi 12.8.1961'de Şişli'den Beyazıt'a yapılmıştı. Depodan çiçeklerle süslenerek çıkan 128 numaralı ve ard arda dizilen altı tramvaylık bir konvoy, yol boyunca caddelerin iki yanında sıralanmış halk tarafından üzüntüyle uğurlanmıştı. Tramvay deposu daha sonra otobüs ve troleybüs garajı olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Çocukluğumuzda İstanbul'da hizmet gören ve markalarına göre garajın içinde ve daha sonra Büyükdere Caddesi'ne taşarak akşamları yol kenarına sıralanan otobüslerle duygusal bağımız oluşmuştu. Çocuklar arasında Skoda'ların Akaretler yokuşunda zorlanması, troleybüs ve otomatik vitesli Leyland marka otobüslerin fren sesi sık taklit edilirdi. 1970'lerde İstanbul'a gelen Leylandlar, çeviklikleri ve fazla yolcu kapasiteleri ile çok tercih edilen otobüslerdi. Şoförlerin -galiba bilerek- ani bir frenle kalabalık otobüsü sıkıştırması, yeni yolcular için yer açması pek ünlüydü. Uzaktan bir Leyland'ın görünmesi, gideceğimiz yere zamanında yetişeceğimizin habercisi sayılırdı.

Şişli Garajı'nda (tramvayların kaldırılmasından sonra depo daha çok

garaj olarak adlandırılmaya başladı) arkalara doğru (güneydoğuya) uzanan dev arazide tramvay ve otobüslerin günlük bakımları ve basit tamirleri yapılmaktaydı. Tramvayların kaldırılmasından sonra Şişli ile Depo arasında tramvaylı günleri hatırlatan demir raylar uzun süre parke yolda bırakılmıştı. Büyük değişimden sonra bu rayların ve parke taşlarıyla birlikte hurdacılara satıldığı söylendi.

Başlangıçta seksen otobüs kapasiteli olan iki katlı İETT Garajı'nda çalışan otobüs şoförleri, vatmanlar çoğunlukla Mecidiyeköy'de otururlardı. Köyden yürüme mesafesindeki garajın arkasındaki bayırlarda çiçekçilik yapılır, küçük dereler Fulya Deresi'ne doğru akardı. Çevresinde yerleşim olmayan Depo'nun arkası çöplük haline gelmişti. O zamanlardan ileri görüşlü olanlar çevredeki çiçek tarlalarını arsa olarak satın aldılar. İşte o yıllardan bir anı; bir komşu anneme anlatıyor, kısıtlı imkânları ile bir arsa almışlar, annem yerini soruyor. Kulağıma çalınan cevap; "İETT deposunun çöplüğüne bakıyor".

Otobüs Garajı, tamir ve bakım atölyeleri, yiyecekten giyeceğe, çamaşır makinesinden buzdolabına her şeyin satıldığı büyük bir kantini, caddedeki binada müdürlerin oturduğu lojmanı, su deposu vb. gibi donanımıyla kendi içinde bir şehir gibiydi. Bu büyük işletmede dönem dönem çalışan ve sonradan çok ünlü olan kişiler arasında Peride Celal, Münevver Andaç, Ferruh Bozbeyli, Yaşar Kemal, Tuncel Kurtiz, Hıfzı Topuz, Mustafa Sarıgül ve Recep Tayyip Erdoğan vardı. Erdoğan'ın ayrıca İETT Futbol Takımı'nda oynadığı biliniyor.

1980'lerden sonra deponun taşınma kararı ile birlikte iştahı kabaranların sayısı mutlaka çok fazlaydı. Bense buradan geçerken bitmeyen bir umutla yemyeşil, devasa park görür, bu hayalimi hep canlı tutardım. Öyle ya; hangi yönetici şehrinin yaşanmaz olmasını ister?

Maalesef, hayallerimin hep tersi gerçekleşti ve bu büyük alanın tamamına dev bir alışveriş merkezi yapıldı. Geniş ve uğultulu katlarında çılgınca alışveriş edilmesinin, elektrik yüklenerek baş ağrıları ile eve dönülmesinin daha uygun olduğu düşünülmüş olmalı.

İstanbul'un son yüzyıllık tarihine İETT Garajı veya Depo durağı olarak

geçen bu bölge, 2005'ten sonra "Cevahir" diye anılmaya başlandı. Artık kimse garaja göre yol tarif etmiyor, kimse kimseyle depo durağında buluşmuyor. Eski semt isimlerinin yeni yapılan binalara göre değişmesi ilginç, ama daha ilginç ve acı olanı, artık kimsenin eski depoyu hatırlamaması...

1960'lardan sonra sadece İETT otobüs ve troleybüs yönetim binası olarak işlev gören ve Cevahir AVM'nin yapılışı sırasında korunmasına karar verilen bina "birinci ulusal mimarlık çizgisi" özellikleri bozulmadan yenilendi ve halen lokanta olarak hizmet vermeyi sürdürüyor. Gönül isterdi ki, yapılacak alışveriş merkezi hiç değilse aynı mimari tarzda, daha küçük boyutlarda olsun, ayrıca çevresinde biraz da yeşil alan olsun...

Hayat Hastanesi

Hayat Hastanesi, eski Mecidiyeköy'e değer katan önemli bir kurumdu. İstanbul'un sayılı ve saygın özel hastanelerinin başında gelirdi. Hastane olarak yapılan yeni binasında zamanının ünlü ve başarılı hekimlerini bir araya toplamıştı.

Hukukçular Sitesi'ni geçtikten sonra Büyükdere Caddesi'ne paralel yerleşimli Bahçeler Sokak ile ana cadde arasında yer alan ve her iki tarafa da kapısı olan hastane, 24 yıllık hizmetten sonra yıkıldı. Yerini Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu'nu da barındıran binaya bıraktı. Daha sonra bu tiyatro da tarihe karıştı.

Hayat Hastanesi, hizmet verdiği yıllarda, varlığı ile Mecidiyeköy'ün gurur kaynaklarından biriydi. Prof. Dr. Kenan Karabay'ın anılarından, bu alanda 1950'li yıllarda geniş bir bahçe içinde, büyük salonunda mermer bir çeşme ve havuz olan güzel bir köşk bulunduğunu öğreniyoruz. Prof. Dr. Gıyas Korkud bu köşkü görmeden satın almış ve yıllarca hayalini kurduğu özel hastanenin temellerini bu arsada atmıştı. Gıyas Hoca, o yıllarda Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde Üroloji Kliniği'nin başındaydı. Aynı zamanda özel hekimlikte de çok başarılıydı.

Özel ameliyatlarını İstanbul'un az sayıdaki özel hastanelerinde yaparken, zaman zaman hastalardan aldığı eleştiriler nedeniyle hastane kurma düşlerine dalıyordu. Aniden eyleme geçip Mecidiyeköy'deki bahçeli bu eski köşkü satın aldı. Köşkün Büyükdere Caddesi'ne cephesi yoktu ama, caddeye bağlanan bir yolu vardı. Bahçesi de hastaneyi anayolun kalabalığından ve gürültüsünden uzak tutuyordu.

Bir keresinde, Süleyman Demirel başbakanken bir hasta ziyareti için hastaneye gelmek istemiş; bunu duyan hasta ve personel onu karşılamak için ön kapıya çıkmış... Arka kapıdan az sayıda kişiyle hasta odasına kadar gelen Demirel odada kimseyi bulamayınca şaşırmıştı (Sanırım o yıllarda başbakanlar daha alçakgönüllü ziyaretler yapabiliyorlardı.)

Gıyas Bey'in eşi Belma Korkud anlatıyor:

"4.Levent'te Zeki Müren ile komşu villalarda oturan Gıyas Hoca, hastane kurma düşüncesi oluştuğunda bu projesi için yeni taşındığı evini ve dört ayrı apartman dairesini satmış, arabası ile birlikte eşinin kürklerini de elden çıkartmıştı. O yıllarda böyle projelerde devlet kredisi söz konusu değildi. Hoca, bazı arkadaşlarının borç ve ortaklık tekliflerini de reddetmişti. Mecidiyeköy'deki eski köşkün yıkılmasından sonra bu arsaya dört kat yapılaşma izni verilmiş, ancak bina sekiz katlı hastane sağlamlığında planlanarak hayata geçirilmişti. Mimar Bülent Eserova, hastanenin yapımı tamamladıktan sonra da yemekhane sohbetlerinin vazgeçilmez üyelerinden biri olarak kaldı. Gıyas Hoca ve mimar Bülent Bey kilolu olduklarından birlikte sık sık diyete başlar ve sonra vazgeçerlerdi..."

İstanbul'da özel hastane olarak yapılan ilk binalardan biri olan Hayat Hastanesi 1967'de hizmete açıldı. Üst katlarda üç adet suit odası bulunan toplam 40 yataklı bir hastaneydi. Ancak onu zamanının en önemli hastanesi konumuna çıkaran unsur, kadrosundaki değerli hekimlerdi. Başta Prof. Dr. Gıyas Korkut olmak üzere Prof. Dr. Tarık Minkari, Doç. Dr. Erdoğan Konuk, Prof. Dr. Kut Sarpyener, Prof. Dr. Muzaffer Akkılıç, Prof. Dr. Sedat Katırcıoğlu, Prof. Dr. Reşat Etaner, Dr. Suat Etaner, Prof. Dr. Kenan Karabay, Prof. Dr. Sina Tükel, Prof. Dr. Çolpan Mirzataş, Prof. Dr. Semih Gözonar, Prof. Dr. Halim Hattat, Prof. Dr. Mesut Parlak, Prof. Dr. Şevket Tuncel, Prof. Dr. Ahmet Kadıoğlu, Prof. Dr. Öznur Kuşakçıoğlu, Prof. Dr. Kenan Karabay ve niceleri...

Sonradan çoğunun öğrencisi olduğum hocalarımızı burada saygı ile anarken, esprili ders anlatımı, şiir gibi ameliyatları ile bize hekimliği ve cerrahiyi sevdiren hocamız Tarık Minkari'yi ayrıca anmak isterim. Belma Korkud, o yıllarda Minkari'nin cerrahisi için "Avrupa'da böyle parmak yok" denildiğini aktarıyor.

Başhekim Op. Dr. Nevin Özen, Türkiye'nin ilk hanım plastik cerrahlardandı. Eşi ürolog Prof. Dr. Melih Özen de özel hastalarını Hayat Hastanesi'nde ameliyat ederdi.

Hastanenin giriş katında iki adet ameliyathane vardı. 1970'li yılların en çok estetik burun ameliyatı yapan doktoru, KBB uzmanı Dr. Erdoğan Konuk'tan, babasının adını taşıyan Salih Konuk Ameliyathanesi'nde, tıp fakültesinden mezun olduğum yıl bir estetik burun cerrahisi izleme olanağını bulmuş ve çok mutlu olmuştum.

Gıyas Hoca'nın hastanede ortamı şenlendiren ziyaretçilerinin olduğu anlatılıyor. Bunlar arasında hocanın arkadaşlarından ve zamanın sanatçılarından çok isim yer almaktaymış. Aydın Boysan, Mahmut Baler, Ümit Yaşar Oğuzcan, Hayati Tabanlıoğlu, Kemal Ulusu, Nezih İşeri, Oktay Ekşi, Halit Kıvanç, Süleyman Seba, Sadun Boro gibi ünlü isimlerle birlikte İhsan Sabri Çağlayangil, Kemal Satır, Kemal Demir gibi politikacılar da zaman zaman sohbet için ziyarete gelirlermiş. Ayrıca Aşık Veysel, Şemsi Yastıman, Nevzad Atlığ, Gönül Yazar, Ajda Pekkan, Bülent Ersoy'un da çeşitli nedenlerle hastaneyi ziyaret edenler arasında olduğu anlatılıyor.

Prof. Dr. Kut Sarpyener anlatıyor:

"Hayat Hastanesi o yıllardaki diğer hastanelere göre son derece gösterişli idi. Özel yapım pirinç karyolaları, İtalya'dan getirilmiş yemek takımları ve ilaç fincanları, doktor yemekhanesi, o yıllara dek diğer hastanelerde olmayan doktor odası ve doktor dolabı, hemşire odası gibi yeniliklerle açılmıştı. Kısa sürede hastaların yatmak için sıra beklediği bir hastane konumuna geldi."

Dr. Sarpyener'in ilginç anıları arasında Türkan Şoray'ın attan düşme öyküsü de var:

1971'de Elazığ'da "Cemo" filminin çekimi sırasında attan düşen Türkan Şoray için Erol Simavi, Prof. Dr. Kut Sarpyener'i arıyor. Hürriyet Gazetesi, Türk Hava Yolları'na ait bir F27 uçağını kiralayarak (hatta tarifeli uçuşları değiştirerek) Dr. Sarpyener'in Elazığ'a ulaşmasını ve Şoray'ın güvenli bir şekilde Hayat Hastanesi'ne nakledilmesini sağlıyor. Elazığ SSK Hastanesi'nde tanıyı kolaylaştıran bir röntgen cihazını görünce Dr. Sarpyener hayret ediyor ve çok mutlu oluyor, çünkü o yıllarda İstanbul'da böyle güzel ve donanımlı bir cihaz her hastanede bulunmuyor. Bu cihazla filmi çekilen, boyun kırığı ve çıkığı

saptanan Şoray, boynuna traksiyon apareyi yerleştirilerek güvenli ellerde İstanbul'a getiriliyor. Ancak bu nakil işlemi o kadar da kolay olmuyor. THY'nin bu durumda almayı kabul etmediği ünlü hasta için birçok bürokratik engel aşılıyor ve Şoray, Sarpyener'in tarifiyle "ağlaşan kadınlar" eşliğinde uçağa alınıp İstanbul'a ulaştırılıyor. İstanbul'da Belediye Başkanı Fahri Atabey, Şoray'ı alanda çiçeklerle karşılıyor, havaalanı kalabalıktan geçilmiyor. Tabii, bu arada, tarifeli İstanbul-Ankara seferi de yapılamamış oluyor.

Hayat Hastanesi'ne boyun çıkık ve kırığı nedeniyle yatırılan Şoray, 45 gün boynu sabitlenmiş bir şekilde - traksiyonda tutuluyor. Tanı ve nakil konularında şansı yardım eden Şoray'a yapılan konsültasyonlarda nörolojik belirti olmaması onun için büyük bir bir şans... Şoray, Prof. Dr. Kut Sarpyener tarafından yapılan tedavi sonunda sağlığına kavuşuyor. Daha sonra hayat arkadaşı Rüçhan Adlı ile birlikte İsviçre'ye giden Türkan Şoray burada da kontrolden geçiriliyor.

Şoray'a bu olaydan sonra çok sayıda "maşallah" hediye ediliyor. Prof. Dr. Kut Sarpyener'in adı "Türkan Şoray'ın doktoru" olarak değişiyor ve sırf bu nedenle daha sonra kendisine çok sayıda hasta başvuruyor.

Yine o yıllarda politika ve sanat camiasından birçok ünlü çeşitli nedenlerle Hayat Hastanesi'nde yatarak tedavi görüyorlar. Ayrıca, Dündar Kılıç ve ailesi gibi yeraltı dünyasının ünlüleri de hastanenin devamlı hastaları arasında yer alıyorlar.

Dr. Kut Sarpyener'in naklettiği diğer bir ilginç anı da şu: Hastanede intihar teşebbüsü ile yüksekten düşerek belkemiği travması geçiren ve aynı zamanda alkolizm tedavisi gören bir hanım hasta yatıyor. Hasta, Dr. Sarpyener tarafından belinden ameliyat ediliyor, bu sırada böyle ameliyatlarda yapıldığı gibi hastaya idrar sondası da koyuluyor.

Aynı günlerde hastaneye gelen yaşlı bir hanım heyecanla oğlunu arayıp duruyor. Sonunda bel ameliyatı olan hastanın aslında bir transseksüel olduğu, fakat ameliyatta dahi bu değişimin anlaşılmadığı ortaya çıkıyor.

1991 yılına gelindiğinde artık İstanbul'da çok sayıda özel hastane açılmıştı. Geçen 24 yıl, Hayat Hastanesi'ni ve tıbbi aletlerini eskitmiş, yeni yatırım görmemişti. Yenilenme ve gelişme için gerekli mekân ve yönetim sorunlarının da ortaya çıkmasıyla birlikte, 1991 yılında hastaneyi kapatma kararı alındı. Oysa ne hastalar iyi olmuştu orada, ne anılar yaşanmıştı.

Hepsi birbiriyle çok iyi arkadaş olan ve özellikle şakacılığı ile ünlü Tarık Minkari ve hekim arkadaşları, tıbbi aletleri ile birlikte, 1981 yılında açılmış olan Osmanoğlu Hastanesi'ne taşındılar. Bazı aletlerin Dr. Salih Osmanoğlu tarafından satın alınması ve grubun burada çalışmaya başlamasıyla birlikte aynı hava uzun süre Osmanoğlu Hastanesi'nde yaşatıldı, kısmen yaşatılmaya devam ediyor.

Sosyal açıdan Hayat Hastanesi, birçok hekimin buluşma, sohbet ve şakalaşma yeriydi. Hatta bu neşeli gruba “Korkud Kulübü" ismi verilmişti. Girişteki başhekim odası veya alt kattaki yemekhanede oturulur, keyifle yemek yenirken birbirinden güzel hikâyeler anlatılır veya oluşturulurdu. Kilolu olan Gıyas Hoca, sürekli yemeklerine dikkat etmesi önerildiğinden, önce aşağı inip karnını doyurur, daha sonra başhekim ve diğer arkadaşları ile birlikte normal yemeğini yerdi!

Bir gün yemekte onu dinleyenler, hem çevresine bir şeyler anlatıp hem de önündeki etini bıçakla kesmeye çalışırken zorlandığını fark ettiler. Gıyas Hoca o sırada tabaktaki yemeğin içine girmiş kravatını kesmekle meşguldü.

Şakalar, daha çok çapkınlığıyla ünlü Dr. Sedat Pınar üzerinde yoğunlaşırdı. Bir cumartesi günü başhekimlikte sohbet eden doktorlar, Sedat Bey'in Cadillac otomobiliyle bahçeye girdiğini; kendisi hastasını görmeye çıkarken yanında oturan çok güzel hanımı da arabada beklettiğini fark ettiler. Hemen harekete geçip hanımı başhekim odasına davet ettiler ve yerine hastanenin yaşlı bir hizmetlisini oturttular. Heyecanla arabasına dönen Sedat Bey'in, arabayı çalıştırırken sağına dönüp yanındaki hanıma bakmasıyla yüzünde oluşan şaşkınlık ifadesi uzun süre hastanede ve diğer sosyal ortamlarda anlatılan bir konu olmuştu.

Bu neşeli ekip, hastanenin kapanmasından önce başlayan ve sonra da devam eden yaprak dökümüyle birer birer aramızdan ayrıldılar. Prof. Dr. Gıyas Korkud'u, 1998 yılbaşı gecesinde kaybettik. Şimdi Hayat Hastanesi, o günleri yaşayanlardan kalan bir hayal gibi, sanki hiç var olmamış gibi...

Likör ve Kanyak Fabrikası

Remziye Salih, 1932-1933 Öğretim Yılı'nda hazırladığı "Beşiktaş-Ihlamur Vadisinde Tetkik Tecrübesi" isimli tezinde, Mecidiyeköy'ü de araştırma sınırları içine almış ve bu çevrenin tek önemli yapısı olarak Müskirat Fabrikası'ndan (İçki Fabrikasi) söz etmiştir. Ihlamur Vadisi'ne inen derelerin başlıca Tramvay Deposu ve Müskirat Fabrikası yamaçlarından geldiğini ve arazinin yüzde 0,25 derecelik bir eğimi olduğunu vurgulamış:

"Bu bölgedeki tek yapı, iki yıl önce açılan Müskirat Fabrikası'dır. Bu bölgenin rakımı 128'dir. Müskirat Fabrikası'nın iki tarafından gelen çift vadinin birleştiği yerde bir köprü vardır. Köprünün bulunduğu yerde sath-ı mailler gayet diktir ve uçurum şeklini alır..."

Görülüyor ki, 1930'lu yıllarda bölgede tek tanımlanabilen adres Likör Fabrikası, konum buna göre belirleniyor.

İstanbul Ansiklopedisi şöyle yazıyor:

"Fabrika 1930'da Büyükdere Caddesi'nde, o dönemdeki adıyla Maslak Yolu üzerinde, bağ ve bahçelerle çevrili 108 rakımlı tepede kurulmuştu. 1940'lı yıllarda bu daracık yolun her iki tarafında sıra halinde çam ağaçları bulunmaktaydı. Fabrikanın tam karşısında bahçeler arasında kır kahveleri, kır kahvelerine giden yolun başında bir Hamidiye Suyu çeşmesi bulunuyordu.

Çeşmenin yanından girilen sokağın başındaki tek katlı, bahçeli ev Vasfi Rıza Zobu'nun eviydi. Bir zamanların ünlü baritonu İhsan Balkır'ın evi bu evin hemen yan tarafında, kır kahvelerinin arasındaydı. Fabrikanın sağ tarafı ise tamamen dutluktu. Dutluğun ortasından akan dere, aşağıda Fulya Deresi'yle birleşirdi. Fabrikanın arka tarafında, bir prensese ait olduğu rivayet edilen terk edilmiş bir köşk bulunurdu." Bir başka kaynak, 'Likör Fabrikası kurulduğunda 48 dönüm arazisi vardı. 1960 yılında 13 dönüm arazisi üzerine Ali Sami Yen Stadı yapıldı. Çevre yolları yapılırken 11 dönüm arazi Karayolları'na devredildi" diye yazıyor.

"Başlangıçta 48.000 m^2 olan arazisini önce Ali Sami Yen Stadyumu daha sonra da çevre yolları için Karayolları'na veren fabrikanın bahçesinde yetiştirilen adaçayı, nane, kekik ve ön bahçede yetiştirilen güller likör yapımında kullanılmaktaydı. 1950'li yıllarda bu fabrikada üretilen kahve likörü, Hollandalı Andros firması tarafından şişelenmiş Paşa Likörü adıyla dünyadaki en kaliteli üç kahve liköründen biri olmayı başarmıştır. 1960'larda bu likör üretimden kaldırılmıştır. Fabrika çalıştığı son zamanlara dek cin, kanyak, brandy, vermut, kınakına şarabının yanı sıra, ahududu, çilek, kayısı, mocca, kakao, acıbadem vb. gibi 17 çeşit likör üretmekteydi. Farklı yeni likör denemeleri de yapılan fabrika, çeşitli uluslararası yarışmalarda altın ve gümüş madalyalar almıştı. Esans kullanılmadan taze meyvelerden yapılan likörler arasında özellikle Boğaziçi ve kokulu Arnavutköy çilekleri ile ve Tarabya sırtları, Zekeriyaköy'den toplanan ahududularla yapılan likörler İstanbul'a özgü likörlerdi. Son zamanlarda meyve yetişen alanların yapılaşmaya maruz kalması ile meyveler Ereğli'de yetiştirilmeye başlanmıştı."

Fabrika kurulduktan sonra üretimine başlanan "Hennessy" tipi konyak, bu isimle tanımlanınca problem çıkmış ve dava konusu olmuştu. Fransızlar dava açınca zamanın ilgilileri durumu Atatürk'e bildirmişler, Atatürk'ün de kanı yakar derecede bir özelliğe sahip olan bu içkiye "kanyak" adının verilmesini önermiştir.

2000'li yıllardan sonra şehir hızlı bir yıkım-yapım dönemine girerken İstanbul'un en çok tartışılan projelerinden biri, kuşkusuz Mecidiyeköy'deki tarihi sayılabilecek Likör ve Kanyak Fabrikası'nın yerine yapılacak projeydi.

Cumhuriyetin o çok hızlı yapılanma yıllarında Maslak Yolu'nda ünlü Fransız mimar Robert M. Stevens tarafından yapılan fabrika binası, mimarının kendi ülkesi dışındaki tek eseriydi ve 2006 yılında "endüstriyel miras" kapsamında 2 No'lu Koruma Kurulu'nca kültür varlığı olarak tescil edilmişti. Ayrıca, bahçesindeki ağaçlar 2008, bacası ise 2011 yılında ayrı ayrı tescil edildi. Geniş bahçesi, bahçesindeki ağaçlar, özellikle çınarları ile ünlüydü. Belki de bu yüzden tüm umutlar bitip yıkım başlarken inşaatçı firma bir gazete haberi ile İtalya ve Almanya'dan çınar ağacı getirtecekleri konusunda bir demeç verdi (22.11.2012 - Milliyet).

Bu tescillere karşın 2008 yılında yatırımcılara satılan ve hemen bir yıl sonra yıkılan binanın yerine aslına uygun olarak fabrika binasının inşa edileceği ve arsada konut, ofis ve otel binası yapılacağı açıklandı. Sonradan Likör Fabrikası'nın fabrika binası ve arsa olarak değil, sadece arsa olarak satıldığı, yapılan anlaşmada anıtsal bir yapı olan fabrika binasından söz edilmeyip sadece ağaçların korunmasından söz edildiği ortaya çıktı. O güzel ağaçlar, şimdi devasa binanın önünde sıkışmış kalmış durumda, güneş bile görmüyorlar.

İronik bir şekilde inşaatı çevreleyen reklam panosunda "Quasar... Mecidiyeköy'e yeşil geliyor" yazısına cevaben "Keşke hiç gelmeseydi" diyesi geliyor insanın.

Çocukluğumuzda bir demirbaş gibi gördüğümüz ve asla bir gün yok olabileceğini düşünemeyeceğimiz Likör Fabrikası'nda 1960'larda çalışan bir bekçinin öldürülmesi Mecidiyeköylülerce çok korkunç bir olay olarak algılanmıştı. Bu bekçinin eşinin dedemin evinde çalışan bir hizmetli olması, bize acıyı daha da derinden yaşatmıştı. Bekçi, soygun amacıyla fabrikaya girmek isteyen kişiler tarafından ateşli silahla vurularak öldürülmüştü. Geride küçük çocuklarıyla yalnız kalan bir anne bıraktı.

Fabrikanın laboratuvarlarına yaptığımız bir okul gezisini hayal meyal hatırlıyorum. Fabrika yöneticileri biz ortaokul öğrencilerine laboratuvarları gezdiriyor, likör yapımı ile ilgili bilgi veriyordu. Bir ilaç fabrikası gibi temiz, bir eczane gibi düzenli bir ortamdı.

Fabrikanın Büyükdere Caddesi'ndeki yuvarlak hatlı giriş binalarından biri satış mağazasıydı. Bu mağazada piyasa fiyatlarına göre indirimli likör ve içki satışı yapılırdı. O yıllarda özellikle bayramlarda ziyaretçilere likör ile birlikte çikolata ve badem şekeri ikram etmek adeti vardı. Evde mutlaka nane likörü veya meyveli likörler bulundurulur, misafir geldiğinde küçük likör kadehlerine değişik likörler koyularak tepsiyle sunulurdu. Misafir bunların arasından istediği likörü seçerdi. Nane likörünün parlak yeşil rengini çok net hatırlarım; rengi çok çekici fakat tadı biraz acıydı. Herkes naneden çok hoşlanmaz, daha çok tatlı olan vişne, muz gibi meyve likörleri tercih edilirdi.

Bu eski adetler hızla terk edilirken kapatılan Likör Fabrikası'nın yok oluşu evlere likör alımını ve tüketilmesini de azalttı. Bilecik'teki yeni fabrikada likör hala üretilse de artık fabrika satış mağazası olmadığı için likör alınmaz, misafire ikram edilmez oldu. Belki böyle olmamıştır, ya da Mecidiyeköylüler likörle böyle içli dışlı yaşadıktan sonra onun yasını tutmaya başlamışlardır...

Likörlü günlerden bir anı; Kuyu Sokak'taki evlerden birinde, bir düğün gecesi, büyükler evin küçük salonunda otururken, biz çocuklar diğer odalarda, antrede, mutfakta oynuyorduk. Abim ve birkaç yaşıtı çocuk, gidip gelip mutfaktan bir şey alıyorlardı. Bir süre sonra hepsi kıkırdamaya, nedensizce gülmeye başladılar. Annem, durumu fark edip benimle onu yanına çağırdı. Abim yanına gittiğinde küçük, ani, ama şiddetli bir tokat patladı yüzünde... Bunu benden başka kimse görmemişti. Bu tokadın nedenini eve gidince anladım: Abim, sunumdan kalan yarım şişe nane likörünü içmişti ve bayağı sarhoştu. Eve döner dönmez yatıp uyumuştu...

Bütün bu anılarla birlikte yok olan Likör Fabrikası'nın yerine yapılacak iki gökdelenin önüne fabrikanın bir kopyasının yapılacağı söyleniyor. Gökdelenlerin gölgesinde kültür, sanat ve moda aktivitelerinin yapılacağı bir merkez olacakmış. Bu sayede pek yakında Mecidiyeköy'e yeni bir katma değerle birlikte katma trafik de hediye edilecek....

Terk edilmiş yıllarında bahçesindeki ağaçların sonbaharda sarı-kızıl renkli tablolar oluşturduğu, 70 yıl boyunca Mecidiyeköylülere ve ülkeye hizmet eden özgün, saygın ve değerli Likör Fabrikası artık yok.

Zaten bayramların ne eski tadı, ne de likör ikram etme âdeti kaldı. Ben eski fabrikanın ıssızlığında, sonbaharlarda kızıla dönen yapraklarıyla hüzünlü ağaçlarını özlemeye devam edeceğim.

Ali Sami Yen Stadyumu

Yaşayanlar anlatıyor... 1930'lu yıllarda İstanbul'da sadece üç stadyum vardı. İlki Taksim'de bugün Gezi Parkı'nın olduğu yerdeki Topçu Kışlası'nın bahçesi, ikincisi bugün Çırağan Kempinski Otel'in bulunduğu yanmış Çırağan Sarayı'nın avlusundan bozma Şeref Stadı, üçüncüsü ise Fenerbahçe'de Papaz'ın Çayırı denen bölgedeki Fenerbahçe Stadı.

1940'larda, Galatasaray'ın kullandığı Taksim'deki Topçu Kışlası'nın avlusundan bozma stadyumun yıkılma kararı alınınca, gençler futbol oynamak için kırlık Mecidiyeköyü'nün boş bir alanına gelir olmuşlardı. O zaman sadece bir cadde, caddenin solunda birkaç sokaktan ibaret Mecidiyeköy, kalan bütün çevre dutluk ve çayırlıktı.

Burada bir stadyumun yapılmaya başlanması, karşılaşmaların gerçekleştirilmesi, oyuncu ve seyirci olarak alana ulaşmak çok zordu. Bu yolculuğu Turgay Şeren *"Şişli'deki tramvay durağına gelinir, depoda inilip yürüyerek stadyuma ulaşılırdı"* diye anlatıyor.

1950'lerde Tramvay Deposu'ndan sonra Likör Fabrikası arazisine dek Gayrettepe yönünde Büyükdere Caddesi'nde tek sıra iki katlı evler, arkalarda ise boş alanlar uzanıyordu. Daha sonra stadyum yapılacak arsaya komşu evlerden birinde oturan ünlü Avukat Hakkı Avunduk, herkesin korktuğu kurt köpeğini bomboş bayırlarda serbest bırakıp koştururdu. Sadece dut ağaçları ve bostan kuyularının bulunduğu bu bayırlarda macera peşinde koşan Mecidiyeköylü çocuklar da vardı. Bunlardan biri olan abim, oralarda ne yaptıkları sorulduğunda, bostan kuyularında olta iğnesine karasinek takarak kurbağa, semender yakaladıklarını anlatırdı... Adeta Afrika'da safariye çıkmış gibi zevk alırlardı bu haylazlıktan...

Sonradan, yapı yoğunluğunun çok artmasıyla ne boş arazi, ne de bostan kuyusu kaldı. Bu bölge ve stadyumla ilgili olarak Burak Boysan'ın izlenimi şöyle:

"Orada binalar varmış, aralarına stadyum sıkıştırılmış".

Oysa birkaç ev dışında boş olan bu arazide önce Ali Sami Yen Stadyumu vardı, binalar sonradan artarak koca stadı sıkıştırdı.

Fulya Mahallesi'nin olmadığı, yamaçların dağ başı görünümünde olduğu 1960 ve 70'lerde, Ihlamur'dan stadyuma doğru arada keçi yolları denebilecek yollardan tırmananlar, vadinin tepesinde tek başına ve tüm heybetiyle duran Ali Sami Yen Stadı'yla karşılaşırlardı.

Ali Sami Yen Stadyumu, aslında idari birim olarak son 30-40 yılda hızla gelişen Fulya Mahallesi içinde kalmakla birlikte Mecidiyeköy'ün ayrılmaz bir parçası olacaktı...

Ali Sami Yen Stadyumu'nun yapılışı hakkındaki tarihsel bilgiler şöyle sıralanabilir:

1933 yılında yeni bir stadyum yapma fikri oluştuğunda, dönemin Galatasaray Kulübü Başkanı Ali Haydar Barsal tarafından başlatılan görüşmelerle, Mecidiyeköyü'ndeki Likör Fabrikası bitişiğindeki Tekel'e ait dutluk arazi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından satın alındı ve yapılacak stadyum için tahsis edildi. Dönemin Türk Spor Kurumu Başkanı olan Adnan Menderes'ten yardım alınarak 1936 yılında hafriyata başlandı. Ancak inşaat yıllarca bu aşamada kaldı.

1940 yılında tekrar gündeme gelen stadyum arazisi, dönemin başkanı Ali Tevfik Çınar'ın çabalarıyla 30 yıllığına Galatasaray'a kiralandı. Galatasaray da buna karşılık modern bir stadyum ve bir bisiklet veledromu yapmayı taahhüt etti. Savaş yıllarındaki imkânsızlıklar nedeniyle sürdürülemeyen inşaata 1943 yılında, Başkan Osman Dardağan zamanında yeniden başlandı. Stadyum, nihayet 1945 yılında Muslihiddin Peykoğlu'nun başkanlığı döneminde toprak bir zemin ve 500 kişilik bir açık tribünle açıldı. Galatasaray ise, Ali Sami Yen Stadyumu'ndaki ilk maçını, 24 Eylül 1944 tarihinde Süleymaniye'ye karşı oynadı.

1945'den itibaren resmi maçların oynanmasına rağmen şehre uzaklığı, ulaşım güçlüğü ve sert rüzgâr alması nedeniyle burada fazla

karşılaşma yapılamadı. Aynı tarihlerde İnönü Stadı'nın açılması nedeniyle Galatasaray bu stadı terk etti. 1955 yılında yenilenen kullanım anlaşması ile kalan 22 yılın üzerine 30 yıl daha eklenerek süre 2007 yılına kadar uzatıldı. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün üstlendiği inşaat 1959 yılında başladı. 1961'de Galatasaray ile yeni bir anlaşma yapıldı.

Stadın yıllar süren inşaat bitince, 20 Aralık 1964'teki açılışı Türkiye - Bulgaristan milli maçı ile yapılmıştı. İlk maçı Halit Kıvanç ve Orhan Ayhan birlikte anlatacak, çevrede oluşan dumanla birlikte başlayan kargaşada tribünlerden biri yıkılacaktı. Televizyonun olmadığı, sadece radyodan naklen yayının yapıldığı bu dönemde paniği de aktarmak zor olmuştu Halit Kıvanç için; çünkü on yaşlarındaki oğlu, tanıdıklara emanet karşı tribünde maçı izliyordu. Kendisi ise görevinin başından ayrılmadan kargaşayı dinleyicilerine aktarıyordu.

Ali Sami Yen Stadyumu'nun açılışında yaşanan bu olayı o günü yaşayanlardan dinledim. Tribünlerde oluşan kargaşanın nedeni daha sonra "dışarıdan gelen duman" olarak açıklanıyordu. Arka sıralarda oluşan panik ön tarafa doğru dalgalar halinde gelmiş, seyircileri öne sürüklemişti. En öndekiler de tribünlerden aşağı düşmüştü. Oluşan izdihamda 84 kişi yaralanmış, bir kişi yoğun bakımlık olmuş ve bir süre sonra da hayatını kaybetmişti. Yaşanan bu olayla maçın tadı kaçmış; gönülsüz oynanan oyun da 0-0 berabere bitmişti.

Sonradan konuştuğum hemen hemen herkes, Ali Sami Yen Stadyumu'nun bu açılış maçında orada olduğundan sözediyordu. Adeta, Mecidiyeköy'ün bütün gençleri, hatta bütün İstanbul o gün Ali Sami Yen'e akmıştı.

Can Dündar'ın, Hamdi Gezmiş'in anlatımıyla hazırladığı "Deniz Gezmiş" kitabında, Deniz'in 20 Aralık 1964 günü Ali Sami Yen Stadyumu'nda maçı izlediği, üstelik paniğin çıktığı açık tribünde olduğu anlatılıyor. Demir korkulukların yıkılmasi ile üst kattan alt kata düşen seyirciler arasında o da varmış. Ailesi, eve dönmeyen Deniz'i hastanelerde aramış ama bulamamış. Deniz, ancak saatler sonra, perişan bir halde ve ayakkabısız olarak eve yürüyerek dönmüş. Ailesine, "mucize eseri şişman birinin üstüne düşerek yaralanmaktan kurtulduğunu" anlatmış...

Galatasaray, 1970'li yıllarda Boğaziçi Köprüsü ve çevre yolları nedeniyle büyük bir kargaşa yaşayan semti, 1972-1981 yılları arasında terk etti. Bu dönemde stadyum daha çok antrenman sahası olarak kullanıldı ve oldukça bakımsız kaldı.

1973 yılında açılan Boğaz Köprüsü'nün çevre yolları, Mecidiyeköy'de iki katlı yol olarak stadyumun yanından geçerken neredeyse açık tribüne değecek kadar yaklaşmıştı.

1972-1980 arası semtin değişimine paralel olarak stadyum da kapılarını kapatıp yenilendi. Bu sırada birçok karşılaşma ve milli bayramlarda törenlere ev sahipliği yaptı. Ayrıca, semt sakinlerinin spor amaçlı kullanımına da sunuluyordu.

Daha sonraki yıllarda stadyum, Mecidiyeköy'ün neredeyse varoluş nedeni olacak, maçlara göre Mecidiyeköy'de iklim değişecek, trafik karışacak, çocuklar uyarılacak, kısacası yaşam burada maç günlerinde allak bullak olacaktı.

Maç günlerinde artan nüfusu ile birlikte bir trafik cehennemine dönüşen Mecidiyeköy'deki stadyumun şehir dışına çıkarılması gerekliydi. O zamanlar bunu hayal ederdik ama öylesine yaşamımızın bir parçası olmuştu ki, o kargaşayı yaşarken bir gün Ali Sami Yen Stadı'nın yok olacağını düşünemezdik. Sonradan yaşanan gelişmeler, benim gibi bir futbol-sevmeze bile yasını tutturdu stadyumun...

Viyadük üzerinden geçerken yıkıntı haline gelmiş tribünlere ağlamaklı baktım. Yerinde hiç değilse çiçekli bir park, ağaçlar, yürüyüş alanları, spor kompleksleri görmek istedim. Yemyeşil bir rüya canlandı gözümün önünde ama sonra rüyanın renkleri soldu, bulutlar geçti üzerinden...

Doğal ki, gelecekte yaşanacakların bir stadyum kargaşasından çok daha kötü olabileceğini düşünemezdik.

Seksenli yıllardaki karşılaşmalar Mecidiyeköy'de yaşayanların günlük

hayatını çok zorlardı. Maç günlerindeki yoğunluğu bilen semt sakinleri yıllar boyu sosyal yaşamlarını burada yapılacak maçlara göre ayarlamak zorunda kaldılar.

Bu duruma bizzat yaşadığım bir örnek de şöyle: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde çalıştığım yıllarda, maç günlerinde eve dönmek bir sorundu. 1986 yılında her zaman olduğu gibi bir maç öncesi polis, daha önceden hiçbir uyarı yapmadan çevreyolundan Mecidiyeköy'e girişi kapamış, araçları zorunlu olarak Zincirlikuyu yönüne gönderiyordu. Zincirlikuyu'dan geri dönerek çaresiz tekrar viyadük üzerinden Mecidiyeköy çıkışına yöneldim. Bu kez Mecidiyeköy'e girmeye kararlıydım. Fakat polis burada da yolu kapatmış, çevreyolundan Mecidiyeköy'e çıkışı yasaklamıştı.

Oysa evde henüz birkaç aylık bebeğim beni bekliyordu. Bir an önce ona ulaşmak istiyordum. Tam da Mecidiyeköy'e çıkış noktasında, viyadük üzerinde park ettim ve arabadan indim. Bu saçmalığı beni şaşkınlıkla izleyen trafik polisine anlatmaya çalıştım önce, ama duyarsızlığını fark edince, şaşkın bakışlarına aldırış etmeden eve doğru yürüyerek uzaklaştım. Arabanın çekilme riskini de göze almıştım. Ama, gece saatlerinde ortalık durulduğunda arabayı viyadük üzerinde aynı yerde park halinde bulduk. Sanırım görevli polis bana hak vermişti.

Sekiz yıllık bir aradan sonra, 1981 yılında stadyumun zemini çimlendirilerek tekrar açıldı. 1993 yılında ışıklandırılarak gece maçlarına uygun hale getirildi. 1997 yılında tekrar yenilenerek koltuk sistemine geçildi ve locaları satıldı. 2001 ekonomik krizi patlayınca tadilat ve büyüme sorunu aşılamadı.

2003-2005 yıllarında eski açık tribün yenilendi. 2008 yılında UEFA standartları gereğince, kapalı alt tribünü yeniden düzenlendi. 1987'deki Galatasaray-Eskişehirspor maçında, 35.845 biletli seyirciyle rekor sayıya ulaşan Ali Sami Yen Stadyumu'nun 35.000 kişilik tribünleri, 2005'te güvenlik sorunları nedeniyle yeniden düzenlenirken koltuk sayısı da 22.800 kişiye indirildi. 16 Ekim 2002'de Türkiye-Lichtenstein maçında, sahaya giren misafir takım oyuncuları, tribünlerdeki izleyicileri görünce hayrete düşmüş, bu kalabalık önünde toplu resim çektirmişlerdi. Haksız da sayılmazlardı, kendi ülkelerinin nüfusu bile dolduramazdı o tribünleri... Ancak bu

kalabalık, rakip takıma karşı yapılan tezahüratta bir türlü anlaşamadı; çünkü Türk seyirci, rakip ülkenin adını bir türlü doğru telaffuz edememişti...

Mecidiyeköy'ün şehrin merkezinde kalması nedeniyle stadın genişletilmesine izin verilmeyince alternatif olarak Galatasaray'a yeni bir arazi önerildi. Bu nedenle futbolseverler 2011 yılında yeni stadın tamamlanması ile birlikte Ali Sami Yen Stadyumu'na veda ettiler. Stadyumda oynanan son resmi karşılaşma, 11 Ocak 2011 tarihinde Galatasaray'ın Beypazarı Şekerspor'u 3-1 yendiği Türkiye Kupası maçı olmuştu. Ayrıca maçtan önce Galatasaray tarihine efsane olarak geçen oyuncular Ali Sami Yen Stadı'nda özel bir maç yapmışlardı.

Ali Sami Yen Stadı'nın 2011 Nisan ayında başlanan yıkım çalışmaları, yaklaşık bir buçuk ay sürdü. Galatasaray taraftarları için büyük bir öneme sahip olan stadın her bir parçası değerlendirildi; Galatasaray'ın satış mağazalarında stadın kiremit parçalarından, zemindeki çimine ve toprağına kadar her şey hatıra olarak satılıyor ve hala büyük ilgi görüyor.

Ali Sami Yen Stadı'nda, 1964-2009 yılları arasında dördü özel 26'sı resmi, toplam 28 milli maç yapılmıştı.

Mecidiyeköy'ün futbola ilgisiz sakinleri için stadyumun var olduğu yıllarda maç demek kalabalık, kargaşa, hatta silah sesleri ve olaylar demekti. 30-35.000 kişi aynı anda yollara dökülür, üstelik sloganlarla bağırarak yürürlerdi de... Çaresiz katlanıyor ve biraz söylensek de bu alanı seviyorduk. Daha doğrusu, bu duyguyu onu kaybettikten sonra algıladık.

Şimdi nereden bakarsanız, 77 yıllık bir yaşanmışlık yok olup gitti. Futbol sever-sevmez, ama herkesin sevdiği bir Ali Sami Yen Stadyumu vardı, artık yok. Göz açıp kapayana dek yıkılmasının sergilediği hoyratlığı görmek üzücüydü. Ama sonrasını görmenin daha da üzücü olacağını nereden bilebilirdim? Şimdi Ali Sami Yen'i arazisi üzerinde bilmem kaç kat yerin altına inen, bilmem kaç kat gökyüzüne saplanan üç adet gökdelen var... Kullanıma açıldığında kim bilir kaç stadyum dolusu kalabalığı çekecek Mecidiyeköy'e...

Eski Mecidiyeköy'ün değişimini anlatırken Boğaziçi Köprüsü'nün ve çevreyollarının planlamasını milat, köyün ortasından geçen viyadüğü bir bıçak olarak nitelemiştik. Oysa Mecidiyeköy'ün çilesi bununla da bitmeyecek, 2010'lu yıllara gelindiğinde satılan Likör Fabrikası ve stadyum arazisine yapılan yeni proje ile bıçak tam da köyün göğsüne, bu kez diklemesine saplanacaktı.

Stad çok hızlı bir şekilde yok edildikten sonra yerinde betonlar hızla yükselirken çevrede yaşayanlar, gelip geçenler ve enönemlisi basın bu felaketi algıladı: İşte Ocak 2014'te Tempo dergisi'nde Özlem Soğukdere tarafından yazılan makale:

"Yeşile veda

Torun Center ve Quasar İstanbul Projeleri Ali Sami Yen ve Şişli Likör Fabrikası arazisi İstanbul'da yapılaşmanın en ürkütücü halde olduğu bölgelerden biri, Mecidiyeköy... Boş arazi bulmak mümkün değil. Bu yüzden kamusal alanları hayati önemde... Ali Sami Yen Stadı ile 'endüstriyel miras' niteliğindeki Şişli Likör Fabrikası, bunların en önemlileriydi. Her ikisi de yıkıldı ve kısa süre sonra üzerlerinde lüks kuleler yükselecek. Ali Sami Yen arazisi üzerinde; biri 36, ikisi 42 katlı üç ofis ve rezidans (Torun Center) yapılıyor. Cumhuriyet'in ilk döneminde inşa edilmiş ve Türkiye'nin betonarme tekniği uygulanmış ilk yapısı olan Şişli Likör Fabrikası'nın yerine ise, 41 katlı, 156 metre yüksekliğinde rezidans ve otel kuleleri (Quasar İstanbul) dikiliyor. 'Yeniden yapılmak' üzere yıkılan tarihi fabrikayla ilgili olarak, Mimarlar Odası'nın 2011'de açtığı davadan, bu yılın Mayıs ayında yürütmeyi durdurma kararı çıktı. Ancak projeyi yürüten firma, inşaatın süreceğini açıkladı..."

Bu duruma şehir planlamacısı Tayfun Kahraman "Tablo vahimleşiyor" diyor ve ekliyor:

"Bölgedeki kentsel donatı ve yeşil alan eksikliğine bakarak, ısrarla, bu alanın o şekilde değerlendirilmemesi gerektiğini söylüyoruz. Kamu mülkiyetindeki alanlara 'satılabilir meta' olarak bakılıyor ve İstanbul bu manzaradaki gibi gitgide daha vahim bir hal alıyor".

Nisan 2014'te bir gazete haberine göre; "Mecidiyeköy'deki eski Ali Sami Yen Stadı arsasında inşa edilen 'Torun Center' projesinde kuleler hızla yükseliyor. Arsa dâhil bir milyar lira yatırım değerine sahip projede 27. kata ulaşıldı. 160 metrelik üç kuleden ikisi konut, biri de ofis bloğu olarak tasarlanıyor. 42 kat yükselecek projede şimdiden ofislerin yüzde 35'i, konutların ise yüzde 32'si satıldı. Torunlar GYO Yönetim Kurulu üyesi ve Satış-Pazarlama Genel Müdür Yardımcısı Emre Torun, projede onbin metrekarelik bir şehir parkı yer alacağını söyledi. Bölgede kamuya açık şehir parkı ihtiyacı olduğuna dikkat çeken Torun, 'Bizim projemizin ve yan arazideki Quasar İstanbul projesinin mimarı Emre Arolat... Projeler birbiri ile uyum sağlayacak. Her iki proje toplamında 3 futbol sahası kadar şehir parkı oluşacak' dedi. Proje içinde Ali Sami Yen'in tarihini ve önemini anlatacak bir heykel yapacaklarını dile getiren Torun, projedeki ünitelerin altıncı kattan sonra İstanbul ve deniz manzarası göreceğini ifade etti." (3.4.2014/Sabah, 6.4.2014/Hürriyet)

Bu ifadelerden, proje bitiminde bir futbol alanı ile Likör Fabrikası arazisindeki kulelerden arta kalan yere nasıl üç futbol alanı büyüklüğünde bir şehir parkı sığacağı pek anlaşılamıyor.

Altıncı kattan sonra şehir ve deniz görünecek, ama buradan kat alacak kadar çok parası olmayanların ne şehri ne de denizi kalacak. Hatta rüzgârı da kalmayacağından eminim. Evlerine ulaşabilecekleri, trafiğin ilerleyebildiği bir yolları olamayacağına ise hiç kuşkum yok!

Emine Uşaklıgil, "Bir Şehri Yok Etmek" adlı kitabında, TOKİ eliyle değerli kamu arazilerindeki özelleştirmenin, elde edilecek kazancı inşaat sektörüne aktarmanın bir yolu olduğunu çok güzel açıklamış. Bugüne kadar yapılan en büyük arsa satışı gelirlerinin Ali Sami Yen ve Tekel'e ait Likör Fabrikası arazisi olduğunu; arsa satışından sonra Mimarlar Odası'nın dava açıp kazandığını; yürütmeyi durdurma kararı alındığını; bunun kaldırılmasıyla inşaatın devam ettiğini; Likör Fabrikası'ndaki endüstriyel miras olan yapının bahçesindeki tescilli ağaçların nasıl yok edildiğini anlatıyor ve şöyle devam ediyor;

"Şişli'ye yakışır güzel bir park olabilecek bir alanda yapılan imar planı değişiklikleriyle, devasa bir inşaat yükselmeye başladı. Ali Sami Yen olayında da durum farklı değil, semt halkına verilen müjde ise projeye bir kent parkının eklenmiş olması..."

Mecidiyeköy'le ilgili notları kâğıda dökmeye başladığımda Ali Sami Yen Stadyumu hala vardı. Yazım aşamasında önce baş döndürücü bir hızla yok oldu, sonra alanın derinlemesine kazılmasını, daha sonraysa nefes almayı engelleyen, çevrede yaşayanların haklarını hiçe sayan korkunç yükselişe şahit olduk.

Ardından korkulanlar oldu: Önce Mayıs 2013'de inşaatta yüksekten düşen bir işçi hayatını kaybetti. Ardından, Ağustos 2013'te kabloların tutuşması sonucu yangın çıktı. 7 Eylül 2014 tarihinde, akşam vardiyası (kamu yararına geceleri inşaat yapma izni verilmişti!) işçilerinin bindiği asansörün 32. kattan düşmesi ile 10 işçi hayatını kaybetti. Hayatını kaybeden işçilerin hepsi çok gençti ve ikisi kardeşti. Olay olduğunda semtte büyük bir kargaşa yaşandı. Toplanan kalabalığa TOMA'larla müdahale edildi, biber gazları kullanıldı.

Bir an gözlerimi kapatıyorum ve hala aynı rüyayı görüyorum: O devasa stadyumun yerine eski köyü hatırlatan dut ağaçlarının yeniden dikildiğini; burada her yıl dut şenliklerinin yapıldığını; çeşitli spor tesislerinin, sergi ve tiyatro salonlarının yer aldığını; hatta bir köşesinde dut yaprağı-ipek böceği ilişkisinin canlandırıldığını ve en önemlisi İstanbulluların burada nefes aldığını görüyorum.

Bir de, korkuyla beklenilen büyük depremde böyle bir alanın önemli ölçüde derde deva olacağını...

Ali Sami Yen Stadyumu'nun ilerde elbette başlı başına bir kitabı hak eden hikayesi olacaktır.

Yeni kuşaklar için bir not: Ali Sami Yen, Galatasaray Spor Kulübü'nün kurucusu ve 1 numaralı üyesidir. Kulübün kurulduğu 1905 yılından 1919 yılına kadar görev yapan ilk başkanıdır. Ayrıca 1927-1930 yılları arasında Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Başkanlığını da yapmıştır. Galatasaray Lisesi'nde okurken arkadaşlarıyla birlikte oluşturduğu kulübün kurucusu olması nedeniyle takımın maçlarını yaptığı stadyuma da onun adı verilmiştir.

Mecidiyeköy'de artık tarih olan bu önemli yapı Seyrantepe'ye

taşındığında yeni tesislere UEFA tarafından kabul gören adıyla Ali Sami Yen Spor Kompleksi denilse de, yeni stadyum daha çok Aslantepe, Seyrantepe Stadyumu veya sponsorluk anlaşması gereği Türk Telekom Arena adlarıyla anılıyor. Dolayısıyla stadyumun kendisi gibi ismi de kayboldu. Yerine yapılan gökdelenlerin oluşturacağı trafik yükünün eski trafik cehennemini aratmayacağını tahmin etmek için müneccim olmaya gerek yok.

Kömürlük

Mecidiyeköy'ün, Ali Sami Yen Stadyumu açılmadan önce de futbolla özdeşleşmiş bir semt olduğunun kanıtları var. Futbol sahasının yapımı çok uzun sürdüğü, yerindeki sahada stadyum son şeklini almadan önce de antrenmanların yapıldığı biliniyor. Bu dönemlerde Mecidiyeköy aynı zamanda birçok ünlü futbolcunun yetiştiği yer olarak hafızalara kaydedilmiş.

Sonradan futbolda adlarını duyuranlar arasında eski sahada çalışma yapan ve Mecidiyeköy Spor Kulübü'nden yetişen birçok genç bulunmaktaydı. Eskiden bütün mahalle araları, boş arsalar, hatta sokaklar -şimdiki kadar trafik olmadığından olacak- mahallenin erkek çocukları tarafından futbol sahasına çevrilirdi. Ama Mecidiyeköy'de yetişen gençlerin tümünün çok iyi bildiği tek yer "Kömürlü Saha", ya da “Kömürlük" denen alandı. Futbola meraklı erkeklerin yanında meraklı kızlar her zaman vardı ve duvar üzerinden maçları izlerlerdi.

Yapımı uzun süren Ali Sami Yen Stadyumu alanının komşuluğunda, şimdiki kat otoparkı yerinde Belediye Fen İşleri'ne ait barakalar, depolar vardı. Stadyumla Belediye Fen İşleri deposu arasında kalan etrafı duvarla çevrili bu arazide, yol yapımında kullanılmak üzere kömür tozları ve parke taşları depolanırdı. Buradan alınan malzeme yeni açılan yollara dökülür, silindirci Emin Bey kömür tozlarını ezerek asfalt görünümünde yollar yapardı. Zaman zaman buradaki kömürler biter, çocuklar boş kalan bu kömür tozlu sahada top koştururdu.

Depo boşaltıldıktan sonra boş alanda futbol oynayan çocuklar bu yüzden buraya "Kömürlü Saha" ya da kısaca "Kömürlük" adını verdiler. Kömür tozu ile yol yapma yöntemi terk edildiğinde stadyumun yan tarafında bulunan ve diğer taraftan belediyenin barakalarına komşu

olan bu alan Galatasaray Kulübü tarafından çimlendirilerek antrenman için kullanıldı.

Tüm Mecidiyeköy ve çevre çocuklarının Kömürlük veya Kömürlü Sahası, birkaç kuşağın futbol sevdasına hizmet etti. İlerideki yıllarda profesyonel oyuncu olacak kadar futbola meraklı gençler yıllarca, sabahları erken kalkıp Kömürlük'te futbol oynadıktan sonra okula gittiler. Çocukları akşam eve dönmeyen annebabalar onları Kömürlük'te top oynarken buldular. Çevredeki duvarda kızlı erkekli maç izleyenlerin eşliğinde Kömürlük'te unutulmaz günler yaşandı. Bunlar şimdinin orta yaşlı ve yaşlılarının tatlı anıları olarak yad ediliyor.

Galatasaray'ın sonradan bu alanda kendine ait bir mağaza olan "Galatasaray Store”u açtığı ve ürünlerini sattığı biliniyor. Şu sıralarda burada Galatasaray'a ait bir bina daha hızla yükseliyor...

Futbol ve futbolcular denince eski Mecidiyeköy'de Gayrettepe'ye doğru stadyumun karşı sırasında açılan King Oteli de unutmamak gerekir. İstanbul'a gelen bütün futbol takımlarının kalıp kamp yaptığı bir oteldi ve o da iz bırakmadan sessizce yok olup gitti.

Mezarlıklar

1970'ler öncesinde hemen hemen herkes, çocukluk ve gençlik anılarında Şişli ile Mecidiyeköy arasındaki mezarlık duvarı önünden yürüyüşleri anlatılırken bu ıssız ve karanlık yolda duydukları korkuyla bu bölgeyi ıslık çalarak geçtiklerini itiraf eder.

Bugünkü Mecidiyeköy hakkında internette bir yorumcunun Mecidiyeköy meydanının kargaşası ile mezarlığın durağanlığının oluşturduğu karşıtlığı vurgulaması çarpıcı bir saptamadır. İnternet araştırmalarda karşımıza çıkan başka bir tanımlama da şöyle:

"1800'lü yıllardan sonra Taksim-Harbiye civarındaki mezarlık alanlarının yavaş yavaş yerleşime açılmasıyla mezarlıklara Şişli'den ötede yer gösterilmiş olması bir tesadüf değildir. Şişli'deki mezarlık bir zamanlar

yoğun gayrimüslim nüfusu barındıran İstanbul'un çeşitli yerlerindeki çok sayıda mezarlıktan biridir ve iyi ki vardır. Çünkü günümüzde şehre havadan bakıldığında bu bölümün tek yeşil alanıdır. İçine girildiğinde duvarlarının dışındaki yaşamdan birdenbire bambaşka bir boyuta ışınlanır, huzurlu bir ortamda varlığınızı, yaşamın anlamını sorgular dışarıdaki yaşama karışmayı pek de istemezsiniz."

Gerçekten de gezildiğinde, yeşilliğinden başka, bakımlı ve anıtsal mezarların müze gibi korunduğu bu alan ruha dinginlik veriyor.

Hemen hemen tüm İstanbul'da olduğu gibi şehre yüksekten bakıldığında ağaçlıklı görülen yerlerin sadece mezarlıklar olmasi bir tesadüf değil artık. Çünkü mezarlık olmayan tüm ağaçlık alanlara yeni bir yapı arsası gözüyle bakılıyor. Bölgenin tek yeşil alanını oluşturan mezarlıklar, semtin nefes alabilmesi için çok değerli bir konumda. Bu yüzden Mecidiyeköy'ün tek yeşil alanı olan gayrimüslim mezarlıklarının korunması, bu çevredeki temiz hava için, rüzgâr için, yağmur için, oksijen için, kısacası yaşam için gerekli. Ayrıca bir açık hava müzesi kadar ilginç bu alan mutlaka görülmeli...

Mecidiyeköy'deki gayrimüslim mezarlıklarının kaldırılması istemi, aslında bir dönem gündeme gelmiş. İstanbul aşığı Çelik Gülersoy ve gazeteci yazar Hasan Pulur daha 1990'larda, bu mezarlıkların kaldırılıp ranta açılması olasılığının var olduğu konusunda uyarı yazıları yazmışlar.

Bu konudaki en önemli gelişme, azınlık vakıflarının eskiden sahip oldukları alanların tapularının geri verilmesi... Başka bir tarihi eserin olmadığı Mecidiyeköy'de, içinde önemli bir tarih barındıran gayrimüslim mezarlıkları, "1830'larda kurulup 1930'larda İstanbul Belediyesi'ne geçen azınlık mezarlıklarının altısının tapusu 2012'de yeniden cemaat vakıflarına iade edildi" haberi ile yasal korunma güvencesine kavuşuyor.

Gayrimüslim mezarlıkları ile başlayan Mecidiyeköy'ün diğer uçta Zincirlikuyu Mezarlığı ile sonlanması, ayrıca çok önceleri kaldırılan ve şimdi yerinde Bilgi Üniversitesi Kampüsü bulunan Kuştepe Mezarlığı'nın da kuzey sınırında olması Mecidiyeköy'ün mezarlıklar ile çevrelenmiş eski bir köy olduğunu gösteriyor.

Mecidiyeköylülerin yıllar boyu kısaca "mezarlık" dediği gayrimüslim mezarlıkları, aslında dört bölümden oluşuyor:

1909 tarihli Osmanlı şehir haritasında, şehrin bittiği yerdeki mezarlığın üçgen ucu bugünkü Mecidiyeköy kavşağında... Bu sivri uç, Osman Nuri Ergin'in 1934 tarihli Şehir Rehberi'nde bugünkü Eski Osmanlı Sokak hizasına denk geliyor; yollar genişledikçe mezarlık biraz geriye çekilmiş. En büyük çekilme de Boğaz Köprüsü'nün planlandığı Menderes'li yıllarda olmuş. Karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirilen bu çekilmede CHP'li tütün tüccarı Ali Bey'in rol oynadığı hatırlanıyor.

Benim çocukluğumda burada, mezarlık duvarının önünde küçük bir çocuk parkı bile vardı. Bugün yeni düzenlemelerle çocuk parkının olduğu alan geniş bir kaldırım, minik bir meydan haline geldi, tam ortasına da metronun Mecidiyeköy girişi yapıldı.

Kuruluş yıllarındaki haritalarda mezarlık alanı Şişli'den sonra tarlalar, kırlık alanlar arasında bir patika halinde uzanan Maslak Yolu'nun (Büyükdere Caddesi) solunda, daha sonraları Tramvay Deposu'nun kurulacağı alanın karşısında dört bölüm halinde görülüyor. Günümüzde Cevahir-eski İETT Garajı karşısındaki kapısı Rum Ortodoks Mezarlığına; Mecidiyeköy yönünde biraz ileride Büyükdere Caddesi üzerindeki kapı Ermeni Katolik Mezarlığı'na; Abide-i Hürriyet Caddesi'nin Çağlayan tarafındaki kapıdan Ermeni Mezarlığı'na ve Abide-i Hürriyet Caddesi üzerinde yüksekte konumlanmış bir kapıdan da Şişli tarafındaki İtalyan Musevi Mezarlığı'na giriliyor.

Her zaman kapalı olan kapısını açtırıp görevliden pek bir bilgi alamadığım İtalyan Musevi Mezarlığı'nın girişindeki mermer panoda İtalyanca olarak;

"Bu kutsal mekân Sultan Abdülaziz tarafından 1866 yılında İtalyan Hükümeti ile anlaşılarak Musevi Cemaati'ne bağışlanmıştır. Onun lütfu sonsuza dek yaşayacak ve burada yatanlar huzur içinde uyuyacaklardır" ifadesi bulunuyor.

Böyle bir fermanla 1866'da kurulduğu anlaşılan mezarlık şimdi caddeden yüksekte kalan kapısının ardında yeşil ve sessiz...

Hala defin için yeri olan bu alanda ikamet eden bir bekçi ailesinin günlük yaşamını mezarlarla birlikte sürdürmesi, yaşamla ölümün ne kadar iç içe girmiş olduğunun da bir göstergesi... Öte yandan Büyükdere Caddesi ile Abide-i Hürriyet Caddesi'ni birleştiren İstiklal Sokak'ta uzanan eski mezarlık duvarının dışında hareketli ve gürültülü bir yaşam devam ediyor; minibüsler buradan kalkıyor, insanlar oradan oraya koşturuyor. Dahası, bu sokağın hemen karşı köşesine yapılan çok katlı Marriot Oteli ise mezarlığa tepeden bakıyor.

İstanbul'daki sekiz Musevi mezarlığının arasında sadece bu mezarlık Şişli İtalyan Musevi Mezarlığı olarak adlandırılmış.

Kendilerini "Frankolar" olarak adlandıran bir grup aydın Sefarad Yahudisi'nin kurduğu gruba dayanan Comunita İsraelitico Straniera di Rito Spangonuolu Portughese di Costantinopoli'ye (İstanbul İspanyol-Portekiz Yabancılar Yahudi Cemaati) ait bu mezarlıkta Doğu Avrupa kökenli birçok Aşkenaz Musevi vatandaşın da mezarı bulunuyor. Halen iki yüz civarında boş mezar yeri olduğu söyleniyor. Avrupa mezarlıkları kadar bakımlı olan mezarlığın planları, envanteri çıkarılarak bilgisayara yüklenmiş ve artık mezarlar daha kolay bulunabiliyormuş.

Abide-i Hürriyet Caddesi üzerindeki büyük kapıdan girilen, 1903 yılında temeli atılıp 1904'te özel bir törenle açılan Ermeni Mezarlığı'na definler, aslında 1800'lerin başından beri yapılıyormuş. Mezarlığın iç kapısındaki yazıda "1865 yılında başlanıp 1884 yılında düzenlendi ve 1904 yılında yapımı tamamlandı" bilgisi yer alıyor.

Büyük kısımdan ayrılan ve girişinde "Aydınlar ve Sanatkarlar Anıtı" yazan bölümde tanıdık isimlere rastlanıyor: Türkiye'nin ilk azınlık milletvekili (Afyonkarahisar) Berç Keresteciyan Türker; soyadını Atatürk'ün önerdiği bir Türkçe ustası Agop Martayan Dilaçar; servetini Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağışlayan Markiz Pastaneleri sahibi Avadis Ohanyan Çakır, ünlü tiyatro sanatçısı ve ses sanatçısı Cem Karaca'nın annesi Toto Karaca (İrma Felekyan), Kemani Sarkis Efendi, kendi

kullandığı uçakla kaza geçirerek genç yaşta vefat eden müzisyen Onno Tunç, aktör Nubar Terziyan, Güzel Sanatlar Akademisi'nin kurucularından arkeolog-heykeltraş Yervan Oskand, futbolcu Tenekeci Garbis (İstanbulluoğlu), vergi rekortmeni ve ünlü genelev patronu Matild Manukyan, Çiçek Pasajı'nın unutulmaz akordeoncusu Madam Anahit'in mezarı ile karşılaşılıyor.

Yazarlardan Hampartzum Harutyunyan, her ikisi de yazar olan karı-koca Sibil ve Hirant Assadur Zahrad (Zareh) Yaldızcıyan da sanatçılar bölümünde yatıyor.

Mezarları bu bölümden uzakta olan sanatçılar da var. Unutulmaz "Hastayım yaşıyorum/görünmez hayalinle" şarkısının bestecisi Udi Hırant Kenkilyan ve mezar taşında "Yüzüm şen, hatıram şen, meclisim şen, mevkiim gülşen" şarkısının sözleri bulunan ve Atatürk tarafından bu şarkısı nedeniyle Şen soyadı verilen ünlü besteci Bimen Şen Derkasparyan da hemen bu duvarların ardında yatıyor.

İstanbul'un değişik yerlerinde kaldırılan mezarlıklardan gelen mezar taşları ve kemikler de buraya nakledilmiş.

Şimdilerde mezarlık sakin bir park görünümünde, ağaçlar baharda canlanıyor. Görevliler tarafından gözetilen bir kedi rahatça dolaşıyor. Geceleri güvenliği serbest bırakılan köpekler sağlıyor. Şişli Rum Ortodoks Mezarlığı, eski İETT Garajı, yeni Cevahir AVM'nin tam karşısında yer alıyor. Mezarlık duvarının önünden geçerken her zaman kapalı olduğu için pek fark edilmeyen büyük kapı, sadece ziyaret günlerinde burada tezgâh açan çiçekçilerle dikkati çekiyor.

Cevahir Alışveriş Merkezi'nin yapılması ve bu bölgedeki trafiğin çok fazla artmasına karşılık içerisi bir açık hava müzesi görünümünde, sakin ve sessiz... Ortodoks cemaatinin birçok ünlü kişisi burada yatıyor.

1672'den itibaren Rum Ortodoks Cemaati'ne hizmet veren Taksim Mezarlığı Hıristiyan Ortodoks dinine mensup kişilerin defnedilmesi için Beyoğlu Rum Ortodoks Cemaati'ne verilmiş. Bu mezarlığın 1865 yılında bir fermanla kaldırılması düşünüldüğünde, belediye tarafından

önerilen iki alandan biri olan Şişli'deki bu arazi cemaat tarafından tercih edilmiş...

1859'dan bu yana defin yapıldığı söylenen bu arazide şimdiye kadar 85.000'in üzerinde Ortodoks'un gömülü olduğu, haftada en az 3-4 definin yapıldığı, aynı zamanda Rus, Sırp, Bulgar, Arap ve Türk Ortodokslarının da kabul edildiğini öğrenmek ve Mecidiyeköy'ün en eski binasına mezarlıkta rastlamak son derece ilginç...

Karlı bir günde, anıtsal mezarları ve 1888'de yapılmış küçük kiliseyi gezdim. Mecidiyeköy'de henüz hiçbir yapının olmadığı günlerden bugüne kadar ayakta kalan en eski ve tek yapı olduğunu fark ederek heyecanlandım. Hâlâ sade güzelliği ile sessiz törenlerin mekânı olmaya devam ediyor. Şu sıralarda önemli bir onarım geçiriyor, yenileniyor. Yurt dışında yaşayan Rumların da desteği ile kilise ve tüm mezarlıkta temizlik ve bakım çalışmaları yoğun bir şekilde devam ediyor.

Rum Ortodoks Mezarlığı'nda şöyle bir gezindiğinizde, Papa Eftim Ailesi, Osmanlı İmparatorluğu'na borç veren Banker Zarifi Kardeşler, çok sayıda Rum asıllı Osmanlı paşası, Denizkızı Eftelya'ya kadar birçok ünlü kişinin burada yattığını öğreniyorsunuz. Mehtaplı gecelerde Şehir Hatları vapurunun arkasına bağlanan sandalda söylediği şarkılarıyla ünlenen Denizkızı Eftelya'nın mezarını hala her yaştan kadın ziyaret etmekteymiş.

Fener Rum Patrikhanesi'nde mezarlık konusunu araştırırken 2005 yılında Gümülcine'de basılan ilginç bir kitaba ulaştım. Yorgo Papazoğlu tarafından yayına hazırlanmış bu eserde mezarlığın hikâyesi ile burada yatanlar hakkında oldukça geniş bilgiler yer alıyor. Kapakta yer alan "A-Şişli Tüccarları ve Bankerler" başlığı ise kitap çalışmalarının devam edeceğinin bir işareti gibi. Özenli bir baskıyla anıt mezarlar ve heykeller fotoğraflanarak kayda geçirilmiş.

Kitapta burada yatanlar hakkında ilginç bilgiler de yer alıyor. Ancak eserin Yunanca olması ve Grek alfabesiyle basılmış olması, alfabeyi ve dili bilen birinin yardımını gerektiriyor.

Örneğin; bu mezarlıkta yatanlardan Zarifi Ailesi'nden Eleni Zarifi'nin, aslında Orient Express yolcularının konaklaması için otel olarak yapılan ve dünyanın üçüncü büyük ahşap yapısı olan Büyükada'daki binayı satın alarak yetimhane binası olarak bağışladığını; Petraki Mimaridis isimli mimarın "Kırmızı Mektep" de denilen Fener'deki okul binasını yaptığını; Dr. Zambako Paşa'nın Üçüncü dereceden Mecidiye Nişanı sahibi olduğunu öğreniyoruz.

Saray doktoru Pavlos Fenerli Paşa, heykeltıraş Peros ve Yorgo Kanagini Kardeşler, Osmanlı Bankası müdürlerinden Sokratis İliadis, Dr. Konstantinos Sivastopolos, Anatoli Gazetesi başyazarı Hirostofolos Samalcidis ve daha niceleri burada yatıyor.

Anıt mezarlarıyla kültürel bir miras konumunda olan Rum Ortodoks Mezarlığı, çekilen bir belgesel film ile Kasım 2014'te İstanbullulara tanıtılmış.

1955 yılındaki üzücü 6-7 Eylül olayları sırasında Rum Ortodoks Mezarlığı'nın tahrip edildiği, mezarların açıldığı, taşların kırıldığı biliniyor.

Mezarlıkların dördüncü bölümünü gezmek için, Büyükdere Caddesi üzerinden geçerken kapısını hemen hiç açık görmediğim, ardında tek bir canlının olmadığını düşündüğüm, üzerinde Ermeni Katolik Mezarlığı yazan kapının zilini çaldım. Uzunca bir bekleme sonrası kapının açılmasıyla kısa bir şaşkınlık yaşadım. Dışardaki kargaşaya inat içerde sessizlik ve düzen vardı. Göreve başlayalı çok olmayan mezarlık müdürü, büyük bir nezaketle karşılayıp mezarlığı gezdirdi ve yatanları saygıyla tanıttı.

Mezarlığın içinde Mecidiyeköy yönünde caddeye paralel mezarlarda yatan ünlü isimlerden bazıları: İstiklal Marşı'nın orkestrasyonunu yapan değerli müzisyen Edgar Manas'ın, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ekonomistlerinden Mikael (Portakal) Paşa'nın anıtsal mezarı; hemen yanında Kızılay'ın kurucularından H. Nurican ve oğlu mimar Mikel Nurican'ın mezarı... Oğul Nurican, İstanbul'da birçok bina ve altyapı çalışmasından başka, ilk elektrikli tramvay hatlarının yapımında da görev almış.

Bu bölümde yer alan ve Türkiye'de iki adet olduğu söylenen açık hava kilisesi de ilginç bir görünüm oluşturuyor. Biraz ilerde Mikael Paşa'nın yakın arkadaşı ekonomist Ohannes Sakızyan(Sakız Ohannes Paşa) yatıyor. Her iki paşa da aslında asker değil, Osmanlı'nın sivil paşaları... Paşalıkları, kendi konularındaki değerlerinden ileri geliyor. Sakız Ohannes Paşa'nın mezarı çok ince el oyması mermerden yapılmış, güneş gün batımında karşıdan vurunca yuvarlak kabartılar inci tanesi gibi parlıyor. Biraz ilerde "şehitlik" diye adlandırılan bir bölüm var. Yakınında Osmanlı'da ilk romanı Ermeni Alfabesi ile yazan Hovsep Vartan Paşa yatmakta... Vartan, bir mezhep çatışması zemininde anlattığı Katolik ve Gregoryen sevgililerin trajik romanını Ermenice yazdığı için Türkçedeki ilk roman olma özelliğini yakalayamamış...

Şişli, kuruluşundan itibaren gayrimüslim nüfusça yoğunlaşmıştı. Buna karşın Mecidiyeköy'de azınlık sayılabilecek bir popülasyon hiçbir zaman var olmamıştı. Bu nedenle, Mecidiyeköy'deki bu mezarlık içindeki küçük kiliselerden başka gayrimüslimlere ait bir ibadethane de yoktu.

Mezarlıklarla başlayan Mecidiyeköy'ün Şişli tarafını başlangıç olarak tanımlarsak, Zincirlikuyu yönünü de bitişi olarak kabul edebiliriz. Mecidiyeköy'ün henüz böyle kalabalıklaşarak iş merkezi konumunda olmadığı, sakin bir yerleşim yeri özelliğini koruduğu yıllarda Zincirlikuyu Mezarlığı sınırları henüz arka yamaçlardan Mecidiyeköy'e kadar ulaşmamıştı.

Zincirlikuyu, "İstanbul'da şehrin dışında bir mezarlık tesis edilsin" diyen Atatürk'ün istemiyle 1930'lu yıllarda kurulmuştu. Ancak yer olarak Zincirlikuyu'nun seçildiğini ilk definler yapıldıktan sonra duyduğunda, Atatürk'ün bu bölgeyi şehre çok yakın bulduğu söyleniyor.

Benim çocukluğumda Zincirlikuyu Mezarlığı Mecidiyeköy'e uzak, çevresi boş ve ıssızdı. Daha aile tarihimize girmesine ise yıllar vardı. Zamanla mezarlık arkaya, yani Mecidiyeköy'e doğru genişledi. Köyle arasında sadece vadinin en dibinden geçen yol -eski dere yatağı- kaldı. Bu yolun iki yamacında gecekondular ve oralarda yaşayanların sayısı arttı. Derken, tek katlı evler yedi-sekiz kat oldu. Böylece -eski Profilo

Fabrikası- yeni alış veriş merkezinin arkasında tek arabanın geçebildiği dar sokakların iki yanında duvar gibi yükselen yeni mahalleler oluştu.

Zincirlikuyu Mezarlığı, artık Mecidiyeköy'ün olduğu kadar Gültepe'nin de komşusudur. İstanbul artık o kadar içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir ki, çevredeki "kule" işyerlerinin servis araçları Zincirlikuyu Mezarlığı'nın içine park etmektedirler.

Şişli'den sonra gayrimüslim mezarlıkları ve ardından gelen köy yerleşimi sırasında yapılan Mecidiye Camii'nden sonra başka bir caminin yapımı çok sonraya rastlar. Sayfiye yeri havası, daha çok kırlık alan oluşu ve yaşayan nüfusun azlığı nedeniyle köye yapılan ilk cami uzun yıllar yeterli olmuştur.

Mecidiyeköy'deki en eski cami Mecidiye Caddesi üzerindeki, ilk haliyle daha küçük olan Merkez Camii'dir. Piristu (Pereste) Hatun tarafından 1888'de yaptırılan ve 1971 yılında tamamen yenilenen bu caminin kapısında "Valide Sultan Pereste Hatun Camisi (1306)", altında "Mecidiyeköy Merkez Camii 1971" yazar. Mecidiye İlkokulu ile bahçeleri bitişiktir. Eskiden duvarları ortak olan cami ve ilkokul, yenilenme sırasında birbirinden ayrılmıştır. Eski haliyle onarılıp tarihi kimliğini korusa, şimdi bu çevrenin en eski yapısı olma özelliğini Rum Mezarlığı içindeki küçük kiliseye kaptırmamış olacaktı...

Günümüzde Mecidiyeköy ve çevresindeki çok sayıda cami arasında en ünlü olanları arasında, 1.Taşocağı (Selahattin Pınar) Caddesi'nde, 1963 yılında yapılıp 1992'de yenileme geçiren Konyalı Cami (Konyalı Hacı Tevfik Ağazade Camii) ve Mecidiyeköy dışında olmakla birlikte Mecidiyeköy'le birlikte anılan ünlü Nimet Abla Camii (Hacı Nimet Özden Camii) sayılabilir. Bu camilerin ikisi de hayırsever yurttaşlar tarafından yaptırılarak Mecidiyeköylülere hediye edilmiştir.

Her ne kadar eski Mecidiyeköy'ün sınırları içinde olmasa da yapıldığı zaman Mecidiyeköylüler tarafından sahiplenilen Nimet Abla Camii, Bahçekapı-Eminönü'de 1930'lu yıllardan itibaren Milli Piyango satışı ile ünlenen Hacı Nimet Özden tarafından Esentepe'de yaptırılmıştı. Nimet Abla, 1971 yılında Hacı Nimet adıyla bir vakıf da kurarak bu tarihten itibaren eğitime katkıda bulunmaya başlamış yardımsever bir

kişi olarak tanınmıştı. Temeli 1963 yılında atılan ve 1970 yılında kullanıma açılan camiinin iç tasarımı ancak 1980'de tamamlanmıştı.

Eski Mecidiyeköy'de Ramazan ve bayramlar bir Anadolu kasabası gibi yaşanırdı demek yanlış olmaz. Herkesin birbirini tanıdığı köyde Ramazan akşamlarında erkekler grup grup teravih namazına gider, geç vakit camiden dönerlerdi. Sahura kaldırma görevini üstlenen davulcular ışıklar yanıncaya dek israrla davul çalarlardı. Ramazan'ın ortasında ve bayramın birinci gününde bayrak ve maniler eşliğinde para toplamaya çıkarlar, mahalle çocukları onların peşine takılarak eğlenirdi.

Ramazan'ın en önemli olgusu pideydi. Pide yapımı şimdiki kadar teknolojik olmadığından, fırın önlerinde "pide kuyruğu" denilen bir sosyal olay yaşanırdı. Kuyrukta beklemek evin gençlerinin veya çocuklarının göreviydi ve görev ezan saatinden neredeyse iki saat önce başlardı. Tabii, bu ağır görevin sonucunda oruçlu olmayan çocuklar dönüş yolunda sıcak pidenin yarısını yerlerdi. Zaten aileler de bunu bildiklerinden biraz daha fazla sayıda pide ısmarlarlardı. Fırına pastırmalı, sucuklu, yumurtalı pide ısmarlamak mümkün olsa da bu davranış çevreden çok hoş karşılanmazdı.

Ramazan'ın diğer bir geleneği ise, sokak satıcılarının sattığı bozanın alınmasıydı. Daha çok kış aylarına rastgelen Ramazanların öğesi olan boza, metal ölçekle alınırdı. Evden verilen kaba dökülmesinden sonra ölçekte kalan boza çocukların içini sızlatırdı.

Kurban bayramlarında evlerin aralarındaki boş arazilerde kesilen kurbanlar komşulara dağıtılır, kesimi izleyen çocuklar bu eti yemeyi reddederlerdi. Komşular sadece Ramazanlarda değil, her zaman pişirdikleri yemekten diğer komşulara tadımlık ikram ederlerdi. Tabağı iade ederken mutlaka içine yeni bir yiyecek veya yemek konur, asla boş tabak verilmezdi.

Eski zamanların alçakgönüllü, samimiyet ve paylaşımla yaşanan Ramazan ve bayramlarını çoktadır yaşamıyor, sadece özlüyoruz...

Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası

Mecidiyeköy'deki Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası, Türkiye'nin ilk ilaç fabrikalarından biriydi. Uzun yıllar ülkeye özellikle enjektabl ilaç üretmeye devam etmiş, aynı zamanda Mecidiyeköylülere iş sahası oluşturmuştur.

1923'te kimyager Prof. Dr. Mustafa Nevzat Pisak tarafından sekiz kişiyle Üsküdar'da çalışmaya başlayan laboratuvar, 1933'te Divanyolu'na, oradan da Nuruosmaniye'ye taşınmıştı. Prof. Dr. Mustafa Nevzat, çağdaş eczacılığın gelişmesinde, Türk Eczacılık Endüstrisi'nin kurulmasında büyük rolü olan bir bilim adamıydı.

1957'de Mustafa Nevzat İlaç Sanayii adıyla Mecidiyeköy'deki Likör Fabrikası karşısındaki sokaktaki yeni binasına geçmiş, aynı yıl anonim şirket haline dönüşmüştü. Türkiye'de insülini ilk kez enjektabl hale getiren ve haşhaştan afyon ekstre ederek bir preparat oluşturan Mustafa Nevzat, ayrıca birçok ilacın da ruhsatını almıştı. Prof. Dr. Mustafa Nevzat 1968'de vefat edince, fabrika Türkiye'nin ilk kadın eczacılarından olan kızı Nevhiz Hanım (Pak) ve oğlu Mehmet Pisak tarafından idare edilmeye devam etti.

Mecidiyeköy'deki büyüme dönemlerinde çevredeki evleri ve bahçelerini de satın alarak gelişen ilaç fabrikasına ek olarak 1984 yılında Yenibosna işletmesi kuruldu.

Mecidiyeköy'ün değişimi ile birlikte 2003 yılında Mecidiyeköy'deki işletme Yenibosna'ya taşındı. Mustafa Nevzat bünyesindeki Pak Maya ise halen Gayrettepe'de Sürmeli Otel komşuluğundaki Pak Maya binasında çalışmalarını sürdürüyor.

Çocukluğumuzun Mecidiyeköyü'nde, çevresi boş arsalarla kaplı, önünde neredeyse asırlık dut ağacı bulunan kendi halinde bir bina olan fabrika, taşınma kararı alındıktan sonra uzun süre terk edilmiş bir şekilde kaldı. 2006 yılında iş merkezi yapılmak üzere yıkılarak hafriyata başlandı. Zemin araştırmaları için yapılan sondaj sırasında

25 metreye inildiğinde delici uç, altından geçen metro hattına girdi. Aşağıda seyreden trenin oradan geçmesine az kala durumun fark edilmesi ile büyük bir faciadan dönüldü. Metro hattının tavanı delindi, fakat büyük bir şans eseri olarak geçmekte olan trenin durmasıyla can yakıcı bir olay yaşanmadı.

İnşaat bir süre durakladıktan sonra yeniden başladı ve yerine yapılan iş merkezi, altındaki lokanta ve kahveleriyle 2013 yılında hizmete açıldı. Böylece Cemal Sahir Caddesi biraz daha hareketlendi. Hemen önüne yapılan taksi durağı ile biraz daha daraldı. Böylece Cemal Sahir Caddesi'nin, yani 2.Taşocağı'nın çınarlarının oluşturduğu yeşil ve serin halinden eser kalmadı.

Hatırladığım, eski zamanların ıssızlığında, ağır dallarındaki iri dutlarını yola döken ve altında geniş bir gölgelik oluşturan tek dut ağacı son dakikaya kadar direnmişti.

Profilo

Eski Mecidiyeköy'de oturanların büyük bir kısmının işyeri İETT Garajı iken, Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası ve Profilo'nun çalışmaya başlamasıyla yeni iş sahaları açıldı. Ancak yeni iş sahası demek, doğal olarak yeni insanlar demekti...

Bugün Profilo deyince ilk akla gelen alışveriş merkezi oluyor... Eski yıllarda Profilo Fabrikası (Telra) Mecidiyeköylü kadın ve erkeklerin önemli bir ekmek kapısıydı. Fabrikanın arkalarından Gültepe'ye uzanan sırtların gecekondularla işgali, bir anlamda bu nedenle artmıştı. 1950'lerde Likör Fabrikası ve İETT Garajı'nın bir çalışma alanı olarak Mecidiyeköylüler için taşıdığı önem 1960-70'lerde Profilo'ya geçmişti.

Mecidiyeköy'de, 1950'lerin öncesinde şimdiki Profilo Alışveriş Merkezi ve arkasında hemen hiçbir yapı yoktu.

Anlatılanlardan o civarda sadece seyrek yerleşimli birkaç ev ve mandıra olduğu sonucu çıkıyor.

Sevim Cankurtaran Akçetin, babası Lokman Cankurtaran'ın yaptırdığı Kuyu Çıkmazı'nın sonundaki üç katlı apartmanın penceresinden şimdiki Profilo yönüne dereye doğru inen yamaçlarda Kasım Amca'nın lahana tarlalarını seyrettiklerini hatırlıyor. Derenin karşı yamacına izinsiz geçen ağabeyi Emin Cankurtaran, lahanaları koparıp iç kısımlarını yedikten sonra kalanını çevreye attığı için tarlanın sahibi tarafından annesine şikayet edilmiş. Annesi küçük Emin'in ağzını koklayarak olayı doğrulayınca da oğlunu bir güzel azarlamış.

Mecidiyeköy'ün merkezinden aradaki dereyi aşıp Gülbağ tarafındaki yamaçlara bir taş evin önünden geçilerek gidilirmiş. Bu evdeki aile, akıl hastası oğulları ile yerleşim yerinden biraz uzakta yaşarmış. Yine bu bölgeye biraz yakın evi olan Rıza Bey'in oğullarından biri pilotmuş ve o zamanlarda "pır pır" diye tanımlanan pervaneli uçakla âşık olduğu kızın evi üzerinde alçaktan uçarmış.

Şimdilerde Profilo AVM'nin bulunduğu yerin arkasındaki yamaçlarda bir gecede üç gecekondu yapıldığını, akşam olmayan evin sabah var olduğunu hatırlıyor Sevim Hanım... 1 Temmuz 1951 tarihli bir gazete kupüründe, "Baraka evlerin başka yerlerde inşa edilip geceleri bir arsaya konulmak istendiğini, buna karşılık Vilayet'in de bu bölgelerde zabıta nezaretinin arttırdığını" yazıyor. Bu yapılara neden "gecekondu" dendiği böylece anlaşıldığı gibi, zabıta nezaretinin de görevinde başarısız kaldığı gün gibi ortada...

Profilo Fabrikası'nın hikâyesini en yetkili kişiden, kurucusu Jak Kamhi'den dinledim:

Şişli'de bir atölye sahibi olan Jak Kamhi, çevrede oturanların gürültüden şikâyet etmeleri üzerine Şişli Kaymakamı'nın önerisi ile dutlukların olduğu ve çevrede pek yerleşimin bulunmadığı Mecidiyeköy'e gelmiş. Bugünkü Gülbağ (Gülbahar) Mahallesi sınırında "belediyenin eski ahırları, daha sonra çöp arabaları garajı" olan bir binayı kiralamış. Burayı 1952-53 yıllarında satın aldıktan sonra kurduğu atölyede başlangıçta 30 kişi çalışıyormuş. Yıllar içinde büyüyüp gelişen Profilo, 1960'lı yıllarda dört marka buzdolabı, çamaşır makinesi, gaz sobası imal eder hale gelmiş. Ayrıca çeşitli demir ve alüminyum işleri de yapılıyormuş. O yıllarda çevrede Arnavutlara ait ufak çapta atölyeler bulunduğundan Mecidiyeköy'ün bu kısmı sanayi bölgesi sayılmaktaymış.

Profilo'nun bugün bulunduğu alanın çevresinde o yıllarda Arnavut göçmenlerin az sayıda evleri varmış. Kamhi, önce şimdiki alışveriş merkezinin arsasını satın almış, sonra karşı taraftaki arsa alınmış. Daha sonra, arasından yol geçen bu iki bölgeyi birleştirmek için yolun altından bir tünel, üstünden de bir köprü yapmışlar. Bu köprü, arka bina AVM olduktan sonra kullanımdan çıkmış. Ön binada halen Profilo'ya ait yönetim birimleri ve bürolar bulunuyor.

Jak Kamhi, çevredeki evleri birer birer satın alarak fabrikayı genişletirken, bahçesi Profilo yönetim binasına bitişik olan iki katlı binanın sahipleri evlerini satmamış. Bu yüzden bu tarafa genişleme durmuş.

Çocukluğunda Profilo'ya yakın oturan Demir Parscan, Profilo'nun yanındaki arsada top oynayan çocukların, binanın eternitten duvarına topu vurduklarında mahallede korkunç bir gürültünün çıktığını hatırlıyor.

1966 yılında 600 civarında işçinin olduğu fabrikada bir yangın çıkmış; çevreye korku saçmıştı. Mecidiyeköy'de bir akşamüstü koşuşmalar ve uzaktan görünen bir dumanla birlikte fark edilen yangının heyecan yarattığını hatırlıyorum. Olay duyulunca koşarak yangın yerine gitmeyi beceren abim, akşam evde şöyle anlatmıştı gördüklerini:

"Yönetim binasının arkasında kalan bölgede odun yığınları ve mazot varilleri vardı. Odunlar alev almışlar çatır çatır yanıyorlardı. Kısa sürede yangın mazot varillerine ulaştı. Alevler bu varilleri yalamasına rağmen bir süre birşey olmadı. Sonra aniden bir patlama ve hemen arkasından bir hsssssssss sesiyle koca varil metrelerce havaya fırladı ve alevler içinde diğerlerinin üzerine düştü... Bundan sonrası sanki havai fişek gösterisi gibiydi; bu patlama ve havaya fırlamalar gece boyu devam etti..."

Fabrikanın kapandığı tarihe kadar bu yangınlar defalarca tekrarlandı. Kamhi, yangınların çoğunlukla sabotajdan kaynaklandığını söylüyor.

1972 yılında Profilo'da siyah-beyaz televizyon üretimi başladı. Birçok elektrikli ev aleti üretimi nedeniyle işçi sayısı 3000'e dek ulaştı. Profilo fabrikasında yeni üretimlerle 21 ayrı sanayi kuruluşu ortaya çıkınca fabrikaya sığmaz olmuşlar ve 1980'li yıllarda Çerkezköy'e taşınmışlar.

Profilo'nun yıllar içindeki değişimini Kamhi şöyle anlatıyor:

"Profilo Fabrikası daha sonraki yıllarda imalatını arttırdı, bulunduğu bölgeye sığmaz oldu. Şişli'de iken belediyenin tavsiyesi ile Mecidiyeköy'e yerleşen Profilo, yine belediyenin 1980'lerin başındaki ısrarı ile Mecidiyeköy'ü terk ederek Çerkezköy'e yerleşti. Başlangıçta fabrika alanına yapılacak kule projesi gerçekleşmeyince Mecidiyeköy'deki bina eski haliyle, 1998 yılında alışveriş merkezi yapıldı."

PAM (Profilo Alışveriş Merkezi) açıldığında çevre bir kez daha kalabalıklaştı ve ulaşım yolları değişmediği için bölgede trafik sıkışıklığı katlanarak arttı.

Benim hayal-meyal hatırladığım, Jak Kamhi'nin kendisinden dinlediğim ve kitabında okuduğum "karadan gemi yürütme" hikâyesi ise çok ilginç:

Yurtdışından aldıkları bir sipariş üzerine Mecidiyeköy'deki tesislere yakın bir arsada 32 metrelik bir tekne inşasına başlıyorlar. Başlangıçta geminin gövdesini üç parça halinde tamamlayıp bir tersanede birleştirmek üzere planlama yapılıyor. Sonradan karar değiştirip gövdeyi Mecidiyeköy yamaçlarında birleştiriyorlar ve 500 yıl önce Fatih'in gemilerini karadan yürütmesinden esinlenerek bir bütün olarak gemiyi taşımayı düşünüyorlar.

Ancak, Boğaz Köprüsü yollarının yapıldığı o yıllarda Mecidiyeköy viyadük inşaatının başlanması nedeniyle, gemiyi bir an önce Mecidiyeköy'den çıkartmak gerekiyor. Bu işlem özellikle o yıllarda daha direkler üzerinde bulunan telefon ve elektrik kabloları yüzünden oldukça zor oluyor. Önceden haber verilerek bölgede elektrik ve telefon kesiliyor. Bazı elektrik direklerinin kaldırılması gerekiyor, bu kadar dikkate rağmen taşıma sırasında gemiye takılan bazı kablolar kopuyor. 32 metrelik gemiyi karadan yürüterek Büyükdere'de askeri vinçle denize indirmeyi başarıyorlar. Bu başarı doğal olarak basına yansıyor. Jak Kamhi, olayı başından sonuna bir tören gibi izliyor ve o günün bir bayram gibi coşkulu bir gün olduğunu anımsıyor.

Kamhi, 1972 yılındaki bu "karadan yürütme" olayından sonra Profilo Fabrikası'nda gövdesini Sütlüce'de birleştirmek üzere iki tekne daha inşa edildiğini anlatıyor.

Gülbağ (Gülbahar Mahallesi)

Musa Dayı'nın bağlarının olduğu, eski adıyla Esentepe Caddesi olan bugünkü Şehit Ertuğrul Kabataş Caddesi, Gülbağ (Gülbahar Mahallesi) Yolu olarak biliniyordu. Bu caddeye, mahallenin çocuğu iken askere gidip 1990'larda şehit olan Ertuğrul'un adı verilmiş. Yolun sonunda zamanında düzenli bir site olarak yapılmış Güvenevler'e kadar uzanan hatta Gülbağ-Eminönü (66) otobüsü halen çalışıyor.

1950'lerin sonlarında inşaatına başlandığında örnek bir mahalle olan Güvenevler, Gülbağ ve Mecidiyeköy Lisesi karşısında olmak üzere iki ayrı toplu konut projesi olarak planlanmış. Müteahhit Faik İplikçi ve Saim As'ın ortak olduğu As İnşaat tarafından çok düzenli bir site olarak hayata geçirilmiş, fakat dairelerin birçok kişiye satılması nedeniyle toplu konut konusunda ilk kargaşalardan biri patlak vermiş. Bu karışıklık epeyce konuşulmuş, sonunda anlaşmaya nasıl varılmış, bilmiyoruz. Güvenevler'in yapılışı sırasında ev sahipleri ile müteahhit arasında yaşanan ve o günlerde Mecidiyeköy'de önemli bir olay olan bu gecikme, sonraki yıllarda böyle olaylara sık rastlanmasından olacak, pek kimsenin aklında kalmamış.

Mecidiye İlkokulu'nun ilk ve eski binasının yanına yapılan ikinci binayı da işte bu Güvenevler müteahhitlerinin yaptırdığı söyleniyor.

Derenin dere, iki tarafının yamaç ve tek katlı ev olduğu dönemlerde, Güvenevler karşı yamaçlardan güzel blok apartmanlar olarak görülürdü. Siteye ilk olarak taşınan sakinleri ilk birkaç yılda siteye elektrik ve su bağlanmadığını, suyu sokaktaki çeşmeden aldıklarını, karanlıkta oturduklarını hatırlıyorlar. Buna karşılık, çevresi kırlık ve çayırlık olan Gülbağ'da oyun oynamak, çayırlarda oturmak, dolaşmak çok güzelmiş, hatta mahalleli bir dünya kupasının ilk yayınını sokak ortasına yerleştirilen televizyondan birlikte izlemiş.

1970'lere kadar Mecidiyeköy'den bakıldığında Güvenevler uzakta düzgün bloklar halinde görünüyordu. Çarpık yapılaşma nedeniyle artık hiçbir yer görülmüyor. Ancak, yakınına kadar gittiğinizde, çevresini saran daha yüksek yapılardan sonra bir vahaya ulaştığınızı

sanıyorsunuz. Çünkü sokaklarında hiç değilse birkaç ağaç kalmış bakımlı bir site görünümünde... Burada oturan ve Mecidiyeköy Lisesi'nde okuyan çocuklar çevre boşken bir yamaçtan diğer yamacı tırmanarak liseye kestirmeden ulaşırlardı. Böylece uzunca sayılacak bir yolu yürümemiş olurlardı. Bugünkü yapılaşma içinde yine yürünecek yollar var kuşkusuz ama, eski zamanların çiçekli bayırlarında yürümek gibi zevkli olmasa gerek. İstanbul'da her şeyin yıkılıp yeniden yapılmak istendiği bugünlerde zamana direnen Güvenevler, çevresindeki kargaşaya rağmen neredeyse ilk güzelliğini ve sükûnetini hala koruyor.

Çevre Hastanesi

Çevre Hastanesi, hemen yanındaki Aksoy Hastanesi ile birlikte, eskinin meşhur Hayat Hastanesi kapanmadan önce Mecidiyeköy'de açılan sağlık kurumlarıydı. Günümüzde yenilenen Çevre ve Aksoy hastaneleri hala sağlık hizmeti vermeye devam ediyorlar.

Çevre Hastanesi, yeni adıyla Cemal Sahir Sokak, eski 1.Taşocağı Caddesi'nde, bugünkü Profilo AVM'den Büyükdere Caddesi'ne çıkan yol üzerinde "Boğaziçi Kliniği" olarak kurulmuş ve daha çok doğum hastanesi olarak ün yapmıştı.

Aslında burada ünlü Türk Müziği sanatçısı Sabite Tur Gülerman'ın evi bulunuyordu. 1950'lerde üç katlı ve bahçeli olarak yapılan ve sanatçının ailesiyle birlikte yaşadığı bu evin üçüncü katından Kız Kulesi ve Salacak görülürmüş.

1970'li yıllardaki değişimin caddeye getirdiği yüksek binalarla birlikte bu manzara kaybolmuş. Çevre binalarda işyerlerinin artmasıyla, sonunda bu ev de yıkılarak yerine apartman yapılmış. Böyle kalsa yine bir derece; ancak zamanla bazı daireler iş yerine dönüşmüş. Bu işyerlerinden biri de Tofaş Bürosu olarak Koç Şirketi'ne kiralanmış. O yıllarda yönetim katı olan ve halen hasta odası olarak kullanılan bir odada, ünlü seramik sanatçısı Jale Yılmabaşar'ın otomobil motifleri ile bezenmiş bir seramik panosu bulunuyor ve korunuyor.

Daha sonra binayı satın alan Suphi Aşıcıoğlu, önce Boğaziçi Kliniği'ne kiraya vermiş, 1983'te de Çevre Hastanesi'ne dönüştürmüş. Hastaneyi ilkönce Aşıcıoğlu Ailesi ile birlikte Prof. Dr. Necati Tolun ve Prof. Dr. Orhan Ersek çalıştırmışlar. Daha sonra yönetim değişmiş. Şimdi butik hastane olarak hizmet vermeye devam ediyor.

Sabite Tur Gülerman'ın, çocukluğu Mecidiyeköy'de geçen oğlu Cengiz Gülerman, arkadaki binanın özel Devrim İlkokulu olduğunu; binanın daha sonra Sabahattin Aksoy tarafından satın alınarak Aksoy Hastanesi'ne dönüştüğünü anlatıyor. Büyükdere Caddesi'nde Sırrı

Birgül'e ait mermer şadırvanlı kahvenin çevredeki Acar Film, Profilo, Mustafa Nevzat İlaç Fabrikası'nda işten çıkanların, zaman zaman ünlülerin gelip oturduğu nezih bir mekân olduğunu, Acar Film'in kurduğu Acarspor'da futbol oynadıklarını hatırlıyor.

Acar Film'de prodüksiyon işleri yapan babası Refet Gülerman şimdiki Çevre Hastanesi'nin yerinde olan evlerinin altında kurduğu ve "Komşu Kulüp" ismini verdiği mekanda sinema sektöründeki ünlü/ünsüz dostlarını ağırlarmış.

Görülüyor ki, Mecidiyeköy'de 1950'lerdeki mutlu yaşam 1970'lerde büyük bir hızla yok olmaya başlamış. Çocukluğu bu yıllara rastlayan bizler, önceleri daha kırsal olan bu semtte hem kırsalı hem de şehir çocukluğunu birlikte yaşamanın keyfini yakalamışız...

Mecidiyeköy'den Sonrası, Uzaklar, Çayırlar...

Esentepe Gazeteciler Sitesi ve Emekli Subay Evleri

Esentepe ve Gayrettepe, günümüzde ayrı ayrı yazılması gereken semtlerdir. Çocukluğumuzun yürüme sınırlarına giren, gidilip gelinen, yaşanan yerler olduklarından kısaca anlatmadan geçmeyeyim.

Gayrettepe'nin, Mecidiyeköy'e en yakın yerleşim yeri olması ve eskiden Mecidiyeköy'le ayrılamayacak kadar bütünleşmesi, birbirini tamamlaması nedeniyle köy sınırları içinde olduğunu düşünürdük. Arkadaş, akraba ziyaretleri için çocuk yaşlarda dahi tek başımıza gitmemize izin verilecek kadar güvenli yerlerdi. Yollar ağaçlık, bina aralarında boş arsalar ve bolca meyve ağacı vardı.

Gayrettepe'ye yapılan ilk büyük binalardan biri, şimdi Gayrettepe Emniyet Müdürlüğü Binası olarak kullanılan ve geçmişte birçok tatsız anıya ev sahipliği yapan binadır. Bu yapı, Ali Sami Yen Stadyumu'nun hemen arkasına, çevrenin henüz yeşillik olduğu 1970'li yıllarda Gayrettepe Mimarlık ve Mühendislik Yüksek Okulu binası olarak yapılmıştı. Okul bu binada bir süre öğretime devam etti. Daha sonra bir süre de Polis Okulu olarak işlev gördü ve sonunda Emniyet Müdürlüğü'ne dönüştürüldü. Binanın alt katlarında 1970-80'lerde yaşanan olaylara, o dönemi anlatan anı ve romanlarda sıkça rastlanır.

1960'lı, 70'li yıllarda Yıldız Posta Caddesi üzerindeki yapılaşma ve Vefa Bayırı'na doğru yeni yapılan apartmanlarla hızla kalabalıklaşan Gayrettepe'de giderek aralardaki boşluklar da tükendi. Bu çevrede işyerlerinin artması, hastane, Emniyet Müdürlüğü, otel, ilaç fabrikası gibi büyük binalara gelip giden arabalar trafik yoğunluğunu arttırdı. Şimdilerde, akşam saatlerinde Gayrettepe'de Beşiktaş, Ihlamur, Nişantaşı, Fulya taraflarından gelen trafiğin Büyükdere Caddesi ile kesişmesi ve Boğaziçi Köprüsü'ne giriş kalabalığı nedeniyle büyük bir kargaşa yaşanıyor.

Esentepe'yi anlatan Çelik Gülersoy kitabında semtin kuruluşu hikayesini şöyle anlatıyor:

Menderes'in bir basın toplantısında, o sırada hepsi kirada yaşayan zamanın ünlü gazetecileri için konut yapımı gündeme gelmiş. Tarih 1955'ler olmalı... Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın önerisi ile İstanbul içinde gösterilen bölgeler arasında Esentepe seçilmiş. 1956'da Levent-Şişli arası yeniden planlanınca, eskiden kavisli olan yolun yerine yapılan düz cadde gazetecilerin arsasını daraltmış, böylece projeler değişmiş. İkinci bir sorun da Mecidiyeköy meydanından, Kuştepe taraflarından sürüle sürüle Esentepe çayırlarına gelip yerleşen Çingenelerin yerlerinden edilmesi olmuş.

Bölge, eskiden yerleşim yerlerinin seçiminde kullanılan "ağaca asılan ciğerin 24 saatte kurtlanmaması" yöntemiyle temiz havalı bir bölge olduğunu kanıtlamış. Adı üstünde, rüzgâr esen ve ayazı ile meşhur bu tepede bulunan derme çatma evler ve çadırlar, Çingenelerin karanfil tarlaları ile birlikte yok edilmiş.

Bahçeli olarak planlanan evlerin yapımına başlanmış, bekârlar için caddeye yakın apartmanlar yapılmış.

Başlangıçta 216 bahçeli ev için planlanan bu proje, o dönemde bu kadar büyük bir işi yapacak Türk müteahhit olmadığı için Frichman (Çelik Gülersoy İsrailli Dax firması diyor) isimli bir İsrail firmasına yaptırılmış. (Onun da bütün evlerin çatısına bir Yahudi yıldızı yerleştirdiği rivayet ediliyor.) Fakat ekonomik bunalım nedeniyle inşaatı yarım bırakınca, evler Türk müteahhitler tarafından tamamlanmış.

1958/59 kışında taşınmak zorunda kalan Hasan Ali Ediz, dışarıda kar fırtınasının olduğu ilk gecelerinin ertesinde salonda büyükçe bir farenin donarak öldüğünü anlatıyor.

Vaktiyle Refik Halit Karay, Cevat Fehmi Başkut, Agop Arad, Recep Bilginer, Ali İhsan Göğüş, Hasan Ali Ediz, Burhan Arpad, Ecvet Güresin, Sabri Esad Siyavuşgil, Baki Süha Ediboğlu, Eşref Şefik, Hıfzı Topuz, Necati Zincirkıran, Sadun Tanju, Hasan Yılmaer, Cem

Ataybeyoğlu uzun yıllar burada güzel komşuluklar yapmışlar. Mahallede 1960'lardan bu yana oturan Necati Zincirkıran darbe ve sıkıyönetim dönemlerinde Hasan Ali Ediz, Sadun Tanju gibi komşularının henüz polis, asker kapıya gelmeden hazırlanıp, götürülmek üzere balkonda oturup beklediklerini anlatıyor.

İstanbul'da benzeri kolay bulunmayacak bu mahalleyi büyük bir şanssızlıkla erken terk edenler olmuş. Kiminin eşi erken vefat etmiş, kimi beklenmedik bir şekilde hayatını kaybetmiş. Halit Fahri Ozansoy buraya taşındıktan bir süre sonra eşini kaybedince "Her Şeyde" şiiri ile duygularını satırlara şöyle dökmüş:

"Holde zaman zaman saat çalmada

Ve evin içinde sessiz bir oda,

Bir ömrün söndüğü, hayal olduğu..."

Haliç'i Mecidiyeköy'e, Mecidiyeköy'ü Beylerbeyi'ne bağlayan yollar yapıldığında gürültü Esentepe'ye kadar gelir olmuş. Çevresini yüksek binalar kuşatmaya başlamış, tek ve iki katlı evlere dört kat izni verilmiş. Yıllar geçtikçe çevrede iş yerleri artmış ve tıpkı Mecidiyeköy merkezinde olduğu gibi artık o bölgede de yaşanmaz olmuş. Mahalle, yakın zamanda gerçekleşecek kentsel dönüşümü (!) sessiz bir hüzünle bekliyor.

Esentepe'yi yolun diğer tarafından ayıran caddenin karşısındaki küçük tepelerde -karşı taraftaki Çingene mahallesinden çekinilse de- eskiden pikniğe gidilir, mantar toplanırmış. 1960'dan sonra da emekli edilen subaylar (Eminsu) için konut problemi gündeme geldiğinde Esentepe Mahallesi karşısındaki bu çayırlık alan akla gelmiş. Subaylar 15 yıl borçlandırılarak bugünün parasıyla 50.000 lira civarında bir ödeme ile ev sahibi olmuşlar.

Bu yıllarda devletin kasasında para olmaması nedeniyle halktan altın yardımı istenmesi ve çiftlerin evlilik yüzüklerini devlete bağışlaması olayı ile çakışan zamanlama, kamuoyunda "evlerin bir yüzük parasına yapıldığı" veya "halktan toplanan yüzüklerle yapıldığı" izlenimini oluşturduğu için bu evler uzun süre "alyans evleri" ismiyle anılmışlar.

Çevre yollarının planlaması sırasında köprüden çıkan yolun geçeceği güzergah üzerinde kalan Subay Evleri yapılan yolla ikiye bölünmüş. Birçok blok yıkılarak arada açılan muazzam alana yeni yollar ve kavşak yapılmış. Bu yüzden şimdiki Subay Evleri iki kısım halinde birbirinden ayrılmış durumda.

Başlangıçta tümü emekli subay ailelerine ait olan daireler yıllar içinde el değiştirmiş, site içinde işyerlerinin sayısı artmış, kimse birbirini tanımaz olmuş. İstanbul'da başlayan hızlı değişim sonucu, sakin, yeşil ve çok değerli bir konumda olan Emekli Subay Evleri, "Neden daha yüksek ve yeni binalar olmasın" düşüncesine kurban edileceği günü bekliyor.

Sonsöz ya da Mecidiyeköy'e Ağıt

İçinden hızla geçtiğimiz zaman, içinden geçtiğimiz mekânı da çok hızlı değiştiriyor.

Mecidiyeköy hakkında bir şeyler yazma amacıyla masa başına oturduğum günlerden sonra bile Mecidiyeköy hızla başka bir şehre dönüştü.

Elli yıldan bu yana adı Mecidiyeköy'le özdeşleşen Ali Sami Yen Stadyumu inanılmaz bir hızla yok edildi. Ortaya çıkan "ucube"lerle birlikte artık buralarda rüzgâr bile esemeyecek!

Bir kültür mirası olan seksen yıllık Likör Fabrikası yerle bir oldu, fabrikanın karşısındaki iki katlı evlerin "deniz manzaralı" diye satıldığı zamanlar çok gerilerde kaldı. Deniz artık "rezidansın tepesinde oturabilenler"in hakkı... Bir zamanlar yeşil bir sayfiye yeri olan köyde şimdi yeşilden eser yok.

Mecidiyeköy hakkında yazılan ilk kitap olması kıvancı ile başlamıştım. Anlatılan tarih kesiti İstanbul'un "sekiz bin dört yüz" yıllık tarihinde son "yüz elli yıl"la bile sınırlı değil, ama ben kendimi bin yılı yazmış gibi hissediyorum.

Bu nedenle yazdıklarım, her karışı betona çevrilen çilek ve çiçek tarlalarının, başta dut olmak üzere bütün meyve ağaçlarının, karanfilleri, menekşeleriyle kızıl topraklı Mecidiyeköy'ün ağıtı olsun.

Sevgili Mecidiyeköy; yorgunsun biliyorum...

Ben de yorgunum. Birlikte yaşadığımız mutlu yılların ardından seni böyle görmek acı veriyor. Değişimin, şu satırların yazıldığı zaman diliminde öylesine hızlandı ki...

Anılarımda hep eski ve güzel halinle kal istiyorum.

Kaynaklar

Aksu, Mehmet Sulhi. hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=-65648
Ayata, Şaban. kişisel notlar

Birced, Günay. kişisel notlar

Boysan, Aydın - Boysan, Burak. İki Nesil Bir Şehir, Doğan Kitap, 2012.
Büyükgövez, Osman. Mecidiyeköy Merkez Bölgesinde Ulaşım Sorunu, Otopark Gereksinimi Üzerine Bir Araştırma, İTÜ, 1984.

Cumhuriyet Devrinde İstanbul Dergisi, Mecidiyeköy'deki modern yapılaşmanın kuruluşu, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1949.
Çiftçigüzeli, Mehmet Cemal. www.yakamozyakut.com.tr/m/?id=3841&t
Çizmeciyan, Liji Pulcu, İstanbul'da Kayıp Zamanlar, İş Bankası Kültür Yayınları, 3.Baskı 2011.

Deleon, Jak. Eski İstanbul'un Yaşayan Tadı, Remzi Kitabevi, 3.baskı, 1995.
Dündar, Can. Abim Deniz (Hamdi Gezmiş'in Anıları), Can Yayınları, 2014.
Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu, 26-28 Nisan 2013 Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları, 2014.
Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Tarih Vakfı, 1993.
Esentepe'ye Veda, Çelik Gülersoy Vakfı yayınları, 1993.
Esin, N. Rüştü.... Bir Zamanlar Muhabbet Vardı Şehr-i İstanbul'da, 2005.
Hatemi, Hüsrev. Anılar - Ömür Süvarisi, Dergah Yayınları, 2007.
İleri, Selim. İstanbul Mayısda Bir Akşamdı, Everest Yayınları, 2014.
Kamhi, Jak. Gördüklerim Yaşadıklarım, Remzi Kitabevi, 2013.
Karabay, Prof. Dr. Kenan. Yaşadıklarım.... Eylül 2002.

Kaygılı, Osman Cemal. Köşe Bucak İstanbul, 3.baskı, 2009.

Kayserilioğlu, R. Sertaç. Dersaadetten İstanbul'a Tramvay I-II, IETT Kültür AŞ Yayınları, 2006.

Kurdoğlu, Akın. Fotograflarla İstanbul Ulaşımı-1, İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 2015.

Kurdoğlu, Akın - Noyan, Mustafa. İstanbul'un 100 Ulaşım Aracı, İst Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ Yay., 2014.

Kurdoğlu, Akın. Atlı Tramvaydan Metrobüse Toplu Ulaşım Araçları, İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 2012.

Ofluoğlu, Mücap. Ağlamakla Gülmek Arasında, Mitos Yayınları, 1993.
Özger, Oruç Türker. Mecidiyeköy Sonsuzluğun Durağı, Atlas Dergisi, Mayıs 2011.

Papazoğlu, Yorgo. Rum Ortodoks Mezarlığı A-Şişli Tüccarları ve Bankerler, Gümülcine, 2005.

Soğukdere, Özlem. Yeşile Veda, Tempo Dergisi, Ocak 2014.

Tanyeri, Naim. Bir Şehir Kuruyorum, Kastaş Yayınevi, 2010. Topuz, Hıfzı. Abdülmecit, Remzi Kitabevi, 2009.

Uşaklıgil, Emine. Bir Şehri Yoketmek, Can Yayınları, 2014.

Yusufoğlu, Yalçın. Dünden Bugüne Selimiye, Heyamola Yayınları 79, 2010. 100 Yıla Damgasını Vuranlar, Geçmişten Günümüze Ermeni Mezarlığı, 2001.